

Joni Söderman

**Korkeakouluopiskelijoiden kokemuksia korkeakoulujen
opiskelijakulttuurin ja alkoholin välisistä suhteista.**

**Yhteiskuntapolitiikan
pro gradu-tutkielma
Yhteiskuntatieteiden
ja filosofian laitos
Jyväskylän yliopisto
syksy 2011**

Tekijä: Joni Söderman

Yhteiskuntapolitiikan pro gradu-tutkielma

Jyväskylän yliopisto, Yhteiskuntatieteiden ja filosofian laitos.

Syksy 2011.

Nimike: Korkeakouluopiskelijoiden kokemuksia korkeakoulujen opiskelijakulttuurin ja alkoholin välisistä suhteista.

Sivumäärä: 104 sivua. 1 liite.

Tiivistelmä

Tämän pro gradu-tutkielmani kohteena olivat korkeakoulujen opiskelijakulttuurin ja alkoholin väliset suhteet. Tutkimuksessa asiaa tarkasteltiin nimenomaan korkeakouluopiskelijoiden omien kokemusten kautta. Tutkimukseni tavoitteena oli selvittää erityisesti sitä, muuttuvatko nuorten juomatottumukset ja alkoholiin suhtautuminen korkeakouluopiskelun aloittamisen myötä sekä kokevatko korkeakouluopiskelijat alkoholin erottamattomaksi osaksi korkeakoulujen opiskelijakulttuuria.

Tutkimukseeni osallistui kaikkiaan 27 korkeakouluopiskelijaa (11 miestä ja 16 naista), joista 15 opiskeli yliopistossa ja 12 vastaavasti ammattikorkeakoulussa. Koska alkoholi on tutkimusaiheena varsin arka, tutkimuksen aineisto kerättiin korkeakouluopiskelijoiden kirjoitelmina (ks.liite 1.) 11.1–10.3.2011 välisenä aikana. Kerätty aineisto analysoitiin teemoittelemalla ja tyypittelemällä.

Tutkimuksen tulokset osoittavat, että opiskelijat kokevat alkoholin olevan varsin keskeisessä roolissa korkeakoulujen opiskelijakulttuurissa. Korkeakouluopiskelijat katsovat, että korkeakoulujen opiskelijatapahtumien ilmapiiri on usein alkoholin käyttöä suosiva ja siihen kannustava. Korkeakouluopiskelun aloittamisen ei useinkaan koeta muuttavan omaa alkoholiin suhtautumista, mutta usein alkoholinkäytön myönnetään silti lisääntyneen korkeakouluopiskelun aloittamisen myötä. Yleinen huoli korkeakouluopiskelijoiden alkoholinkäytöstä nähdään kuitenkin pääosin turhaksi. Korkeakouluopiskelijat katsovat opiskeluajan olevan ohimenevä vaihe ihmisen elämässä ja uskovat alkoholinkäytön kyllä tasaantuvan ilman erillisiä opiskelijoihin kohdistettuja alkoholipoliittisia toimenpiteitä viimeistään työelämään siirryttäessä. Vaikka alkoholi näyttäytyykin tutkimustuloksissa varsin keskeisenä osana korkeakoulujen opiskelijakulttuuria, niin on tärkeä huomata, että korkeakouluopiskelijoiden alkoholinkäyttötottumukset ja alkoholia koskevat asenteet ovat yhä edelleen varsin yksilöllisiä. Korkeakouluopiskelijoiden joukkoa ei siis tämän tutkimuksen perusteella voida pitää täysin yhdenmukaisena ryhmänä.

Asiasanat: korkeakoulu, opiskelija, opiskelijakulttuuri, opiskelijatapahtuma, alkoholi, humala.

Sisällys

Tiivistelmä

1 Johdanto.....	5
2 Suomalaisen alkoholinkulutuksen historialliset vaiheet.....	7
2.1 Kieltolain vuodet 1919–1932.....	7
2.2 Alkon esiinmarssi.....	9
2.3 Alkoholin kulutuksen rajun kasvun vuodet.....	11
2.4 EU:n alkoholijärjestelmään siirtyminen.....	12
3 Viideltä saunaan ja kuudelta putkaan – myytti suomalaisesta juomakulttuurista.....	15
3.1 Suomalainen alkoholinkuluttajana.....	15
3.2 Yhtenäinen suomalainen juomakulttuuri – onko sellaista?.....	18
4 Alkoholipolitiikan käsitteestä ja keinoista.....	21
5 Opiskelijan elämä ja opiskelijakulttuuri	23
5.1 Opiskeluaika elämänvaiheena.....	23
5.2 Kulttuurin käsitteestä ja opiskelijakulttuurista.....	25
5.2 Alkoholi osana opiskelijakulttuuria.....	30
6 Aiempia tutkimuksia.....	37
7 Tutkimuksen toteutus.....	46
7.1 Tutkimustehtävä.....	46
7.2 Tutkimuksen teoreettinen lähestymistapa.....	47
7.3 Narratiivit aineiston hankinnan menetelmänä.....	48
7.4 Tutkimukseen osallistuneet ja aineiston hankinta.....	50
7.5 Kirjoitelmien analyysistä.....	52

8 Korkeakouluopiskelijoiden kokemuksia korkeakoulujen opiskelijakulttuurin ja alkoholin välisistä suhteista – tutkimuksen tulokset.....	55
8.1 Korkeakouluopiskelijoiden alkoholiasenteet ja alkoholinkäyttötottumukset.....	56
8.2 Alkoholi korkeakoulujen opiskelijatapahtumissa.....	61
8.3 Korkeakouluopiskelijoiden juominen yhteiskunnallisena ilmiönä.....	67
8.4 Tutkimukseen osallistuneet korkeakouluopiskelijat tyyppinä.....	74
9 Tarkastelu ja johtopäätökset.....	79
9.1 Tutkimustehtävän toteutumisesta ja tutkimusmenetelmästä.....	79
9.2 Luotettavuuden tarkastelua.....	83
9.3 Pohdintaa tutkimuksen tuloksista.....	85
9.4 Jatkotutkimushaasteita.....	93
Lähteet	95
Liite 1.	103

1 Johdanto

Alkoholin käyttö ja suomalaisten juomatavat ovat aiheita, jotka nousevat varsin usein esille mediassa. Lähes viikottain sanomalehtien palstoille mahtuu uutinen jonkun julkisuuden henkilön juomisesta tai juomattomuudesta. Yksittäisten henkilöiden alkoholinkäyttöä ruotivien otsikoiden ohella asioita käsitellään usein myös kansanterveydellisestä näkökulmasta. Tuolloin pohdinnan kohteena ovat usein esimerkiksi juomisen vaikutukset kansanterveydelle sekä alkoholin terveydenhuollolle aiheuttamat kustannukset. Kaiken kaikkiaan alkoholi aiheena vaikuttaa kiinnostavan meitä suomalaisia.

Kiinnostus alkoholiin ei ole rajoittunut ainoastaan mediaan. Alkoholi on aikojen saatossa ollut myös keskeinen tutkimuksenteon aihe. Tutkimuksissa on usein tutkittu laajoilla kyselyaineistolla suomalaisten juomatottumuksia. Varsin usein tutkimuksissa on keskitytty vertailemaan miesten ja naisten välisiä, eri ikäkohorttien sekä eri aikakausien välisiä eroja alkoholinkäytössä. Yhtenä tunnetuimmista tämäntyyppisistä alkoholia käsittelevistä tutkimuksista voidaan mainita vuodesta 1968 aina kahdeksan vuoden välein toteutettava juomatapatutkimus, jossa muun muassa edellämainittuja asioita tutkimalla on tuotettu arvokasta tietoa päättäjille, tutkijoille sekä sosiaali- ja terveydenhuollon ammattilaisille. Juomatapatutkimuksen kautta tuotettu tieto on usein kiinnostanut myös suomalaista mediaa, joka on taannut tietojen välittymisen myös laajemmalle kohdeyleisölle.

Vaikka suomalaista alkoholinkäyttöä onkin tutkittu runsaasti, niin siitä huolimatta korkeakouluopiskelijoita ja heidän alkoholia koskevia asenteitaan ja alkoholinkäyttöään ei ole juurikaan tutkittu erillisenä muusta väestöstä poikkeavana ryhmänä. Valtaosasta aiemmista tutkimuksista poiketen tämän tutkimuksen tarkoituksena onkin tutkia korkeakouluopiskelijoita nimenomaan omana erityisenä ryhmänään. Usein opiskeluaika ja korkeakoulujen opiskelijakulttuuriin kuuluvat tapahtumat mielletään kuitenkin runsaasti alkoholinkäyttöä sisältäväksi vaiheeksi yksilön elämässä. Ovatko nämä alkoholintäyteiset mielikuvat sitten totuus korkeakoulujen opiskelijakulttuuriin liittyvistä tapahtumista ja opiskeluajasta ylipäätään? Tuohon kysymykseen tässä tutkimuksessa pyritään erityisesti vastamaan.

Tutkimuksen kiinnostuksen kohteena ovat nimenomaan korkeakouluopiskelijoiden subjektiiviset kokemukset omien alkoholia koskevien asenteidensa sekä juomatottumustensa suhteesta korkeakoulujen opiskelijakulttuuriin. Tutkimuksella pyritään saamaan vastauksia muun muassa siihen, onko korkeakouluopiskelun aloittaminen muuttanut nuorten suhtautumista alkoholiin ja heidän alkoholin käyttöönsä. Edellisen ohella tutkimuksessa pyritään löytämään vastauksia myös siihen, kokevatko opiskelijat alkoholin väistämättömäksi osaksi korkeakoulujen opiskelijatapahtumia sekä siihen, millaisten alkoholipoliittisten toimenpiteiden opiskelijat arvioivat vaikuttavan omiin kulutus päätöksiinsä. Toisin sanoen tutkimuksen keskiössä ovat opiskelijoiden kokemukset ja sitä voisi näin ollen luonnehtia tutkimusotteeltaan fenomenologiseksi. Sen sijaan, että oltaisiin kiinnostuneita kulutetuista alkoholilitroista tai juomiskertojen tiheydestä, niin tutkimuksessa pyritään saamaan esiin nimenomaan korkeakouluopiskelijoiden oma ääni.

Rakenteellisesti tämä tutkimusraportti etenee siten, että luvuissa 2 ja 3 luodaan katsaus suomalaisen alkoholin historiaan ja tarkastellaan suomalaisena pidetyn juomakulttuurin piirteitä. Luvussa 4 pureudutaan lyhyesti alkoholipoliittikan käsitteeseen sekä suomalaisen alkoholipoliittikan tavoitteisiin ja käytössä olevaan keinovalikoimaan. Luvussa 5 katsetaan suunnataan alkoholin historiasta, juomisen kulttuurisesta mallista sekä alkoholipoliittikasta poiketen opiskelijoiden arkeen, opiskelijakulttuuriin sekä eritoten opiskelijakulttuurin ja alkoholinkäytön välisiin suhteisiin. Luvussa 6 esitellään tutkimuksia joita nuorten aikuisten alkoholin käytöstä ja heidän alkoholiin liittämistään merkityksistä on aiemmin tehty. Luvussa 7 määritellään tutkimustehtävä sekä kuvataan tutkimuksessa tehtyjä menetelmällisiä ratkaisuja. Luvut 8 ja 9 on puolestaan omistettu tutkimuksen tuloksille sekä tarkastelulle ja johtopäätöksille.

2 Suomalaisen alkoholinkulutuksen historiallisia vaiheita

Alkon historiaa tutkivan teoksen esipuheessa Martti Häikiö (2007,14) toteaa alkoholin kokonaiskulutusmallin saaneen viimeistään vuonna 1975 yleisen hyväksynnän alkoholitutkijoiden keskuudessa. Tuohon aikaan alettiin siis yleisesti myöntää, että alkoholin kokonaiskulutuksen muutokset vaikuttavat ihmisten terveyteen kaikissa yhteiskunnissa ja koska alkoholinkulutusta voidaan rajoittaa alkoholikontrollin keinoin, on alkoholin saatavuuden kontrolli näin ollen kansanterveydellinen kysymys. Jotta nykyisen alkoholipolitiikkaamme tavoitteita ja tavoitteiden saavuttamiseksi räätälöityjä toimenpiteitä olisi helpompi ymmärtää, lienee paikallaan tuntea jonkin verran suomalaisen alkoholinkulutuksen historiaa. Alkoholinkulutuksen historia voi omalta osaltaan niin ikään auttaa ymmärtämään paitsi tutkimuksessa käsiteltävää opiskelijakulttuurissa ilmenevää alkoholinkäyttöä niin myös suomalaista juomakulttuuria yleisemmällä tasolla, sillä luohan maassa vallitseva alkoholijärjestelmä tietyllä tapaa puitteet alkoholinkulutukselle eri aikoina. Tämän tutkimuksen kannalta ei ole perusteltua selvittää suomalaisen alkoholinkulutuksen historiaa juurta jaksan, vaan nostaa esiin ainoastaan muutamia lähihistoriamme tapahtumia, jotka olivat tavalla tai toisella käännteentekeviä suomalaisen alkoholinkulutuksen kannalta. Seuraavissa alaluvuissa luodaan katsaus muutamiin 1900-luvun alkoholinkulutusta määritelleisiin merkkipaaluihin vuonna 1919 voimaantulleesta kieltolaista aina EU-jäsenyyden myötä kilpailupolitiikkaan siirtymistä seuranneisiin suomalaisen alkoholijärjestelmän mullistaneisiin tapahtumiin.

2.1 Kieltolain vuodet 1919–1932

Alkoholilla ja valtiolla on kautta historian ollut mielenkiintoinen ja osin kaksijakoinen suhde. Toisaalta valtiota on kiinnostanut alkoholista saatavien tulojen hankkiminen ja toisaalta valtion intresseissä ollut alkoholista aiheutuvien haittojen vähentäminen. Suomessa alkoholinkulutus oli korkeimmillaan 1800-luvun ensimmäisellä puoliskolla, mutta jälkimmäisellä puoliskolla kulutus kuitenkin kääntyi laskuun. Suurin syy laskeneeseen kulutukseen oli keisarin vahvistama säätyjen valtiopäivillä 1864 tekemä päätös viinan kotipolton kieltämisestä ja viinanvalmistuksen teollistamisesta. Yleinen ilmapiiri suhteessa alkoholin kulutukseen alkoi vähitellen päätöksen myötä yhä ennestään tiukentua eritoten maaseuduilla, joihin asetettiin vuosisadan loppupuolella ensiksi

paloviinan vähittäismyyntikielto ja lopulta myös kaikkien muiden alkoholijuomien paitsi oluen anniskelukielto. Näin ollen maaseudulla oli vuosisadan loppuun tultaessa jo pari vuosikymmentä ennen varsinaisen kieltolain voimaanastumista varsin tiukkoja alkoholinkulutusta vähentämään pyrkineitä kontrollitoimia. (Häikiö 2007, 54–56.)

Ensimmäiset varsinaisen kieltolain asettamiseen tähtäävät toimet ajoittuivat vuoteen 1907, jolloin ensimmäinen yksikamarinen eduskunta hyväksyi kieltolain. Vaikka kieltolaki hyväksyttiin eduskunnassa vielä uudelleen vuosina 1909, 1911 ja 1914, niin se ei kuitenkaan astunut voimaan, sillä keisari ei vahvistanut lakia. Vaikkei kieltolaki heti astunutkaan voimaan, niin yhteiskunnassa oli tuohon aikaan myös muita yhteiskunnalliseen ilmapiiriin vaikuttavia voimia, jotka puolsivat kieltolain asettamista. Esimerkiksi raittiusliike ja juomalakkoliike olivat vahvasti kieltolain asettamisen kannalla. Käytännössä kieltolaki toteutui kuitenkin lopulta pitkälti ensimmäisen maailmansodan seurauksena ulkoisten olosuhteiden vaikutuksesta, kun Venäjän armeija vuosina 1914–1917 asetti Suomeen aluksi eriasteisia alkoholinkultusta rajoittaneita kieltoja ja lopulta vuonna 1915 viinan ja paloviinavalmisteiden myyntikiellon koko Suomessa sotatilan ajaksi. Suomen asema Venäjän keisarikunnan suuriruhtinaskuntana muuttui kuitenkin vuonna 1917.

Vuosi 1917 merkitsi käännekohtaa Suomen historiassa. Venäjän keisarikunnan sisäisen romahduksen seurauksena, keisari luopui vallastaan keväällä 1917. Tämä merkitsi Suomen perustuslaillisen autonomisen aseman palauttamista sekä väliaikainen hallituksen valtaan astumista. Väliaikainen hallitus vahvisti jo aiemmin säädetyn, mutta siihen asti vaille vahvistusta jääneen kieltolain vielä samana keväänä. Kieltolaki astui Suomessa voimaan kahden vuoden siirtymäajan jälkeen kesäkuun alussa vuonna 1919. Kieltolaki ei ollut maailmalla ainutlaatuinen, sillä jo ennen Suomen kieltolain säätämistä esimerkiksi Yhdysvalloissa oli joissain osavaltioissa jo kieltolaki voimassa. Muista Pohjoismaista Norjassa ja Islannissa on niin ikään sovellettu kieltolakia, kun taas naapurimaassamme Ruotsissa päädyttiin kovan poliittisen kädenväännön jälkeen kieltolain sijasta yksilökohtaiseen valvontaan. (Häikiö 2007, 60–63.)

Kieltolain voimassaolovuosina yli 2 tilavuusprosenttia sisältäneiden alkoholivalmisteiden valmistus, maahantuonti, myynti, kuljetus ja varastointi olivat hyväksyttävää ainoastaan tapauksissa, jossa alkoholin käyttötarkoitus oli joko lääketieteellinen, tieteellinen,

teknillinen tai kirkkoviininä toimiminen. Kieltolain rikkojille asetettiin sakko- ja jopa vankeusrangaistuksia rikkomuksen vakavuudesta riippuen. (Häikiö 2007, 63–66.) Tämän tutkielman kannalta ei ole perusteltua käydä läpi kieltolain vaiherikasta historiaa sen tarkemmin lävitse, riittänee kun todetaan, että lain valvominen osoittautui äärimmäisen ongelmalliseksi ja lain kautta tavoiteltua täysin raitista Suomea ei ollut lain puitteissa mahdollista saavuttaa. Sillanpään (2002,64) mukaan kieltolailla ei lopulta näyttänyt olleen mitään toivottuja vaikutuksia ihmisten alkoholinkäyttökulttuuriin.

Kieltolaki poiki jo sen voimassaolovuosina kannanottoja sekä sen puolesta että sitä vastaan. Kieltolain vastustajien argumentteja lain kumoamiseksi olivat muun muassa kieltolakia seurannut rikollisuuden kasvu sekä kieltolain myötä menetetyt valtion verotulot. Lopulta erimielisyydet kieltolaista johtivat vuoden 1931 lopussa kansanäänestykseen, jonka seurauksena kieltolaki kaadettiin vastoin hallituksen odotuksia kokonaan. Kieltolain kanssa eletty kaksitoista vuotta olivat osoittaneet, että kansan tavoissa ei ollut tapahtunut lain toivomaa muutosta, vaan ristiriita tapojen ja lain välillä oli johtanut runsaaseen lainrikkomiseen. Lopullisia vaihtoehtoisia ja rinnakkaisia syitä kieltolain kaatumiselle on esitetty hyvin erilaisia. Yksi selityksistä katsoo kieltolain kumoamisen yhdistyneen lapuanliikkeen kaatumiseen, kun taas toinen tulkitsee järjestyneen rikollisuuden ja väkivaltarikollisuuden lisääntymisen kieltolain myötä olleen niitä syitä, jotka lopulta ratkaisivat lain kumoamisen. Ehkä kaikkein yleisimmäksi selitykseksi on kuitenkin esitetty yleismaailmallista pulakautta, jonka seurauksena valtiontaloudelliset vaikeudet johtivat kieltolain kukistumiseen. (Häikiö 2007, 68 – 78.)

2.2 Alkon esiinmarssi

Kieltolain kumoamisen jälkeen valtiontalouden tila oli siinä pisteessä, että väkijuomalain säätämiseksi oli voimakas yhteiskunnallinen tilaus. Häikiö (2007,79) luonnehtiikin kiireen olleen väkijuomalain synnyn olennaisin piirre. Sosiaaliministeriö jätti luonnoksensa uudesta väkijuomalaista oikeusministeriön lainvalmistelukunnan valmisteltavaksi joulukuun alkupuolella vuonna 1931, siis jo ennen kieltolaista järjestettyä kansanäänestystä. (Häikiö 2007, 79.) Hallitus antoi eduskunnalle tammikuussa 1932 väkijuomalakiesityksen, joka hyväksyttiin lopulta tiukkojen keskustelujen jälkeen äänin

120–45. Säädetty väkijuomalaki astui voimaan vielä samana keväänä 5.4.1932. (Sillanpää 2002, 63.)

Uusi väkijuomalaki synnytti suomalaisen alkoholijärjestelmän kentälle kokonaan uuden toimijan Oy Alkoholiliike Ab:n, joka nykyään tunnetaan kansan keskuudessa Alkona. Väkijuomalain myötä alkoholijuomien valmistus, maahantuonti ja kauppa luovutettiin Oy Alkoholiliike Ab:n yksinoikeudeksi. Sen tuli hoitaa ja valvoa alkoholin kauppaa siten, että alkoholista aiheutuvat sosiaaliset haitat jäisivät mahdollisimman vähäisiksi. Haittojen ehkäisyllä viitattiin esimerkiksi juoppouden ja alkoholin turmiollisten vaikutusten minimoimiseen sekä alkoholin laittoman liikenteen ehkäisyyn. (Sillanpää 2002, 64.) Väkijuomalain ja sitä seuranneen Alkoholiliikkeen oli siis myös määrä keskittää alkoholijuomista saatavat taloudelliset hyödyt valtiolle ja samalla estää mahdollisimman tehokkaasti yksityinen voitontavoittelu alkoholijuomien valmistuksessa (Simpura 1982,53) Häikiön (2007,107) mukaan kieltolain kumoamisen pääperusteluna esitetty valtion tulojen lisäämisen tarve toteutuikin väkijuomalain ja Alkoholiliikkeen perustamisen myötä varsin hyvin, sillä jo ensimmäisenä vuonna valtio sai alkoholista kaikkiaan 187 miljoonaa markkaa, joka vuoden 2005 rahaksi muutettuna tarkoitti noin 58 miljoonaa euroa.

Ensimmäiset myymälänsä Alko avasi tiistaina 5.4.1932. Tuona Suomen alkoholijärjestelmän kannalta historiallisena päivänä myymälä avattiin kaikkiaan 48 myymälää. Aluksi aukiolopäiviä oli ainoastaan 180 päivää vuodessa, mutta vielä saman vuoden lopulla aukiolopäiviä lisättiin. Myös myymälöiden aukioloajoissa oli eroja nykypäivään, sillä myymälöiden oli sallittua myydä alkoholia ainoastaan kello kymmenestä viiteentoista. (Häikiö 2007, 91–92.) Mielenkiintoinen kuriositeetti väkijuomalakia seuranneissa Alkon myymälöiden perustamisessa oli se, että väkijuomalain voimassaoloaikana alkoholijuomien vähittäismyyntiä ja anniskelua oli luvallista harjoittaa ainoastaan kaupungeissa ja kauppaloissa. Lain tarkoituksena oli siis yhä edelleen pitää maaseutu raittiina ja tehdä siellä väkijuomien saanti niin vaikeaksi kuin suinkin mahdollista. Tässä lain linjauksessa oli nähtävissä perinteinen kansallisromanttinen ihanne työteliäästä ja raittiista maaseudusta, jonka yksinkertaista rahvasta väkeä virkavallan oli holhottava. Tämä kaupungit ja maaseudun eriarvoiseen asemaan asettanut alkoholipoliittinen linjaus oli voimassa aina 1950–1960-luvulle saakka, kunnes se poistettiin sen epädemokraattisuuden vuoksi. (Simpura 1982, 55–56.)

2.3 Alkoholinkulutuksen rajun kasvun vuodet

Suomen ajautuminen talvisotaan vuoden 1939 syksyllä merkitsi muutoksia myös alkoholipolitiikkaamme. Väkijuomalaissa ei ollut määritelty erillisiä säännöksiä mahdollisten sotien varalle, joten ajautuminen kriisitilanteeseen pakotti myös alkoholipolitiikan uudenlaisten haasteiden eteen. Poikkeuksellisessa tilanteessa alkoholin anniskeluun ja vähittäismyyntiin asetettiin erilaisia rajoituksia ja kieltoja, joiden kautta sodanaikainen hallinto pyrki turvaamaan Suomen valtion edut ja sodankäynnin tehokkuuden. (Sillanpää 2002, 78–79.) Sota-ajan rajoitusten poistuttua alkoholinkulutus alkoi kasvaa sekä vähittäismyynnissä että anniskelussa. Kulutuksen kasvua pyrittiin hillitsemään, mutta sodanaikaisista keinoista poikkeavalla tavalla. Siinä missä sota-ajan keinovalikoimiin olivat kuuluneet saatavuuden rajoitukset ja hintojen korotukset, niin sodan jälkeen turvauduttiin aiempaa enemmän valistuksen keinoihin. Valistuksen kaltainen pehmeämpi kontrolli ja oluen tuonnin vapauttaminen 1960-luvun alussa eivät kuitenkaan vielä sellaisinaan johtaneet merkittäviin muutoksiin suomalaisten alkoholinkäyttötottumuksissa (Häikiö 2007, 137, 149 & 157.) Raju kasvu alkoholinkulutuksessa antoi vielä odottaa itseään liki kymmenen vuotta vuoteen 1969.

Suomalaisen alkoholinkulutuksen yhdeksi merkkipaaluista nousee Suomen omaehtoisesti vuonna 1969 toteuttama suuri alkoholiolojen muutos, joka pohjautui lakiuudistukseen. Uusi lainsäädäntö salli keskioluen myynnin elintarvikeliikkeissä, antoi luvan perustaa ravintoloita ja Alkon myymälöitä maaseudulle, alensi alkoholin ostoon oikeuttanutta alinta ikärajaa sekä antoi alkoholin reaalihinnan laskea. Edellä mainittujen uudistusten lisäksi nähtiin joukko pienempiä uudistuksia, joiden yhteydessä muun muassa Alkon viikoittaisia aukioloaikoja pidennettiin, ostajille kerralla myytävien juomien määriin tehtiin lievennyksiä ja oluen ja mietojen viinien osalta nuo rajoitukset poistettiin kokonaan. Alkoholin kokonaiskulutus kasvoikin voimakkaasti vuonna 1969 kaikissa juomaryhmissä. Räjähäntä kasvu oli nimenomaan oluen kulutuksessa, joka absoluuttiseksi alkoholiksi muutettuna kasvoi peräti 135 prosenttia edelliseen vuoteen verrattuna. (Häikiö 2007, 158, 201–205.)

Alkoholinkulutuksen suurta kasvua on jälkeempään selitetty myös laajemman yhteiskunnallisen muutoksen kautta. Suomen taloudellinen kasvu oli yleiseurooppalaiseen

tapaan varsin nopeaa 1960-luvulla. Samaan ajanjaksoon ajoittui myös suomalaisen elinkeinorakenteen nopea muutos, jossa 1960-luvun alun ja 1970-luvun puolivälin välisenä aikana siirryttiin kaupunkivaltaiseen palveluyhteiskuntaan. Maaltamuutto kaupunkeihin oli runsasta ja suurimpiin kaupunkeihin rakennettiin maalta muuttaneille lähiöitä, jotka tuohon aikaan mediassa leimattiin yksinäisyyden, juurettomuuden ja jopa alkoholismien tyysijoina. Elintason nousun myötä suomalaisten vapaa-aika ja vapaa-ajan vietto mahdollisuudet lisääntyivät, joka yhdessä 1960-lukulaisen henkisen ilmapiirin muutoksen ja aiempaa liberaalimman alkoholi-ilmapiirin kanssa loi aivan uudenlaista tilausta myös esimerkiksi ravintola- ja hotellipalveluille. (Sillanpää 2002, 110–111.) Myös Sulkunen ym. (1985, 26–27) korostavat kaupunkien lisääntyneen väestön ja lähiöiden synnyn merkitystä ravintolaelinkeinon nopealle laajentumiselle. Usein ravintola olikin lähiöiden ensimmäisiä palveluita. Lähiöravintoloista muodostui muualta muuttaneille henkilöille eräänlainen sosiaalisesti turvallisen ympäristön korvike, jossa oli mahdollista solmia uusia vuorovaikutussuhteita. (Sulkunen ym. 1985, 31.)

2.4 EU:n alkoholijärjestelmään siirtyminen

Vuoden 1969 lakiuudistuksen jälkeisen alkoholinkulutuksen kasvun vuodet taittuivat 1970-luvun puolivälissä ja aikaa tuosta aina 1980-luvun puolivälin paikkeille voi luonnehtia tasaisen kulutuksen ajaksi. Alkoholijuomien kulutuksen määrän ja rakenteen kannalta myöskään 1980-luvun loppu ja 1990-luvun loppu eivät tuoneet kovin suuria muutoksia. Alkoholien kulutus nousi toki jyrkästi 1980-luvun lopun kiihkeinä kasinovuosina, mutta vaan laskeakseen yhtä jyrkästi laman iskettyä Suomeen. Alkon kannalta 1990-luvun merkittävinä oli koko alkoholijärjestelmämme perustan muuttuminen. Aiemmin Suomen valtion päätäntävällässä ollut alkoholijärjestelmä joutui sopeutumaan aluksi kilpailutalouden pohjalta rakennettuun ajatteluun valtionyhtiöistä sekä myöhemmin Länsi-Euroopan integraation etenemiseen ja sen ulottumiseen myös Suomeen. 1990-luvun alkupuoli merkitsi Suomen alkoholijärjestelmän muokkaamista Euroopan unionin vaatimukset täyttäväksi, mikä käytännössä merkitsi vanhan Alkon tulleen tiensä päähän sekä täysin uuden järjestelmän syntyä. (Häikiö 2007, 238 & 275.)

Muutokset 1990-luvun alkupuolella olivat Suomessa mittasuhteiltaan niin suuria, että niitä voisi verrata vuosisadan alussa nähtyyn kieltolain ensimmäiseen säätämiseen. Koska

Suomi ei asettanut reunaehtoja EU-jäsenyydelleen, merkitsi se Suomen luopumista kansallisesta alkoholipolitiikastaan ja sopeutumista Euroopan unionin alkoholipolitiikkaan. (Häikiö 2007, 307.) Vuoden 1995 alussa Suomen liityttyä EU:n jäseneksi astui saman vuoden alussa voimaan myös uusi alkoholilaki, joka jätti Alkolle ainoastaan alkoholin vähittäismyyntimonopolin, kun taas tuonti- ja tukkumyyntimonopolit purettiin. EU-jäsenyys toi myös ravintoloille uudenlaista vapautta. Niiden elinkeinon luvanvaraisuus poistui kokonaan ja aukioloaikoja väljennettiin. Samalla ravintoloiden valvontatehtävät siirrettiin Alkolta sosiaali- ja terveysministeriön alaiselle Sosiaali- ja terveydenhuollon tuotevalvontakeskukselle, jonka kontolle jäi muun muassa ravintoloiden anniskelulupien myöntäminen. (Sillanpää 2002, 212.) EU-jäsenyys toi edellisten muutosten ohella myös lukuisia muita uudistuksia, joista voitaisiin mainita esimerkiksi vanhan keskitetyn hallintorakenteen tilalle luotu uudenlainen hallintorakenne, alle 22-prosenttisten alkoholijuomien mainonnan salliminen sekä keskioluen ja siiderin ilmestyminen kioskien ja huoltoasemien myyntivalikoimiin. Näiden ohella Suomen alkoholijärjestelmän kannalta merkittäväksi muodostui liki kymmenen vuotta EU-jäsenyyden jälkeen tapahtunut vuoden 2004 turistuonnin siirtymäajan päättyminen.

Kun EU:n kanssa oli aikanaan neuvoteltu siirtymäaika turistituonnille, Suomessa ei ollut vielä osattu aavistaa halvan alkoholin naapurimaan Viron tulevaa EU-jäsenyyttä. Siirtymäajan päättyminen yhdessä Viron EU-jäsenyyden kanssa asetti Suomen uudenlaisen haasteen eteen. Virosta oli nyt mahdollista tuoda omaan käyttöön käytännössä rajaton määrä alkoholia. Muuttuneiden olosuhteiden myötä Suomi päätyi laskemaan alkoholiverotustaan kerralla enemmän kuin koskaan aikaisemmin. Viron liittyminen EU:n jäseneksi vuonna 2004 muutti myös alkoholin kulutusta ja kulutuksen rakennetta. Eniten kasvua tapahtui matkustajatuonnissa, joka lisääntyi noin kahdella kolmasosalla. Kasvu painottui ennen kaikkea väkeviin juomiin joiden kulutus kasvoi vuonna 2004 17,5 prosenttia. Alkoholin kokonaiskulutuksessa, joka kattaa sekä tilastoidun että tilastoimattoman¹ absoluuttialkoholin kulutuksen tapahtui vuonna 2004 kaikkiaan noin kymmenen prosenttiyksikön kasvu. (Häikiö 2007, 405–406, 413 & 443–450.)

Kuten edellä esitetystä käy ilmi Suomen alkoholiolot ovat kulkeneet varsin pitkän tien muodostuakseen sellaisiksi, joina me ne tänä päivänä tunnemme. Edellä esitetty ei

¹ Tilastoimattomaan alkoholinkulutukseen luetaan matkustajatuonti, ulkomailla kulutettu alkoholi, laillinen kotivalmistus sekä laiton alkoholi.

suinkaan ole kattava kuvaus Alkon ja suomalaisen alkoholipolitiikan historiasta, mutta sisältää silti jotain historiamme keskeisiä käännekohtia ja auttaa näin ollen meitä ehkä ymmärtämään suomalaisia alkoholin kuluttajina hieman paremmin. Sota-vuosien jälkeen alkaneen ja 1960-luvun lopussa kiihtyneen alkoholiolojen muutoksen voi siis katsoa tietyllä tapaa huipentuneen sekä Suomen oman EU-jäsenyyden, että myös naapurimaa Viron jäsenyyden mukanaan tuomiin muutoksiin suomalaisessa alkoholin kokonaiskulutuksessa ja kulutuksen rakenteessa. Alkoholin saatavuus helpottui huomattavasti vuoden 1969 lakiuudistuksen jälkeen, kun oluen myynti sallittiin elintarvikeliikkeissä ja anniskeluravintolat ja Alkon myymälät rantautuivat myös maaseudulle. Saatavuuden parantumisen lisäksi EU-jäsenyyden myötä muuttunut alkoholilainsäädäntö ja eritoten keventynyt alkoholiverotus takaavat sen, että nykypäivänä alkoholinkulutuksesta on tehty monella tapaa aiempaa mutkattomampaa ja muutokset ovatkin varmasti ruokkineet alkoholin kokonaiskulutuksen kasvua Suomessa.

3 Viideltä saunaan ja kuudelta putkaan – myytti suomalaisesta juomakulttuurista

3.1 Suomalainen alkoholikuluttajana

Vaikka opiskelijat mielletäänkin usein yhteiskunnassamme omaksi viiteryhmäkseen, niin opiskelijoita ei silti voi tarkastella täysin irrallaan muusta yhteiskunnasta. Sama koskee myös opiskelijakulttuurin osana tapahtuvaa alkoholinkäyttöä. Suomalaisten korkeakoulujen opiskelijakulttuurissa ilmenevät tavat käyttää alkoholia ovat osa laajempaa suomalaista alkoholinkulutuksen kulttuurista mallia. Kuten Jaatinen (2000,145) toteaa, niin juomisen ja juhinnan mallit eivät nouse tyhjästä, vaan myös ympäröivä konteksti on syytä huomioida. Näin ollen tutkimuksessa onkin paikallaan luoda katsaus ylipäätään suomalaiseen juomakulttuuriin ja sille ominaisiin tapoihin käyttää alkoholia. Seuraavissa kappaleissa mainitaan useasti sellaiset käsitteet kuin suomalainen juomakulttuuri, suomalainen alkoholinkäytön kulttuurinen malli sekä suomalainen juomatapa. Monista ilmaisutavoista huolimatta, kaikilla edellä mainituilla käsitteillä viitataan kuitenkin tutkimuksessani yhteen ja samaan ilmiöön, suomalaiseen tapaan käyttää alkoholia. Tässä tutkimuksessa siis oletan, että kansainvälistymiskehityksestämme huolimatta on yhä edelleen olemassa tietynlainen suomalainen tapa käyttää alkoholia, johon kuuluvat esimerkiksi juomatavat, juomisen kontekstit sekä juomiselle annetut merkitykset. Seuraavissa kappaleissa tarkastelen ja arvioin tarkemmin niitä piirteitä, joita suomalaiseen juomakulttuuriin usein liitetään.

Jussi Simpura (1983,18) toteaa, että sanoihin ryyppääminen ja kannääminen tiivistyy osuvasti joitain suomalaisen juomakulttuurin keskeisimpiä piirteitä. Tuon ryyppäämisen ja kannäämisen roolin suomalaisessa viinankäytössä on tiivistänyt osuvasti Helsingin sanomien pitkäaikainen päätoimittaja Yrjö Niiniluoto vuonna 1957 ilmestyneessä teoksessaan *Mitä on olla suomalainen*. Niiniluodon yli 60 vuotta sitten tekemä tulkinta suomalaisesta alkoholinkäytöstä vaikuttaa pitävän sitkeästi pintansa vielä tänäkin päivänä. Niiniluoto kiteyttää suomalaisen tavan käyttää alkoholia seuraavasti: ” Tavallinen suomalainen ei nautiskele väkijuomia pitkin viikkoa kuten viinimaiden kansat, vaan säästää koko latauksen lauantai-illaksi saunan jälkeen.” Tällöin halutaan unohtaa menneen

viikon ikävyydet ja itselle suodaan oikeus humalaan. (Simpura 1982, 15.) Suomalaisen alkoholinkäytön kulttuuriseen malliin on siis perinteisesti katsottu kuuluvan humalahakuisuus vastakohtana eurooppalaisena pidetylle sivistyneelle tavalla käyttää alkoholia. Peltonen (1997,63–64) toteaa humalan ilmentäneen suomalaisille tietynlaista uhmaa ja vapautta. Suomalainen nauttii eurooppalaisiin kansaveljiinsä ja sisariinsa verrattuna alkoholia harvoin, mutta tarttuessaan pulloon suomalainen kuluttaa alkoholia kerralla poikkeuksellisen suuria määriä (Peltonen 1997, 63–64). Nimenomaan suomalaisen juomisen humalahakuisuus onkin se määräävä piirre, jolla suomalaisia juomatapoja pyritään selittämään suhteessa eurooppalaisiin. Esimerkiksi Simpura nostaa Alkoholipolitiikka-lehteen kirjoittamassaan artikkelissa (1989, 100–109) suomalaisten suuren alkoholimyrkytyskuolemien lukumäärän yhdeksi osoitukseksi suomalaisten juomatapojen humalakeskeisyydestä. Gaela Keryell (1997,167) menee niin ikään edellä mainittuun lehteen kirjoittamassaan artikkelissa kenties vielä pidemmälle luonnehtiessaan suomalaista humalaa jopa kansalliseksi instituutioksi.

Onko humalahakuisuuteen perustuva ”kännäämiskulttuuri” sitten ainoastaan suomalaisen kansanpiirre? Apon (2001,417) mukaan humalahakuinen tapaa käyttää alkoholia ei ole suomalaisten yksinoikeus, vaan vastaavanlaista alkoholinkulutusta on havaittu myös muissa länsimaisissa kulttuureissa, kuten esimerkiksi Irlannissa, Skotlannissa sekä Australiassa. Niin ikään suomalaiseen alkoholinkäyttöön kuuluvaksi katsottuja negatiivisia lieveilmiöitä, kuten humalasta johtuvaa sivistymätöntä käytöstä, väkivaltaisuutta ja rikollisuutta on havaittu myös muissa maissa, kuten Virossa, Venäjällä, Puolassa ja Pohjois-Amerikassa. Historiallisesti tarkasteltuna suomalaisten maine juopottelevana kansana onkin tietyllä tapaa paradoksaalinen. Puhtaasti tilastollisesti tarkasteltuna vuodesta 1871 aina vuonna 1969 toteutettuun lakiuudistukseen asti alkoholinkulutus oli Suomessa Euroopan alhaisimpia (Apo 2001, 387). Tästä huolimatta valtiovalta asiantuntijoineen on sitkeästi pitänyt yllä väitteitä suomalaisten humalanhakuisuudesta ja heikosta viinapästä. On arveltu, että näiden puheiden kautta on pyritty oikeuttamaan alkoholinkulutukseen kohdistuvia tiukkoja kontrollitoimenpiteitä. (Peltonen 1997 63–81.)

Apo (2001,388) esittää, että suomalaisen alkoholipolitiikan kireys ja tiukkojen kontrollitoimien kesto hakee vertaistaan länsimaissa. Selityksiä tiukkuudelle voi etsiä kansakunnan rakentamista varjostaneista uhkakuvista. Suomi oli 1800-luvulta aina 1960-

luvun lopulle saakka takapajuinen ja köyhä maa, jonka suurimmaksi sosiaalisiksi ongelmaksi miellettiin maalaisköyhyys. Yhdessä nämä tekijät tuottivat suomalaisille negatiivisen identiteettikehityksen, jossa suomalaisten katsottiin olevan kehittymättömämpiä kuin muut länsieurooppalaiset kansat. Suomalaisten pääseminen ”parempiensa” tasolle vaati uhrauksia, joissa suomalaisten tuli luopua kaikesta, mikä hidasti kehitystä kohti hyvää kansalaisuutta ja vahvaa isänmaata. Myös alkoholi kuului niihin kehityksen jarruihin, josta suomalaisten katsottiin olevan parempi luopua. Rahvaan viinankäyttö nostettiin 1800-lopulta lähtien kehityksen pahimmaksi viholliseksi, johon tiivistyivät suomalaisen kansan hankalimmat ominaisuudet eli köyhyys ja primitiivisyys. Eritoten köyhimpien ihmisten kykyyn käyttää alkoholia kohtuudella ei uskottu. Tämä johtikin 1800-luvun lopulla raittiusaatteen muotoutumiseen aina kansanliikkeeksi asti. (Apo 2001, 387–389.)

Suomalaisten alkoholinkäyttöä ja -käyttöä tiukasti säätelevän alkoholipolitiikan aika kesti Suomessa lopulta 1960-luvun loppuun saakka. Tämä ankaran ja paikoin nöyryyttäviäkin piirteitä sisältäneen kontrollipolitiikan vaarallisin seuraus kulttuuristen tunteiden tasolla on kontrolliaversio, joka saattoi suomalaisten keskuudessa ilmetä esimerkiksi välinpitämättömyytenä sekä ylisallivana asenteena alkoholin suhteen. Ne suomalaiset, jotka ovat eläneet tiukassa alkoholikulttuurissa, ovat saattaneet kokea tiukat rajoitukset vastenmielisinä. Perhetradition mukana tuo kontrollivihamielisyys on saattanut siirtyä myös seuraavalle sukupolvelle ja se on voinut ilmetä vanhempien haluttomuutena tai kyvyttömyytenä puuttua lasten ja nuorten juomiseen. Mikäli kulttuurissa elää käsitys siitä, että toisen ihmisen viinanjuontiin puuttuminen ei ole suotavaa, niin informaali ja tapakulttuurinen alkoholikontrolli jää kehittymättömäksi. Olipa virallinen alkoholipolitiikka sitten millaista tahansa, niin myös tapakulttuurinen alkoholikontrolli on tarpeen alkoholinkäytön haittatekijöiden hillitsemiseksi. (Apo 2001, 389–390.)

Käsitystä suomalaisesta humalanhakuista juomakulttuurista on siis vaalittu paitsi lehtikirjoituksissa, niin myös valtiovallan oikeuttaessa tiukkoja kontrollitoimiaan. Mielenkiintoisen näkökulman suomalaiseen juomakulttuuriin tarjoaa Gaëlle Keryell (1997,167) jo edellä mainitussa artikkelissaan. Kyseisessä artikkelissa tarkastellaan suomalaisten tapaa käyttää alkoholia suhteessa ranskalaisten tapaan. Keryellin (1997, 167–168) mukaan suomalaisiin juomiskäytäntöihin kuuluu pari erityistä piirrettä, jotka erottavat heidät ranskalaisten juomatottumuksista. Yksi näistä erityispiirteistä on nopea

humaltuminen ja halukkuus arvioida omaa humalaa. Suomalaisten arvioidessa humalaansa arvioissa sekoittuvat sekä ylpeys että häpeä. Yhtenä hetkenä suomalainen saattaa häpeillen todeta olevansa tolkuttomassa humalassa, kun taas toisessa hetkessä saatetaan kehuskella suomalaiseen juomis- ja juhlintakulttuuriin liittyvää railakasta alkoholinkäyttöä.

Toinen suomalaista juomakulttuuria leimaava erityinen piirre koskee hänen mukaansa alkoholin fyysistä ja symbolista sulkemista omaan aikaansa ja paikkaansa. Raja alkoholille varatun tilan ja muun maailman välillä on selkeä. Näkyvä ilmentymä alkoholin rajaamisesta omaan tilaansa on suomalainen alkoholin myyntikäytäntö (koskee siis tässä tapauksessa yli 4,7 tilavuusprosenttia sisältäviä alkoholijuomia), jossa alkoholin myyminen on ravintoloiden ohella sallittu ainoastaan Alkon myymälöissä. Tämä fyysinen erottelu Keryellin (1997,168) mukaan tuottaa myös ranskalaisesta käytännöstä poikkeavan symbolisen erottelun, jossa alkoholi suorastaan demonisoidaan eristämällä se muista kotitaloustavaroista. Myös Suomen ja Ranskan kapakkakulttuurit eroavat toisistaan. Ranskassa kapakoiden ja kahviloiden funktio on ensisijaisesti sosiaalinen ja yhdessäoloa tukeva. Suomessa sitä vastoin juominen anniskelupaikoissa tähtää perinteisesti enemmänkin humalatilaa saavuttamiseen kuin yhteisöllisyyden rakentamiseen ja sosiaalisten suhteiden vaalimiseen. (Keryell 1997,167–185.)

3.2 Yhtenäinen suomalainen juomakulttuuri – onko sellaista?

Edellä on maalattu kuva suomalaisista humalanhakuisena kansana. Myytin mukaan suomalaiseen alkoholinkäyttökulttuuriin kuuluu, että pulloon tartutaan harvoin, mutta kun näin tapahtuu, tähtää juominen usein yksinomaan päihtymiseen. Onko sitten todella perusteltua puhua yhtenäisestä suomalaisesta juomakulttuurista? Simpura ja Partanen (1985,215) lähestyvät alkoholinkäytön kulttuurista mallia normien kautta. Alkoholia koskevilla normeilla he viittaavat vallitseviin käsityksiin siitä, missä yhteyksissä ja millä tavoin alkoholia olisi sopivaa käyttää. Normeihin katsotaan liittyvän sanktioita, joiden avulla niitä pidetään yllä. Normien nojalla voidaan tulkita ihmisen käyttäytymistä, sillä noudattamalla normeja tai vaihtoehtoisesti rikkomalla niitä yksilö ilmaisee itseään. Alkoholiin liittyy siis merkityksiä ja alkoholin käyttötavat toimivat merkkeinä, joiden avulla voi lähettää viestejä. Tätä merkkien ja merkitysten muodostamaa kokonaisuutta voi pyrkiä hahmottamaan alkoholin käytön kulttuurisena mallina. (Simpura & Partanen 1985,

215.) Näin ollen puheet suomalaisesta viinapäästä ja suomalaisista juomatavoista ovat tavallaan opastaneet suomalaisia siinä, mikä on kulttuurin käsitys alkoholinkäytöstä. Humalahakuisesti juovat ihmiset ovat siis tavallaan toteuttaneet kulttuuriympäristönsä heiltä odottamaa käyttäytymisen mallia.

Simpura ja Partanen (1985,215) toteavat suomalaisen alkoholin käytön kulttuuriseen malliin kuuluneen perinteisesti kaksi keskeistä piirrettä: juomisen humalahakuisuuden sekä jyrkän moraalisen kaksijakoisuuden suhteessa alkoholiin. Alkoholiin liitetään voimakkaita joko myönteisiä tai kielteisiä arvolatauksia. Suomessa elää rinnakkain kantoja, joissa toisissa alkoholin käyttöä katsotaan kielteisesti ja raittiutta arvostetaan kun taas toisissa humalaa ja kerralla nautittuja suuria alkoholimääriä ihannoidaan. (Simpura & Partanen 1985, 215.) Tällaisesta humalan ihannoimisesta kielii myös suomalainen laajalle levinnyt viinahuumori, jossa humalassa sattuneista kummelluksista kerrotaan paljon vitsejä ja television juopottelusketseille nauretaan. Monesti ryypiskelytarinoitaan kertova mies mielletään suomalaisessa kulttuurissa monesti jonkinlaiseksi sankariksi sääliittävän olennon sijaan. (Sillanpää 2002,191.) Simpura ja Partanen (1985,215) kuitenkin korostavat, että kulttuurista mallia ei tule kuitenkaan ymmärtää sosiaalisen todellisuuden kuvauksena. Se pikemminkin virittää ja suuntaa odotuksiamme alkoholin suhteen. Alkoholiin ja sen käyttöön liittyvät vahvat arvolataukset tekevät siitä liki ehtymättömän puheenaiheen. Juomakulttuurin humalakeskeisyys puolestaan merkitsee sitä, että alkoholiin liittyvät merkitykset saavat Suomessa varsin yksiulotteisen luonteen. Yleinen suhtautuminen alkoholiin peittää alleen eri juomiin ja eri tilanteisiin liittyvät merkitykset. Tässä suhteessa suomalainen alkoholikulttuuri eroaakin selvästi esimerkiksi niin sanottujen viinimaiden alkoholiperinteestä. (Simpura & Partanen 1985, 215.)

Huolimatta suomalaista alkoholinkäytön kulttuurista mallia leimaavista piirteistä, niin Simpura ja Partanen (1985,215) kuitenkin korostavat, että samassa yhteiskunnassa voi esiintyä rinnakkain erilaisia alkoholin käytön kulttuurisia malleja. Yleensä erilaiset mallit ankkuroituvat eri väestöryhmiin, mutta sama yksilökin voi omaksua erilaisia malleja ja mukauttaa näin toimintansa erilaisiin tilanteisiin soveltuvaksi. Mäkelä (1999,140) onkin todennut tarkastellessaan kulttuurisen muuntelun yhteisöllistä rakennetta Suomessa, ettei ole olemassa niin yhtenäistä yhteisöä, että siinä ei esiintyisi kulttuurista muuntelua. Mäkelän ajatuksia mukaillen lieneekin mahdollista olettaa, että suomalaisen alkoholinkäytön kulttuurisena mallina pidettyä tapaa käyttää alkoholia ei olekaan ehkä

täysin varauksetta mahdollistaa yleistää kaikkia suomalaisia koskevaksi. Kulttuurisen mallin ohella myös monet muut tekijät ovat vaikuttamassa suomalaisten tapaan käyttää alkoholia. Esimerkiksi ihmisten yksilölliset elämäntavat, elämäntilanteet ja elinolosuhteet ovat tekijöitä, joita ei voi syrjäyttää tarkasteltaessa suomalaisten alkoholinkäyttötottumuksia (Simpura & Partanen 1985, 210–214). Tunnettu tosiasia onkin, että pieni osa väestöstämme kuluttaa valtaosan juomastamme alkoholista. Esimerkiksi vuonna 1992 miesten eniten juova kymmenys käytti kaikkiaan 40 prosenttia kaikesta miesten kuluttamasta alkoholista. Myös naisten eniten juovan kymmenyksen osalta on saatu samansuuntaisia tuloksia, joskin viimeisen 15 vuoden aikana naisten osalta kulutus on hieman tasaantunut. Sen sijaan naisten osuus koko väestön alkoholinkulutuksesta on hiukan kasvanut viimeisinä vuosina. Silti miesten kulutus on edelleen huomattavasti naisten kulutusta suurempaa, sillä vuoden 2004 alkoholin kulutusta koskevan tutkimuksen mukaan naiset käyttävät kaikesta väestömme juomasta alkoholista vain noin kolmanneksen. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2006, 14.) Naisten alkoholinkäytön kasvua on Ahlströmin (2005) mukaan selitetty tasa-arvoistumisella. Tämän näkökulman mukaan naisten aseman muuttuminen 1900-luvun kuluessa on johtanut naisten alkoholinkulutuksen kasvuun. Osallistuminen tuotanto- ja yhteiskuntaelämään on antanut naisille mahdollisuuden käyttää aiempaa enemmän alkoholia verrattuna aikaan, jolloin naisen elämä rajoittui hyvin pitkälle perheeseen. Naisten alkoholinkäytöstä puhuttaessa on kuitenkin syytä muistaa, ettei naisista ole perusteltua puhua täysin yhtenäisenä ryhmänä. Kuten Simpura ja Partanen (1985,210–214) niin myös Ahlström (2005) huomioi ihmisten väliset yksilölliset erot alkoholinkulutuksessa. Naisten kohdalla merkittäviksi juomista selittäviksi tekijöiksi Ahlström (2005) nostaa muun muassa naisten koulutuksen, ammatin, perhe- ja elämänvaiheen sekä eritoten sen sukupolven merkityksen, johon nainen kuuluu. Vaikka miehet siis yhä edelleen käyttävät suuremman osan suomalaisen juomasta alkoholista, niin silti naisten alkoholinkäytössä on tapahtunut huomattavaa kasvua. Kaiken kaikkiaan lienee mahdollista todeta, että suomalaisilla on tiettyjä alkoholin käyttöön liittyviä kulttuurisia malleja, joiden kautta suomalaista juomakulttuuria on mahdollista ymmärtää. Silti pelkkään kulttuuriseen malliin tukeutuminen suomalaista juomatapaa selitettäessä on liian kapea näkökulma selitettäessä yksilöiden tapaa käyttää alkoholia.

4 Alkoholipolitiikan käsitteestä ja keinoista

Alkoholijuomien käyttö aiheuttaa monenlaisia yksilöllisiä ja yhteiskunnallisia ongelmia. Sosiaali- ja terveysministeriön internetsivuilla alkoholijuomien käytön yhdessä tupakoinnin kanssa todetaan muodostavana kaikkein merkittävimmän kansanterveydellisen uhkatekijän. Alkoholista aiheuttamat haitat riippuvat luonnollisesti kulutetusta määrästä ja kulutustavoista. Yksilön alkoholin käytön haitat kytetään usein sen aiheuttamiin terveyshaittoihin. Tällaisia terveyshaittoja ovat esimerkiksi neuropsykiatriset häiriöt, syövät, sydän- ja verisuonisairaudet, sisäelinsairaudet, sikiövauriot, myrkytykset sekä alkoholin myötävaikutuksella syntyvät tapaturmat ja itsemurhat. Useissa tapauksissa alkoholin käytön aiheuttamat terveyshaitat kasvavat suorassa suhteessa kulutukseen eikä turvallista kynnyksarvoa alkoholin käytölle näin ollen ole olemassa. Yksilöllisten haittojen ohella alkoholin käytöstä aiheutuu myös sosiaalisia haittoja. Nämä luonteeltaan sosiaalisiksi määritellyt haitat liittyvät yleisimmin humalajuomisen aiheuttamiin onnettomuuksiin, ihmissuhdeongelmiin sekä väkivaltaan ja turvattomuuteen. Runsaan pitkään jatkuva juomisen katsotaan tuovan mukanaan perhe-elämään, ihmissuhteisiin ja työelämään liittyviä sosiaalisia sekä taloudellisia ongelmia. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2009.)

Alkoholin aiheuttamista haitoista johtuen sen käyttöä säädellään tavalla tai toisella kaikkialla maailmassa. Joissakin maissa säätely perustuu tiukkoihin perinnäistapoihin tai uskontoon. Joissakin toisissa yhteisöissä säätely toteutuu puolestaan epävirallisten normien kautta osana ihmisten jokapäiväistä kanssakäymistä. Monissa maissa alkoholin haittoja on kuitenkin pyritty ehkäisemään yhteiskunnallisten keinojen eli alkoholipolitiikan avulla. Laajasti määriteltynä alkoholipolitiikalla tarkoitetaan sellaisia julkisen vallan toimenpiteitä, joilla pyritään vaikuttamaan alkoholijuomien käytön määrään, tapaan ja käyttöympäristöön tai suoraan alkoholin aiheuttamiin haittoihin. Rajoittava alkoholipolitiikka pyrkii esimerkiksi lainsäädännön avulla pitämään alkoholin saatavuuden tiukkana sekä verotuksen avulla pitämään alkoholin hinnat korkeina. Lisäksi alkoholin ongelmallista käyttöä pyritään estämään esimerkiksi säätämällä rattijuopumus rikokseksi. (Österberg 2005.)

Alkoholipolitiikan keinoin ei useinkaan voida suoraan vaikuttaa ihmisten alkoholinkäyttöön yksilötasolla. Yksilöihin kohdistuvia rajoituksia on toki olemassa ja tällaisiksi voidaan laskea esimerkiksi alkoholin vähittäismyynnille ja anniskelulle asetetut ikärajat sekä kieltä myydä ja anniskella alkoholijuomia humalaisille. Pääosin alkoholipoliittiset rajoitukset kohdistuvat kuitenkin koko väestöön, kun säätelyn kohteena ovat alkoholijuomien tuotannon ja myynnin tavat ja edellytykset. Lainsäädännön avulla esimerkiksi alkoholijuomien vähittäismyyntipisteiden lukumäärä pidetään pienempänä kuin mitä se täysin vapaan markkinatalouden vallitessa olisi. Myös alkoholijuomien vähittäismyyntiä sekä anniskelupaikkojen aukioloaikoja säädellään. Näiden lisäksi kuluttajien juomatapoja pyritään ohjaamaan toivottuun suuntaan säätelemällä verotuksen avulla oluiden, viinien ja väkevien alkoholijuomien keskinäisiä hintasuhteita. (Österberg 2005.) Tämänhetkisen tutkimustiedon mukaan tehokkaimmin alkoholin haittoihin voidaan vaikuttaa seuraavin keinoin: 1. nostamalla verotusta, 2. rajoittamalla alkoholin mainontaa, 3. monopolisoimalla alkoholin vähittäismyyntiä, 4. rajoittamalla alkoholijuomien myyntiaikoja, 5. tehostamalla rattijuopumuksen vastaista työtä sekä 6. tehostamalla sosiaali- ja terveydenhuollon toimintatapoja. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2009.) Näiden ohella valtioneuvoston periaatepäätöksessä korostetaan urheilu- ja nuorisotyön mahdollisuuksia nuorten alkoholinkäytön ehkäisyssä sekä viestinnän merkitystä ihmisten terveellisten elämäntapojen sekä palveluiltaan riittävän elinympäristön edistämiseksi (Valtioneuvosto 2003).

5 Opiskelijan elämä ja opiskelijakulttuuri

5.1 Opiskeluaika elämänvaiheena

Opiskeluaika on monella tapaa eräs tärkeimmistä elämänvaiheistamme, koska sen aikana opiskelijat joutuvat yleensä irtautumaan aikaisemmasta elämänkentästään, kotiympäristöstään ja ystävistään sekä monesti aloittamaan uuden elämän vieraalla opiskelupaikkakunnalla. Opiskeluaika on tämän edellä mainitun lisäksi usein myös se elämänvaihe, jonka kuluessa opiskelijat joutuvat tekemään useimmat tulevaa elämäänsä ja ammattiuraansa koskevat valinnat ja ratkaisut. Opiskeluaikaa yleisesti määrittävänä piirteenä onkin usein eräänlainen ulkopuolisuus ja irrallisuus muusta yhteiskunnasta tai muista väestöryhmistä, sillä opiskeluaikaa voidaan samanaikaisesti pitää sekä nuoruuden pidennyksenä, että toisaalta palkattomana palkkatyönä nuorten eläessä usein opintolainan varassa. (Aittola 1986,1 & 5.) Vaikka Aittolan huomiot opiskeluajan elämän reunaehdoista ovat liki 25 vuoden takaa, niin silti opiskeluaika elämänvaiheena sisältää yhä edelleen paljon samoja elementtejä kuin 25 vuotta sitten.

Aittolan (1986, 1 & 5) huomioista poiketen nykyisin lähellekään kaikki opiskelijat eivät ota lainaa rahoittaakseen opiskeluaikaista elämäänsä, vaan pyristelevät eteenpäin varsin niukalla toimeentulolla, jonka opintotuki tarjoaa. Varsin usein opiskelijat hankkivat opintotuen lisäksi myös muita tienestejä esimerkiksi osa-aikaisia töitä tekemällä. Vaikka 25 vuotta sitten opiskeluajasta elämänvaiheena kirjoitettuun liittyy varmasti epätarkkuuksia nykypäivän tilanteeseen peilaten, niin Aittolan (1986,5) väite siitä, opiskelijoiden sosiaalisen aseman epämääräisyyden samanaikaisesti tuottamista vapauksista ja toisaalta myös riippuvuuksista, joita samanikäisillä päätoimisesti työssäkäyvillä nuorilla ei ole, pitää varmasti vieläkin varsin hyvin paikkaansa. Opiskelijoiden elämää leimaa siis ansiotyössä käyviin nuoriin verrattuna esimerkiksi vapaampi aikataulu ja väljempi viikkorytmi, mutta myös tietynlainen riippuvuus opintotuesta ja joskus myös opintolainasta tai vanhemmilta saatavasta taloudellisesta tuesta. Näin ollen opiskeluaika elämänvaiheena poikkeaa siis varsin oleellisesti säännöllisessä ansiotyössä olevien ihmisten arjesta.

Aittolan (1986, 9) mukaan opiskelijoiden elämäntilanne muodostaa heidän elämismaailmansa keskeisimmän rakennetekijän, koska elämäntilanne pitää sisällään

opiskelijoiden asunto-olosuhteet, taloudellisen tilanteen, ihmissuhteet, opiskelun ja vapaa-ajan välisen suhteen, uravalinnan sekä elämänsuunnitelmat. Elämäntilanteen muodostavien eri komponenttien välille voidaan kuitenkin tehdä eroa niiden merkityksellisyyden suhteen, jolloin kaikkein tärkeimmiksi peruskomponenteiksi muodostuvat opiskelijoiden asumisolosuhteet ja heidän taloudellinen tilanteensa, sillä puutteita edellä mainituissa on hyvin vaikea kompensoida muiden komponenttien suotuisuudella, koska ne muodostavat niin suuren osan koko opiskelunaikaisen elämän perusedellytyksistä (Aittola 1986, 9). Lairion (1980, 96) mukaan asumisen ja opintojen rahoituksen merkitystä opiskelijoiden elämässä ei voi liiaksi korostaa, sillä asunto toimii samalla paitsi asuntona sinänsä, niin myös opiskelijoiden työskentelytilana. Vastaavasti opintojen rahoittamiseen kohdistuva paine hidastaa opintojen etenemistä ja pahimmassa mahdollisessa tapauksessa saa opiskelijat harkitsemaan jopa opintojen keskeyttämistä (Lairio 1980, 97). Vaikka Aittolan ja Lairion tutkimuksista on kummastakin kulunut jo reilusti aikaa ja opiskelijan asemassa on varmasti tapahtunut muutoksia, niin monilta osin opiskelijoiden yleisimmät ongelmat ovat yhä edelleen toimeentulon ongelmia, jotka heijastuvat niin opiskelunaikaisen elämän rahoittamiseen kuin sopivan hintaisen asumisolosuhteiden järjestämiseen.

Onko sitten koko opiskeluaika ajateltavissa täysin yhdenmukaiseksi elämänvaiheeksi, joka kestää korkeakoulusta ja opiskeltavasta alasta riippuen usein kolmesta vuodesta kuuteen vuoteen ja joissain tapauksissa kenties kauemminkin? Aittolan vuoden 1986 esitutkimusraportti yliopisto-opiskelusta elämänvaiheena erottelee yliopisto-opiskelijien eri vaiheissa olevien opiskelijoiden elämälle tyypillisiä piirteitä. Esitutkimusraportissa käy ilmi, että opiskelijensa alussa olevien yliopisto-opiskelijoiden, yliopisto-opiskeluissaan keskivaiheilla olevien opiskelijoiden sekä yliopisto-opiskeluissaan loppusuoralla olevien opiskelijoiden elämänvaihe, identiteetti sekä suhtautuminen opiskeluihin vaihtelevat opintojen vaiheesta riippuen. Eroavaisuudet heijastuivat esimerkiksi opiskelijoiden suhtautumisessa opiskeluaikaan elämänvaiheena, opintojen ja vapaa-ajan väliseen yhteyteen sekä arvioihin omasta taloudellisesta tilanteesta. (Aittola 1986, 25–53.)

Aittolan (1986) ja Lairion (1980) yliopisto-opiskelijoiden elämää käsitelleiden tutkimusten jälkeen suomalainen korkeakoulutuksen kenttä on kuitenkin kokenut merkittävän muutoksen. Perinteisen yliopistokoulutuksen rinnalle luotiin 1990-luvulla kokonaan uusi sektori, ammattikorkeakoulut. Näiden enimmäkseen monialaisten oppilaitosten oli tarkoitus tarjota ammatillista korkea-asteen koulutusta vaihtoehtona perinteiselle

yliopistokoulutukselle. Tämä yliopiston rinnalle ammattikorkeakoulun synnyttänyt koulutusreformi alkoi kokeilutoiminnan kautta vuonna 1991 ja sen taustalla oli tavoite nostaa suomalaisten koulutustasoa kansainvälisesti kilpailukykyiseksi ja samalla tarjota yhä suuremmalle opinhaluiselle joukolle mahdollisuus korkeakoulututkinnon hankkimiseen. (Lehtonen 1999, 6–7.) Alun perin kokeilutoimintana 1990-luvun alussa alkanut ammattikorkeakoulutus on sittemmin vakiintunut osaksi suomalaisen korkeakoulutuksen kenttää. Tällä hetkellä Opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalalla on yhteensä 25 ammattikorkeakoulua. Näiden lisäksi Ahvenanmaalla toimii Högskolan på Åland ja sisäasiainministeriön alaisuudessa Poliisiammattikorkeakoulu. (Opetus- ja kulttuuriministeriö.)

Saarenmaan ym. (2010,13) osana yhteiseurooppalaista EUROSTUDENT IV-tutkimushanketta toteuttama opiskelijatutkimus kertoo suomalaisten korkeakouluopiskelijoiden lukumääräksi vuonna 2009 248 000 opiskelijaa. Tutkimuksen piiriin katsottiin tosin kuuluvaksi ainoastaan Suomessa asuvat Suomen kansalaiset. Tuosta 248 000 opiskelijan joukosta 57 prosenttia eli noin 140 000 henkilöä opiskeli yliopistossa vastaavasti 43 % eli noin 108 000 opiskelijaa opiskeli ammattikorkeakoulussa. (Saarenmaa ym., 13.) Suhteellisen lyhyessä ajassa ammattikorkeakoulun voi siis katsoa saavuttaneen saavuttanut varsin merkittävän määrän opiskelijoita. Vaikka ammattikorkeakoulu instituutiona onkin yliopistoa nuorempi ja vielä toistaiseksi opiskelijamäärältään vähäisempi, niin yleisesti korkeakouluopiskelijoita käsittelevää tutkimusta ei voi enää vuonna 2010 rajata koskemaan yksinomaan yliopisto-opiskelijoita.

5.2 Kulttuurin käsitteestä ja opiskelijakulttuurista

Kulttuurin käsitettä on aikojen saatossa määritelty lukuisilla erilaisilla tavoilla. Kulttuurintutkimus on vakiintunut suomalaiseen kielenkäyttöön tietävästi englantilaisesta Birminghamin koulukunnasta. Sen piirissä kulttuurin käsitteellä on perinteisesti tarkoitettu jotakin sellaista kuin kollektiivinen subjektiviteetti eli toisin sanoen jonkin yhteisön tai yhteiskuntaluokan piirissä omaksuttu elämän tapa, maailman hahmottamisen sekä mielekkääksi kokemisen tapa. (Alasuutari 1994, 34.) Tässä tutkimuksessa nojaututaan edellä mainittuun käsitykseen kulttuurista. Toisin sanoen opiskelijakulttuuri nähdään

elämänmuotona, joka tietyllä tapaa koskettaa opiskelijoita kollektiivisesti, mutta sallii silti opiskelijoiden yksilölliset tavat hahmottaa maailmaansa.

Tiilikainen (2000,16) on todennut kulttuurin käsitteen olevan vahvasti läsnä uuden opiskelijan ja yliopiston kohtaamisessa. Tällaisissa tilanteissa on ensinnäkin kysymys opiskelijan kiinnittymisestä yliopistoyhteisöön ja toisaalta myös kiinnittymisestä omaan tieteenalaan ja laitokseen. Lisäksi kulttuurin käsitteen kautta voidaan tarkastella opiskelijan suhdetta toisiin opiskelijoihin ja heidän yhdessä muodostamaansa opiskelijayhteisöön, jonka kulttuuri liittyy sekä tieteenalaan että yleisesti opiskelijana olemiseen liitettyihin elämäntapoihin (Tiilikainen 2000,16.) Bourdieu ja Passeron (1979,29) ovatkin kuvanneet opiskelijan elämäntapaan liittyvää kulttuuria seuraavasti: ” *Opiskelijan elämäntilanne mahdollistaa sosiaalisen elämän ajallisten määritysten rikkomisen ja niihin liittyvien prioriteettien kääntämistä pääläelleen. Sen tajuaminen, että on opiskelija merkitsee ennen muuta sitä, että voi tuntea itsensä vapaaksi menemään elokuviin milloin tahansa ja tämän vuoksi ei koskaan sunnuntaisin, jolloin muut ihmiset menevät; se merkitsee onnistumista niiden tärkeimpien vastakohtaisuuksien heikentämisessä tai ylösalaisin kääntämisessä, jotka omilla pakoillaan organisoivat täysi-ikäisten työtä ja vapaa-aikaa, se merkitsee myös viikonloppujen ja arkipäivien, yön ja päivän sekä työn ja vapaan välisten erojen pilkkana pitämistä.*” Edellinen Bourdieun ja Passeronin kuvaus opiskelijalle mahdollisesta elämäntavasta kuvaa hyvin niitä edellytyksiä, joiden varassa opiskelijoiden on mahdollista rakentaa omaa, valtaväestöstä poikkeavaa ja opiskelijoille ominaista kulttuuria.

Lehtonen (1999,13) toteaa opiskelijakulttuurin muodostuvan opiskelijoiden subjektiivisista kokemuksista opinnoista, opetuksesta ja opiskelijatoiminnasta, jotka suodattuvat eri opiskelijaryhmien kollektiivisten kokemusten kautta. Opiskelijakulttuurin taustalla on ajatus tietynlaisen kulttuurin ja elämäntavan tuottamisesta, johon kuuluu myös jännitteitä eri kulttuurikenttien välillä (Lehtonen 1999,13.) Esimerkkinä kulttuurikenttien välisistä jännitteistä Jokinen (1985, 7–11) mainitsee esimerkiksi 1960- ja 1970-luvuilla vallinneen aktiivisen ja radikaalin ”vastakulttuurin”, jossa opiskelijat asettivat vallitsevan kulttuurin kyseenalaiseksi ja pyrkivät aktiivisesti muuttamaan sitä. Opiskelijakulttuuria ei kuitenkaan voi tarkastella yhdenlaisena ja ajassa muuttumattomana kulttuurina, vaan kuten Aittola (1992,33) on todennut, niin opiskelijakulttuuri ja sen muutokset heijastelevat yleisempiä

kulttuurisessa ja yhteiskunnallisessa ”eetoksessa” sekä nuorisokulttuureissa tapahtuvia muutoksia.

Lähteenmaa (1991, 93–103) on kuvannut ylipäättään suomalaista nuorisokulttuuria ja sen kokemia muutoksia lähtien 50-luvulta päätyen aina 1990-luvulle ominaisiin nuorisokulttuureihin. Koska opiskelijakulttuurikin heijastelee osin yleisempää nuorisokulttuuria, niin Lähteenmaan (1991) kuvaus auttaa varmasti osin ymmärtämään myös opiskelijakulttuurissa ajan kuluessa tapahtuneita muutoksia, vaikka hän varoo tekemästä tulkintaa, jonka mukaan tietty yhteiskunnallinen tilanne olisi synnyttänyt nimenomaan tietynlaisen nuorisokulttuurin. Hän toteaa (Lähteenmaa 1991, 102) 60-luvun yhteiskuntarakenteen muutoksen, 60- ja 70-lukujen taitteen maailmanpoliittisen tilanteen, 70- ja 80-lukujen taitteen epävarmoilta ja uhkaavilta näyttäneiden tulevaisuuden näkymien, 80-luvun puolivälin sukupuoliroolien myllerryksen ja Dingo-huuman sekä 90-luvun alusta Suomeakin yhä enemmän koskettaneen pakolaiskysymyksen ja elämän pirstoutumisen yhä useammille sfääreille luovan maaperää, josta suomalaisen nuorisokulttuurin on kulloinkin ollut otollista ammentaa. Yleisemmän nuorisokulttuurin ohella samaan maaperään lienee istutettu myös opiskelijakulttuuri, jonka muotoutumiseen kukin vuosikymmen on lyönyt oman leimansa.

1960-luvun opiskelijoiden on sanottu olleen yhteiskunnallisesti aktiivisia ja 1970-luvun opiskelijoiden puoluepoliittisia. 1980-luvun opiskelijoita on puolestaan luonnehdittu passiivisiksi ja konservatiivisiksi. 1990-luku on taasen merkinnyt kilpailevuuden lisääntymistä opiskelussa ja samalla opiskelijatoiminnan painottumista pienempiin osa- tai alakulttuureihin: alakohtaisiin ainejärjestöihin, osakuntiin tai liikunnallisiin harrastuspiireihin. Niin ikään sellainen nykyajalle tyypillinen laajempi kulttuuri kuin kulutusorientaatio ja viihteen merkitys on viimeisinä parina vuosikymmenenä korostunut yhä enemmän osana opiskelijoiden elämää. (Lehtonen 1999,13.)

Lehtosen kanssa samantapaisia päätelmiä yhteiskunnallisen tilanteen merkityksestä opiskelijakulttuurin muotoutumisesta on esittänyt myös Aittola (1992,33), joka toteaa 1980-luvun kuluessa opiskelijakulttuurien alkaneen kulkea laajemman yhteiskunnallisen ”eetoksen” ja nuorisokulttuurien tapaan kohti elämäntapojen eriytymistä, privatisoitumista ja yksilöllistymistä. Tämän kehityksen yhteiskunnallisia taustoja haettaessa selityksiä

voidaan etsiä esimerkiksi Buchmannin (1989, 181–189) havainnoista taloudellisesta kasvusta ja teknologisesta edistyksestä, joka omalta osaltaan on ruokkinut individualismia.

Myös Jokinen (1989, 105–115) korostaa 1980-lukua identiteetin muokkaamisen ja yksilöllistymisen aikana, jolloin nuorten kulutusmahdollisuudet lisääntyivät ja nuorisokulttuurit hajaantuivat aiempaa enemmän. Aittola (1992,57) toteaa, että 1960- tai 1970-luvuilla vallinnut aktiivinen ja radikaali opiskelijakulttuuri, jossa vallitseva kulttuuri ja arvostukset asetettiin kyseenalaiseksi, on sittemmin 1980-luvulla polarisoitunut. Aittolan (1992) tutkimus osoittaa yhtenäisen opiskelijakulttuurin jakaantuneen yhä enemmän oman koulutusohjelman tai oman vuosikurssin perusteella muodostettaviin osakulttuureihin tai kuppikuntiin, joiden muodostamisen perustana toimivat usein ystävyysuhteet, yhteiset harrastukset tai ainejärjestötoiminta. Kokonaisuudessaan opiskelijoiden järjestötoiminnan voi katsoa 1980-luvulta lähtien olleen laskusuunnassa. Siisiäinen (1988,132) toteaa, että laskeva suuntaus on havaittavissa nimenomaan kaikissa luonteeltaan poliittisissa nuorisojärjestöissä. Aittolan (1992) ja Buchmanin (1989) tapaan myös Siisiäinen (1988,132) esittää laskevan suuntauksen selittyvän ennen kaikkea yksilöllistyneellä yhteiskunnallistumisen mallilla, joka ei enää tarjoa varhaisempien vuosikymmenten tapaan samanlaista perustaa osakulttuurien uusintamiselle ja siirtymiselle esimerkiksi varhaisnuorisojärjestöistä vähitellen osaksi aikuisjärjestöjen toimintaa.

Osoituksena järjestötoiminnan ja myös yhdistystoiminnan kokemista muutoksista Siisiäinen ja Kankainen (2009,98) toteavat, että esimerkiksi uusien yhdistysten synnyssä painopiste on siirtynyt 1990-luvulta alkaen yhä enemmän erilaisten vapaa-ajan yhdistysten ja harrastusyhdistysten suuntaan. Esimerkiksi tarkasteltaessa vuoden 2002 tilannetta voidaan Siisiäisen ja Kankaisen (2009,99) mukaan todeta, että eniten yhdistyksiä on viime vuosina syntynyt eritoten urheilun ja liikunnan sekä kulttuurin alueilla. Niin ikään erilaiset opinto- ja sivistisyhdistykset, opiskelija- ja aineyhdistykset sekä moottori- ja venekerhot ovat olleet alueita, joiden piirissä uusia yhdistyksiä on syntynyt keskimääräistä enemmän viime vuosina. Vaikka tietyn tyyppiset yhdistykset ovatkin onnistuneet kehittymään, niin kansainvälisesti katsoen suomalaisten nuorten osallistumisaktiivisuus eritoten yhteiskunnallis-poliittiseen toimintaan on tätä nykyä yksi läntisen maailman heikoimmista. Vuonna 1999 14-vuotialla 28 maan välillä toteutettu kansainvälinen vertailu (CIVIC)

paljasti, että suomalaiset nuoret ovat varsin passiivisia yhdistystoimintaan osallistujia. Muihin pohjoismaalaisiin kanssaveljiinsä -ja sisariinsa verrattuna suomalaiset nuoret osallistuivat huomattavasti vähemmän esimerkiksi koulujen oppilaskuntatoimintaan. Suomessa oli myös selvästi vähemmän sellaisia nuoria, jotka olivat yhtä aikaa mukana monen tyyppisissä yhdistyksissä. Kyselyssä kävi ilmi, että koululaisten yhdistysohallistuminen oli selvästi yhteydessä heidän kotitaustaansa ja sen myötä kulttuuriseen pääomaan. Vanhempien korkeakoulutus, lasten omat kunnianhimoiset koulutustavoitteet sekä kotona oleva kulttuuritarjonta (esimerkiksi lehdet ja kirjat) olivat yhteydessä nuorten aktiivisuuteen yhdistystoimintaa kohtaan. (Siisiäinen & Kankainen 2009, 98–99 & 112–114.)

Syitä varsin passiiviseen yhdistystoimintaan osallistumiseen on varmasti monia, mutta luultavasti osasyynä on ainakin se, että nykypäivänä ihmisten vapaa-ajasta kilpailee yhä suurempi määrä erilaisia aktiviteetteja. Vaikka ihmisten vapaa-aika onkin 1990-luvulla lisääntynyt, niin yhä suurempi osa siitä kuluu joko television tai internetin äärellä. Eritoten nuorten keskuudessa internetistä on tullut viimeisenä vuosikymmenenä yhä keskeisempi sosiaalisen kanssakäymisen muoto. (Niemi & Pääkkönen 2001.) Nykypäivän korkeakouluopiskelijoista valtaosa on sen ikäisiä, että luultavasti suurelle osalle heistä internetin keskustelupalstat ja sosiaaliset yhteisöt sekä niiden tarjoamat mahdollisuudet ovat olleet arkipäiväisiä jo pitkään. Näin ollen on ymmärrettävää, että nykypäivänä myös korkeakouluopiskelijoiden sosiaalisen osallistumisen muodot poikkeavat varmasti jossain määrin varhaisemmista vuosikymmenistä.

Lehtonen (1999, 13–14) toteaa, että opiskelijakulttuurin kullekin ajalle ominaisten piirteiden havaitseminen edellyttää ajallista perspektiiviä kulloinkin tarkasteltavan aikakauden opiskelijakulttuuriin. Tämän vuoksi myös nykypäivän opiskelijakulttuuria olisi varmasti hedelmällisempää tarkastella vasta hiukan myöhemmin. Näyttää kuitenkin ilmeiseltä, että ”ajan henki” yhteiskunnassa ja nuorisokulttuureissa heijastuu laajemmin myös osaksi kunkin aikakauden opiskelijakulttuuria. Näin ollen myös tämän päivän korkeakouluopiskelijoiden opiskelijakulttuurissa näkyy todennäköisesti nimenomaan meidän ajallemme ominaisia piirteitä.

5.3 Alkoholi osana opiskelijakulttuuria

Mikä rooli alkoholilla sitten on osana opiskelijakulttuuria? Kuten edellä on mainittu, poikkeaa opiskelijoiden arki monilta osin työssäkäyvän väestön arjesta. Joustava vuorokausi- ja viikkorytmi avaa opiskelijoille monia sellaisia vapaa-ajan vieton mahdollisuuksia, jotka saattavat olla utopiaa työssäkäyville ihmisille. Valtaväestöstä poiketen opiskelijoiden kalenteri ei kunnioita välttämättä samalla lailla viikonloppujen, pyhä- tai juhlapäivien rajoja. Toisin sanoen opiskelijoiden kalenterissa on usein tilaa myös erilaisten opiskelijakulttuuriin liittyvien opiskelijatapahtumien järjestämiselle ja noissa tapahtumissa alkoholi on monesti vahvasti läsnä. Tässä alaluvussa pureudutaan nimenomaan tutkimuksen kannalta mielenkiintoisiin opiskelijakulttuuriin liittyviin juhlimiskäytäntöihin, joissa alkoholilla on usein keskeinen rooli. Opiskelijakulttuuriin niin ikään kuuluvien muunlaisten käytäntöjen tarkastelu on tietoisesti jätetty vähemmälle.

Jyväskylän yliopiston ylioppilaskunnan vuonna 1982 julkaisema ”Opiskelijaelämää” -lehtinen kuvaa opiskelijakulttuuria levottomaksi, jota leimaa jatkuva tarve liikkeellelähtöön, joskin liikkeen päämäärät saattavat vaihtua alituisen. Toiseksi opiskelijakulttuurille leimaa antavaksi piirteeksi julkaisu nostaa ahdistuksen, jota lääkitään usein oluella, viinillä ja lonkerolla. Opiskelijajoukkojen papeiksi nostetaan tiskijukat, foorumiksi kapakat ja tärkeimmäksi toimintamuodoksi puhe. Monissa yleisötilaisuuksissa opiskelijoiden kuvaillaan olevan ainoastaan fyysisesti läsnä mielenkiinnon kohdistuessa lähinnä baaritiskin antimisiin. (Jyy, 1982, 52.)

Alkoholin käyttö osana opiskelijakulttuuria on kuitenkin ilmiö, joka juontaa juurensa jo 1980-lukua varhaisempiin vuosikymmeniin. Esimerkiksi Peltonen (2002, 12) toteaa jo sota-ajan opettaneen suomalaisia miehiä ja naisia rempseään alkoholinkäyttöön. Kieltolakikulttuuri oli ruokkinut Suomessa ryypiskelylle myönteistä henkeä, jota jotkut kutsuivat jopa taskumattikulttuuriksi. Sota-ajan päättyminen rapautti kansalaismoraalia, joka näkyi myös ylioppilaiden osakuntaelämässä. Suomen Akateemisen Raittiusliiton vuonna 1945 toteuttaman kyselyn mukaan ylioppilaista ehdottoman raittiuden nimeen vannoi ainoastaan runsaat 28 %. Muutos oli merkittävä sotaa edeltävään aikaan, jolloin raittiiden ylioppilaiden osuus lähenteli lähes puolta kaikista ylioppilaista.

Aikalaiskuvauksissa sota-ajan jälkeisen Suomen ylioppilasriehoista annetaankin varsin lennokas ja riehakas kuvaus. (Peltonen 2002, 12–13.)

Myöskään 1960-luku ei tuonut Helsingin yliopiston ylioppilaskunnan historiikin vuosilta 1960–1990 kirjoittanut Laura Kolbe (1996,280) toteaa yhteiskunnallisen rakennemuutoksen antaneen 1960-luvulla elintilaa kaikkiin murroskausiin olennaisesti kuuluville vapautumiselle sekä traditiokielteisyydelle, jossa perinteisiä tapoja ja tottumuksia asetettiin kyseenalaiseksi ja kumottiin. Modernin elämäntavan tunnuksiksi nousi kansanomainen, rajukin oluen juominen. Oluen juomisen ohella parannettiin maailmaa. Kolbe (1996,281) toteaa vanhan kestoradikaalin Ilkka Taipaleen todenneen, että tuona aikana olutta kului, mutta juomisen nyrkkisääntönä oli, että jokaista juotua pulloa kohden tuli tuottaa yksi idea.

Humaltuminen ja alkoholin juomisen harjoittelu on siis kuulunut osaksi Pohjoismaista akateemista elämää jo varhain. (Kolbe 1996, 281–282 ; Peltonen 2002, 12.) Samoihin aikoihin opiskelijoiden lisääntyneen alkoholinkäytön kanssa heräsi myös keskustelu tarpeesta hillitä opiskelijoiden juhlimiskulttuuria. Peltonen (2002,13) toteaa, että Suomen ylioppilaskuntien liiton (SYL) aloitteesta perustettiin vuonna 1945 tapainryhdistämisöimikunta, jonka tehtäväksi annettiin opiskelijajuhlien rauhoittaminen. Peltosen (2002,13) mukaan keinoiksi rauhoittamiselle esitettiin esimerkiksi taskumattikulttuurin kitkemistä ja tiukempaa järjestyksenvalvontaa juhlatilaisuuksissa. Peltosen kanssa samansuuntaisia huomioita opiskelijoiden alkoholinkäyttöä hillitsevistä toimista on tehnyt myös Jyväskylän yliopiston ylioppilaskunnan historiikin vuosilta 1934–2003 kirjoittanut Marko Lamberg. Lambergin (2004,258) mukaan vielä 1960-luvun alussa korkeakouluopiskelijoihin suhtauduttiin yhteiskunnallisissa mielessä alaikäisinä ja esimerkiksi JYY:lta oli hallintokollegion taholta evätty oikeus tarjoilla kuohuviiniä vuosijuhlassaan.

Vähitellen alkoholipoliittinen ilmapiiri kuitenkin vapautui ja oluen esiinmarssi osaksi opiskelijakulttuuria jatkui ja vauhdittui 1960- ja 1970-lukujen taitteessa, kun keskiolut vapautettiin ja opiskelijatapahtumiin saatiin anniskeluoikeudet. Samoihin aikoihin poliittisten ylioppilasjärjestöjen, osakuntien sekä ainejärjestöjen tilaisuuksissa alkoi olla yhä enemmän humalanhakuisempaa alkoholinkäyttöä ja noihin aikoihin myöhemmille vuosikymmenille ominaiset viinaviestit ja kaljanjuontakilpailut alkoivat yleistyä.

Päävastuun uudenaikaiseen opiskelijakulttuuriin edistämisestä kantoivat osakunnat, jotka alkoivat panostaa massa-aikakauteen sopivaan tanssi- ja juhlimislinjaan järjestämällä uudenaikaisia opiskelijatapahtumia. Irrotteleva juomakulttuuri yhdessä moninkertaistuneiden opiskelijamäärien kanssa aiheutti sen, ettei enää ylioppilaita pidetty enää entiseen malliin sivistyneistöinä, vaan pikemminkin he alkoivat näyttää mainetta huonokäyttöisinä. (Kolbe 1996, 499–501.) 1960- ja 1970-luku näyttäytyivät siis aikana, jolloin alkoholin käyttö opiskelijapiireissä vähitellen vapautui ja alkoholin nauttiminen muodostui sen myötä hiljalleen yhä tärkeämmäksi osaksi erilaisia opiskelijatapahtumia.

Perinteisen osakuntatoiminnan lamaannuttua ja poliittisen intohimojen laimennuttua Lamberg (2004, 511) toteaa ainejärjestöjen astuneen yhä voimakkaammin esiin tarkoituksenaan tarjota opiskelemaan saapuville fukseille lähin viitekehys ja toimintaympäristö. Koulutusohjelmaperusteinen tutkintomalli on edesauttanut sitä, että nykyään opiskelija pyritään sitouttamaan ennen kaikkea omaan ainejärjestöönsä. Fuksin perehdyttämisessä yliopistomaailmaan keskeistä roolia näyttävät tutorit, jotka ovat useimmiten nimenomaan fuksin oman pääaineen opiskelijoita, jotka ovat aloittaneet opintonsa jo aiemmin. Näin ollen kytkentä pääaineeseen ja sitä opiskeleviin kanssaopiskelijoihin muodostuu nykyään usein tärkeämmäksi kuin osakuntien tarjoama maakuntasidonnaisuus. Ainejärjestöjen yhteisöllisyyden näkyvimpänä ilmentymänä on opiskelijahaalari, jotka väreillään, logoillaan ja haalariin kiinnitettävillä kangasmerkeillään viestivät yhteisöllisyyttä ja kuulumista tiettyyn ”porukkaan”. (Lamberg 2004, 511.) Ainejärjestön rooli nykypäivän opiskelijakulttuurissa on ennen kaikkea viihteellinen. Historian opiskelijoiden ainejärjestön Tosineen historian vuosilta 1959–2009 kirjoittanut Tiina Åke (2009,204) ilmaiseekin asian varsin ytimekkäästi siteeratessaan kahta vuonna 1996–1997 Tosineesta raportin tehnyttä opiskelijaa: ”Suurimmalle osalle ainejärjestönsä jäsenistä Tosine merkitsee erilaisia bileitä, kaksi kertaa vuodessa ilmestyvää lehteä ja sähköpostilistaa”. Erilaiset juhlat aina uudet opiskelijat tervetulleiksi toivottavista fuksiaisista kalenteria kulkua noudattaviin vuosittaisiin juhliin saakka, ovatkin oleellinen nykypäivän ainejärjestöjen vaalimaa opiskelijakulttuuria.

Korkeakouluopiskelijoiden opiskelijakulttuuriin liittyvän alkoholin käytön ulkopuoliselle tarkkailijalle näkyvimpiä merkkejä nykypäivänä lienee vapun juhlinta, jolloin haalareissaan juhliivat opiskelijat erottuvat ainakin suurimpien korkeakoulukaupunkien katukuvassa varsin selvästi. Muita erittäin silmiinpistäviä opiskelijakulttuuriin kuuluvia

tapahtumia ovat erilaiset alkoholinsietokyvyn rajoja mittaavat tapahtumat, joissa korkeakouluopiskelijat valtaavat tapahtuman järjestävän kaupungin kapakat. Usein järjestävän kaupungin mukaan nimetyt approt perustuvat ajatukselle, jossa korkeakouluopiskelijat kiertävät kaupungin kapakoita tarkoituksenaan suorittaa yliopiston arvosanakäytäntöjä mukaileva tutkinto tuoppien tai paukkujen kumoamisessa. (Lamberg 2004,513.) Tunnetuimpia ja perinteikkäämpiä ”approista” lienevät Jyväskylässä järjestettävä Kauppakadun appro, joka juontaa juurensa aina 1970 luvulle saakka sekä Tampereella järjestettävä Hämeenkadun appro, jossa tuoppien kumoaminen yliopistotutkintoa jäljittelevien arvosanojen saavuttamiseksi aloitettiin 1980-luvun alussa. Alun perin pienen opiskelijapiirin puuhasteluna alkaneet appro ovat sittemmin kasvaneet varsinaisiksi korkeakouluopiskelijoita ympäri Suomen kokoaviksi massatapahtumiksi. Esimerkiksi Tampereen Hämeenkadun appro keräsi vuonna 2004 peräti 5000 osallistujaa ja Jyväskylän Kauppakadun approkin kirjautti vuonna 2010 uuden ennätyksensä yli 4000 osallistujallaan. (Kauppakadun appro 2010 & Hämeenkadun appro 2010.) Approt ovat perinteisesti olleet erittäin kosteita opiskelijatapahtumia, joissa suoritettaviin arvosanoihin vaadittavat alkoholimäärät on hinattu varsin korkealle. Esimerkiksi Kauppakadun appron tutkinnoista korkein eli tohtorintutkinto edellyttää miespuoliselta tutkinnon suorittajalta peräti yhdeksäätoista annosta (Lamberg 2004,513). On siis varsin ilmeistä, että alkoholi on tämän tyyppisissä opiskelijatapahtumissa toiminnan keskiössä.

Valtaosan nykypäivän opiskelijakulttuuriin yhdistettävistä asioista voidaan katsoa olevan yleismaailmallista nuorison hauskanpitoa, alakulttuureja tai aatteita. Vaikka monet opiskelijakulttuuriin kuuluvat korkeakouluopiskelijoille suunnatut tapahtumat ovatkin luonteeltaan joko massatapahtumia tai vähintään avoimia tilaisuuksia, niin silti osa opiskelijakulttuuriin liitetystä opiskelijatapahtumista on luonteeltaan sellaisia, että ne ovat alun perin suunnattu tietyille erityiselle ryhmälle. Tällaisena erityisenä kohderyhmänä voidaan pitää esimerkiksi tietyn aineen tai oppilaitoksen opiskelijoita. Eliisa Alatalo ja Niko Peltokangas (2009,10) toteavat Oulun seudun ammattikorkeakoulun yhteisölehti Oranssin toukokuun numeroon kirjoittamassaan ammattikorkeakoululaisten omia opiskelijaperinteitään käsittelevässä artikkelissaan ”Perinteiden jäljillä”, että on itsestään selvää, että kymmeniä tai jopa satoja vuosia perinteitään hautoneet tiedekorkeakoulut ovat kulttuurin syvyydessä ja laajuudessa paljon edellä instituutiona huomattavasti nuorempaa ammattikorkeakoulua.

Vaikka nämä opiskelijaperinteiden erilaiset lähtökohdat vaikuttavat opiskelijakulttuurin syvyyteen, niin silti myös ammattikorkeakoulussa on viime vuosina panostettu opiskelijakulttuurin luomiseen. Esimerkiksi Kymenlaakson ammattikorkeakoulun kansainvälisen liiketoiminnan ja kulttuurialan kampuslehti Innosteen vuonna 2010 lehden toisessa numerossa ilmestyneessä Taru Rantasen artikkelissa käsitellään opiskelijakulttuuria ja sen merkitystä opiskelijoiden viihtyvyyden kannalta. Artikkeliki korostaa opiskelijarekrytoinnissa vireän opiskelijakulttuurin ja railakkaan opiskelijaelämän olevan tekijä, joka omalta osaltaan vaikuttaa tulevan opiskelupaikan valintaan. Artikkelia varten haastatellut opiskelijat mainitsevat opiskelijatapahtumien olevan paitsi arvokasta lepoa psyyken kannalta ja vapaata koulutyöstä, niin myös mahdollisuuksia tavata uusia opiskelijoita ja verkostoitua. Lisäksi opiskelijat mainitsevat suoraan toivovansa paitsi opiskelijatapahtumia, joissa käytetään alkoholia, niin myös sellaisia tapahtumia, joissa alkoholi ei olisi läsnä.

Opiskelijakulttuurin perinteiden, joissa käytetään alkoholia voi siis katsoa yliopiston osalta ulottuvan varsin kauas ja ammattikorkeakoulu vastaavasti on jatkuvasti luomassa omaleimaisia opiskelijatapahtumiaan, joissa monissa niin ikään käytetään alkoholia. Opiskelijakulttuuriin liitettyjen tapahtumien varsin kostea luonne näytetään tiedostetun myös muulla. Esimerkiksi Suomen Elämäntapaliiton yhdessä Suomen ylioppilaskuntien liiton SYL:n ja Ylioppilaiden terveydenhuoltosäätiö YTHS:n kanssa toteuttama ”Mäyräkoirasta sikspäkkiin”-hanke on pyrkinyt vähentämään opiskelijoiden runsasta alkoholinkäyttöä kulttuurisen muutoksen avulla. Perinteisistä alkoholin terveysvaikutuksiin keskittyvistä kampanjoista poiketen hankkeen tarkoituksena oli muuttaa opiskelijoiden sosiaalista toimintakulttuuria. Käytännössä tällä tarkoitettiin alkoholinkäytön ja juhlinnassa syntyvän yhteisöllisyyden yhteyksien tekemisestä näkyväksi sekä runsaasti alkoholia käyttävien opiskelijoiden tukemisesta hallitun käytön suuntaan. Tavoitteiden saavuttamiseksi hankkeen puitteissa luotiin eritoten tiede- ja taidekorkeakouluopiskelijoille ja opiskelijajuhlien järjestäjille ”bileopas”, jossa pyrittiin antamaan välineitä alkoholinkäytön itsehallintaan, jotta jokainen voisi todella tehdä niin kuin itse haluaa oman alkoholinkäyttönsä suhteen. Opas siis haastaa opiskelijat ja korkeakoulutoimijat pohtimaan omia käsityksiään juomisesta ja juomattomuudesta. Sen tavoite on tehdä näkyväksi opiskelijoiden alkoholinkäyttö osana laajempaa kulttuuria ja normijärjestelmää ja auttaa opiskelijoita tiedostamaan oman toimintansa vaikutukset muihin.

Opiskelijakulttuuri nähdään perinteisesti kosteana ja alkoholinkäyttöä osana sitä pidetään ikään kuin hyväksyttävänä. Tämä julkilausumaton ja hiljainen lupa juoda opiskeluaikana onkin kiteytetty varsin osuvasti Elämäntapaliiton Myötäote-lehden ”Mäyräkoirasta sikspäkkiin”-hankkeelle omistetussa teemanumerossa, jossa Luoma-aho (2003,4) pukee sanoiksi opiskelijoiden railakkaan alkoholinkäytön: *”Ensimmäisenä opiskelijavuotena useat uudet opiskelijat hankkivat haalarit. Minustakin ne kuuluvat asiaan. Haalareilla luomme kollektiivista identiteettiä ja samalla erottaudumme muista. Käytökooditkin tuntuvat kummasti muuttuvan. Kun opiskelijapoika sammuu haalareissaan keskelle puistoa, kenenkään hälytyskellot eivät ala soida, päinvastoin. Ja kun tytöt oksentelevat tiedekunnan pihalle, kukaan ei ole ihmeissään. Sattuuhan sitä. Haalarissa saa olla jälleen pissis. ”Tiedekunnan piha sai vuosijuhlien jälkeen uuden laatoituksen”, kirjoittaa joku ainejärjestölehdessään. Kaikkien mielestä se on huvittavaa. Mietin, missä vaiheessa kännissä oksentamisesta tuli mielestämme hauskaa. Missä vaiheessa lapasesta lähtevästä alkoholinkäytöstä ja hauskaasta opiskelijakulttuurista tuli toistensa synonyymeja.”*

”Mäyräkoirasta sikspäkkiin”-hanke pyrkii siis nostamaan esiin kohtuullista alkoholinkäyttökulttuuria, jossa myös alkoholia vähän tai ei lainkaan käyttävät opiskelijat, löytäisivät oman paikkansa opiskelijayhteisöstä. Tällä tähdätään paitsi alkoholinkäyttökulttuurin muokkaamiseen jo opiskelun aikana, niin myös siihen, etteivät nämä opiskelijoiden kosteat juomatottumukset siirtyisi aikuisikään ja työelämän ongelmiksi. (Mikkonen & Ruokonen 2007 9–21 & 41–42 .) Edellä mainitun hankkeen ohella myös muilla tahoilla opiskelijoiden alkoholinkäyttökulttuuriin puuttuminen nähdään tarpeellisena. Esimerkiksi Oulun seudun ammattikorkeakoulun yhteisölehden toukokuussa 2009 ilmestyneessä numerossa Alatalo ja Peltokangas (2009,10) toteavat, että maassamme, jossa päihteistä aiheutuvat alkoholismi ja sairaudet ovat yleisiä, niin ainainen viinan palvominen opiskelijatapahtumissa on surullista. Opiskelijakulttuurin kosteus ja monesti varsin railakkaat juomatavat osana korkeakouluopiskelijoidemme arkea näyttää siis olevan varsin laajasti tunnustettu tosiasia.

Kaiken kaikkiaan voidaan todeta, että alkoholin läsnäolo opiskelijatapahtumissa juontaa siis juurensa varsin kauas, eikä sitä näin ollen voi pitää ainoastaan nykyisen opiskelijakulttuurimme erityispiirteenä. 1960-luvun opiskelijoiden oluen juonnista ja maailmanparantamisesta on kuitenkin kuljettu pitkä matka tähän päivään. Noiden vuosikymmenien aikana erilaiset institutionaaliset muutokset ovat vaikuttaneet alkoholin

saatavuuteen ja sen myötä ihmisten kulutustottumuksiin. Moninkertaistunut korkeakoulussa opiskelevien määrä on lisäksi aiheuttanut sen, että nykyään yhä useampi nuori on myös korkeakoulujen opiskelijakulttuurin vaikutuspiirissä. Näin ollen opiskelijakulttuurissa ilmenevät tavat käyttää alkoholia vaikuttavat siis tänä päivänä huomattavasti aiempaa suurempaan joukkoon maamme nuoria.

6 Aiempia tutkimuksia

Alkoholi käyttö on suomalaisen tutkimuksen kentällä erittäin tutkittu osa-alue. Yhteiskuntatieteellisen tutkimuksen piirissä alkoholitutkimukset ovat esiintyneet vakioiteemana aina 1960- ja 1970-luvun taitteesta lähtien. Yhtä kauas juurensa juontaa myös suomalainen nuorisotutkimus, jota on tehty enemmän tai vähemmän systemaattisesti jo 1950-luvulta alkaen. Alkoholitutkimuksen ja nuorisotutkimuksen pitkistä perinteistä huolimatta nämä kaksi tutkimuksen osa-aluetta eivät ole usein kohdanneet. Suomalainen ”nuorisotutkimus” on tutkinut nuoria, nuoruutta, nuorisotyötä ja nuorisopolitiikkaa varsin monipuolisesti, mutta hyvin pitkälle pidähtänyt tutkimasta nuorten alkoholinkäyttöä. ”Alkoholitutkijat” ja ”terveystutkijat” ovat puolestaan kyllä paneutuneet tutkimuksessaan nuorten juomatapoihin ja terveystottumuksiin, mutta ainoastaan harvoin nämä kaksi osa-aluetta ovat kohdanneet yhteisen tutkimuksen puitteissa. Silloinkin, kun tämän tyyppistä tutkimusta on tehty, on nuoria koskeva alkoholitutkimus keskittynyt vastaamaan sangen mekaanisiin ja ylimalkaisiin kysymyksiin: juovatko poikien ja tyttöjen ikäluokat useammin, enemmän ja humalahakuisemmin kuin aiemmin. (Tigerstedt 2007 5–6.) Salasuo ja Tigerstedt (2007,9) toteavatkin, että useat nuorten juomatottumuksia käsittelevät tutkimukset perustuvat kvantitatiivisiin aineistoihin ja edustavat niin sanottua kansanterveysnäkökulmaa. Noihin laajoihin kyselyihin perustuviin kvantitatiivisiin tutkimuksiin verrattuna nuorten alkoholinkäyttöä käsittelevä laadullinen tutkimus on ollut melko vähäistä (Salasuo & Tigerstedt 2007, 9).

Vaikka laajat kvantitatiiviset aineistot ovatkin olleet nuorten juomatottumuksia käsittelevissä tutkimuksissa käytetympiä kuin laadulliset aineistot, niin toki kvalitatiivista tutkimusta on aihepiirin tiimoilta tehty jo ennen tätä tutkimustakin. Esimerkiksi Klaus Mäkelä ja Matti Virtanen (1987) ovat tutkineet kauppaoppilaiden käsityksiä onnistuneesta ja epäonnistuneesta juomistilanteesta sekä parhaasta mahdollisesta humalasta. Mäkelän ja Virtasen (1987) aineisto koostui Tampereen ja Lappeenrannan kauppaoppilaitosten opiskelijoista. Kauppaoppilaiden valintaa tutkimuksen kohdejoukoksi Mäkelä ja Virtanen perustelevat sillä, että parikymppisinä ihmisinä he ovat samanaikaisesti sekä riittävän vanhoja ollakseen ehtineet sosiaalistua ympäröivään kulttuuriin ja toisaalta kyllin nuoria siihen, etteivät perhe ja työelämä ole vielä erilaistaneet heitä liikaa. Kaikkiaan tutkimukseen haastateltiin 26 kauppaoppilaitosten opiskelijaa ja haastatteluissa kertynyt

materiaali analysoitiin hakemalla luokituksia ja jäsennyksiä joiden varassa haastatellut pohtivat suhdettaan juomiseen ja humalaan. Tutkimuksen keskeisiksi tuloksiksi Mäkelä ja Virtanen (1987) tiivistävät kauppaoppilaiden humalan sijaitsevan melkein yksinomaan vuorovaikutuksessa alueella, ihmisen välisissä suhteissa. Esimerkiksi kaunokirjallisuudessa usein humalakokemuksien yhteydessä esitetty lähes mystinen suhde luontoon loisti poissaolollaan. Niin ikään usein perinteinen selvyuden ja humalan vihamielinen suhde sekä uhmakas suhde vallanpitäjiin ja järjestykseen ei ollut ominaista kauppaoppilaiden humalakuvauksissa. Tutkimusten tulosten valossa alkoholi näyttäytyikin ennen kaikkea rohtona, jolla valmistettiin omaa yksityistä minää seurallisuutta varten.

Mäkelän ja Virtasen (1987) tekemää tutkimusta on sittemmin hyödynnetty myös Pyörälän (1991) tutkimuksessa, jossa vertailtiin juomakulttuurien eroja Suomen ja Etelä-Euroopan viinimaihin lukeutuvan Espanjan välillä. Pyörälän (1991) aineisto koostui Mäkelän ja Virtasen suomalaisille kauppaoppilaille tekemistä haastatteluista sekä espanjalaisille keskiasteen kauppakoulutuksessa oleville nuorille aikuisille tehdyistä haastatteluista. Kaikkiaan Mäkelän ja Virtasen (1987) aineistosta tutkimukseen valittiin 24 haastattelua ja espanjalainen vertailuryhmä koostui 17 haastattelusta, jotka oli tehty pääkaupunkialueen ulkopuolella sijaitsevassa keskisuudessa Oviedon kaupungissa. Haastatteluaineisto analysoitiin käyttämällä kahta erilaista lähestymistapaa, sanastoanalyysiiä sekä juomistarina-analyysiiä. Kaksi toisistaan poikkeavaa lähestymistapaa aineistoon tarjosivat mahdollisuuden sekä luokittelevaan että tulkitsevaan näkökulmaan. Vastoin yleistä myyttiiä suomalaisen juomisen humalahakuisuuden ainutkertaisuudesta, niin Pyörälän (1991) tutkimustuloksissa käy ilmi, että myös espanjalaisten nuorten juomakulttuurissa humalalla on keskeinen asema. Vaikka humalan keskeinen rooli juomisessa yhdistääkin suomalaisia ja espanjalaisia, niin maiden juomakulttuurien välillä on myös eroja. Siinä missä suomalaiset puhuvat juomisestaan ja alkoholista ikään kuin ”rivien välistä”, niin espanjalaisten puhe samoista asioista on huomattavasti suurempaa. Edellisen ohella suomalaisten humala on espanjalaisia enemmän jakautunut miesten ja naisten humalaan. Espanjassa nuorten miesten ja naisten juominen on yhteistä ja sukupuolten välinen suhde on tässä suhteessa jopa korostetun tasa-arvoinen. Suomessa sen sijaan miesten ja naisten juomisen maailman erillisyys on niin selkeä, että tutkimuksen tulosten valossa voidaan asettaa kyseenalaiseksi, onko mahdollista puhua yhtenäisestä suomalaisesta juomakulttuurista, kun jo miesten ja naisten väliset juomisen maailmat ovat niin etäällä toisistaan.

Niin ikään laadullisesti ja tämän minun tutkimukseni kanssa hieman samantyyppisillä aineistoilla nuorten aikuisten juomista ovat aiemmin tutkineet Törrönen ja Maunu (2005). Heidän tutkimuksessaan pureudutaan siihen, miten nuoret aikuiset säätelevät ja pohtivat omaa juomistaan humalahakuisissa juomistilanteissa. He ovat lähestyneet nuorten aikuisten humalajuomista käyttämällä aineistonaan heidän kirjoittamiaan juomispäiväkirjoja. Noissa päiväkirjoissa kirjoittajat kertovat humalalle asettamistaan odotuksista, raportoivat humalassa tekemistään teoista sekä pohtivat sitä, toteutuivatko juomiselle ja humalalle ennalta asetetut odotukset. Törrösen ja Maunun aineisto koostui lopulta 60 päiväkirjasta, joista naisten kirjoittamia oli 39 ja miesten 21. Päiväkirjat kerättiin pääkaupunkiseudulla vuosina 2003 ja 2004 ja niiden kirjoittajat olivat iältään 23–35-vuotiaita työssäkäyviä, alempia ja ylempiä toimihenkilöitä kaupan, hallinnon ja palveluiden toimialoilta. Päiväkirjojen kirjoittajat edustivat siis kulttuurisesti tavallista, keskiluokkaista väestöä. Päiväkirjoissaan kirjoittajat kertovat ravintolakäynneistään ja juomistilanteistaan vähintään kahden kuukauden ajalta. Kaiken kaikkiaan aineisto sisältää 1022 ravintolakäynti- tai juomiskertomusta, joiden tapahtumat jakautuvat melko tasaisesti kaikille vuodenajoille. (Törrönen 2005, 495–496.)

Päiväkirjojen analyysissä Törrönen ja Maunu (2005) erottelevat viisi erilaista juomisen tyyppitilannetta: *istuskelun, ruokajuomisen, yksilöllisen juomisen, seurallisen bilettämisen* sekä *heroisen tai karnevaalisen juomisen*. Istuskelu ja ruokajuominen kuvataan päiväkirjoissa arkisina, konventionaalisina ja ongelmattomina juomistilanteina. Sen sijaan heroinen juominen, seurallinen bilettäminen sekä yksilöllinen juominen kuvataan päiväkirjoissa humalahakuisiksi, arjesta irtautumisen elementtejä sisältäviksi, jotka näin ollen edellyttävät kirjoittajalta erityistä refleksiivisyyttä. Törrönen ja Maunu (2005) keskittyvät analyysissään pohtimaan millaista säätelyä ja pohdintaa niissä esiintyy humalaan valmistautumisen, itse humalan ja lopulta sen arvioinnin yhteydessä. He keskittyvät erityisesti vastaamaan kysymykseen, millaista refleksiivisyyttä erilaiset juomatavat edellyttävät ja mahdollistavat.

Tutkimuksen tuloksissa Törrönen ja Maunu (2005) toteavat humalan olevan nuorten aikuisten juomiskulttuurissa vahvasti säädeltyä ja reflektoitua. Tutkimuksen tulokset osoittavat, että erilaisten juomistapojen välillä esiintyy sekä mielenkiintoisia eroavaisuuksia, että yhtäläisyyksiä, mitä tulee humalan ennakointiin, itse humalaan sekä

sen arviointiin. Tuloksissa käy ilmi, että toimijoiden yksityinen minä ennakoi humalaansa refleksiivisesti kaikissa juomatavoissa. Refleksiivisyys kuitenkin poikkeaa juomatavasta riippuen.

Herooisessa humalassa sekä seurallisessa bilettämisessä refleksiivisyys suuntautuu oman yksityisen minä sekä vertaisryhmän pyrkimysten ja odotusten yhteensovittamiseen. Tämän tyyppisiin humalatilanteisiin orientoituessaan toimijat pohtivat juomisen ajankohtaan, juomaseuraan, juomisen määrään sekä juomisen ympäristöön liittyviä seikkoja. Tästä poiketen yksilöllisessä juomisessa pohdinta kohdistuu erilaisiin seikkoihin, kuten toimijan henkilökohtaisiin haluihin ja pyrkimyksiin sosiaalisten tekijöiden sijaan. Myös varsinaista humalatilaa reflektoidaan erilaisissa juomistilanteissa toisistaan poikkeavilla tavoilla. Herooisessa juomatavassa yksilön refleksiivisyys lakkaa väliaikaisesti kokonaan toimijan juodessa itsensä tarkkailevan tietoisuuden tuolle puolen. Seurallisessa bilettämisessä ei toimijan ole sitä vastoin mahdollista tavoitella aivan yhtä vahvaa irtiotta, vaan toimijaan kohdistuu odotuksia siitä, että hän pystyy säilyttämään juomisensa sellaisena, että hän pysyy muun seurueen kanssa samalla aaltopituudella. Vastaavasti yksilöllisessä juomisessa refleksiivisyys on kaikkein eniten läsnä toimijan pohtiessa jatkuvasti erilaisia toiminnan vaihtoehtoja. Niin ikään humalan jälkikäteisarviointissa ilmenee eroja erilaisten juomatapojen välillä. Herooisessa juomatavassa jälkikäteispohdinta korostuu siksi, että varsinaisella humalan hetkellä toimija on ollut ikään kuin tietoisuuden tuolla puolen. Seurallisen bilettämisen osalta jälkikäteisarviointi jää usein piileväksi. Tapahtumisen sujuessa käsikirjoituksen mukaan ei tarvetta jälkikäteisarviointille juurikaan ole. Jos kuitenkin seuralliselle bilettämiselle asetetut odotukset jäävät täyttymättä, niin yksityiselle minälle syntyy tarve pohtia, miksi tilanne ei edennyt toivotulla tavalla. Yksilöllisessä humalassa refleksiivisyys näyttelee herooisen humalan tapaan keskeistä roolia. Joskin yksilöllisessä humalassa refleksiivisyyden eri vaiheita on hankala erottaa toisistaan, sillä humalan ennakoinnit, varsinainen humala ja sen jälkiarviointit limittyvät usein kerronnassa toisiinsa. (Törrönen, 2005, 497–501.)

Tutkimuksen tulokset paljastavat myös sen, että erilaiset juomatavat ja juomistilanteet sisältävät erilaisia sosiokulttuurisia konventioita, joita toimijat hyödyntävät eri tavoin. Herooisessa humalassa pyritään tilapäisesti irrottautumaan arjesta ja rikkomaan konventioita. Seurallisessa humalassa konventioista sen sijaan pidetään kiinni, eikä niitä haluta rikkoa. Seurallisessa juomatavassa toimijat pyrkivät irrottautumaan hetkeksi omista

yksilöllisistä pyrkimyksistään seurueen yhteisesti jakamaan tahtotilaan. Yksilöllisessä humalassa toimija puolestaan tukeutuu kollektiivisia konventioita vahvemmin omiin yksilöllisiin tapoihin ja mielijohteisiinsa, jolloin humala näyttäytyy toimijalle sosiaalisista siteistä vapaana toimintana. (Törrönen & Maunu 2007, 83–85.)

Simonen (2007) on puolestaan tutkinut laadullisilla menetelmillä nuorten juomisen sosiaalisuuden variaatioita. Hänen kiinnostuksensa on kohdistunut siihen kysymykseen, onko nuorten juomisen sosiaalisuus ainoastaan julkisessa keskustelussa mukaista örveltämistä ja mitkä ovat ne yhdessäolon piirteet, jotka koetaan tärkeiksi ja mistä vastaavasti halutaan erottautua? Tutkimuksen aineisto kerättiin ryhmähaastatteluilta syksyllä 2005 Etelä-Hämeen alueella osana Stakesin Paikallinen alkoholipolitiikka (Pakka)-hanketta. Ryhmähaastattelut tehtiin kaikkiaan seitsemälle ryhmälle, joiden jäsenet olivat pääosin iältään 18 ja 23 ikävuoden välillä. Jotta yhteisten juomiskokemusten välittäminen olisi haastattelutilanteessa helpompaa, koostuivat haastateltavat ryhmät aina yhdestä kaveripiiristä. Yhteensä haastateltaviin ryhmiin osallistui lopulta 57 henkilöä osallistujien sukupuolijakauman ollessa 25 tyttöä ja 32 poikaa. Haastatteluihin osallistuneiden voinee luonnehtia olleen tavallisia lukiossa, ammattikoulussa tai ammattikorkeakoulussa opiskelevia tai sieltä jo valmistuneita nuoria. (Simonen 2007, 33–35.)

Tutkimuksen analyysissä Simonen (2007) erottelee nuorten haastattelupuheesta kolmenlaista juomisen sosiaalisuutta, jossa kussakin yhdessäolo saa erilaisia piirteitä ja joita ohjaavat erilaiset logiikat. Simonen (2007) kuvaa kolme erilaista sosiaalisuuden lajia kiinnittämällä huomiota eritoten yksilön ja ryhmän väliseen suhteeseen. Kussakin sosiaalisuuden lajissa on variaatiota siinä, kuinka tiiviiksi juovan porukan yhdessäolo muodostuu sekä millaista yksilöllistä variaatiota ryhmän toiminta mahdollistaa.

Ensimmäinen Simosen (2006) sosiaalisuuden lajeista on *pidäkkeetön sosiaalisuus*, joka toteutuu hyvien kaverien kesken. Tämän tyyppinen sosiaalisuus noudattaa karnevaalin logiikkaa, jolle on ominaista arjesta ja kaikenlaisista pidäkkeistä vapautuminen. Pidäkkeettömässä sosiaalisuudessa juhlija usein miespuolinen joukko muodostaa äärimmäisen tiiviin kollektiivin, jonka tavoitteena on hulvaton sosiaalinen tila. Tavoitteen saavuttamiselle on usein tyyppillistä sellainen toiminta, joka rohkaisee yhä rajumpaan juomiseen ja koheltamiseen. Pidäkkeettömään sosiaalisuuteen rinnastettavan rajun

juomisen myötä normaali ruumiinkontrolli usein ylitetään ja juominen karkaa hallinnasta. Hallinnan menettämisen seuraukset, kuten esimerkiksi humalatilaa aiheuttamat tapaturmat tai humalatilaa vuoksi sammuneelle tehtävät kepposet eivät kuitenkaan turmele, vaan tässä tapauksessa pikemminkin vahvistavat sosiaalisuutta. (Simonen 2007, 35–41.)

Toinen Simosen (2007) tutkimustulosten julkituomista sosiaalisuuden lajeista on *tahdikas sosiaalisuus*. Sen sisäinen logiikka poikkeaa täysin pidäkkeettömän sosiaalisuuden logiikasta. Tämä ilmenee siinä, että tahdikkaassa sosiaalisuudessa ei pyritä arkielämän sääntöjen ja normien ylittämiseen, vaan näitä rajoja ylläpitävään itseisarvoiseen yhdessä olemiseen. Tahdikas sosiaalisuus vallitsee kaveriporukassa, joka voi muodostua joko sekaseurasta tai erikseen naisista tai miehistä. Tahdikkaassa sosiaalisuudessa yhdessäolo sinällään nähdään oleellisimpana, eikä alkoholi näin ollen ole korostuneessa asemassa pidäkkeettömän sosiaalisuuden tavoin. Siinä missä pidäkkeetön sosiaalisuus on toiminnoiltaan arjen rooleja nurinkääntävää ja kontrollivapaata, niin tahdikkaassa sosiaalisuudessa toiminnan ydin on nimenomaan kontrollin ajatuksessa. Tästä seuraa, että tahdikkaassa sosiaalisuudessa juomisen ylilyöntejä pidetäänkin kielteisinä. Tahdikkaassa sosiaalisuudessa omaa juomista sovitetaan muiden juomiseen. Juomisen sovittaminen muiden ryhmän jäsenten juomiseen eroaa tahdikkaassa sosiaalisuudessa pidäkkeettömään sosiaalisuuteen verrattuna siinä, että tahdikkaassa sosiaalisuudessa tarkkailu rajoittaa juomista toisin kuin pidäkkeettömässä sosiaalisuudessa, jossa juomisen samantahtisuus pikemminkin kannustaa juomiseen. Tahdikas sosiaalisuus tähtää ennen kaikkea seurallisuuden ylläpitämiseen. (Simonen 2007, 41–47.)

Kolmas nuorten juomisen sosiaalisuuden laji on *yksilöllinen sosiaalisuus*. Yksilöllinen sosiaalisuus eroaa kahdesta edellä esitetystä sosiaalisuuden lajista siinä, että siinä keskiössä on nimenomaan yksilön eikä ryhmän kokemus. Yksilöllisessä sosiaalisuudessa tavoitellaan autenttista kokemusta ja nautintoa, jossa kokijana on yksilö. Autenttisuuden logiikka ei kuitenkaan tarkoita sitä, että yksilön kokemukset olisivat täysin irrallaan ryhmän kokemuksista. Sen sijaan ryhmän kokemukset heijastuvat usein myös yksilön omiin kokemuksiin, joko avustuen yksilöä hyvän tunnelman saavuttamisessa tai vastaavasti ehkäisten toivotunlaisen tunnelman saavuttamista. Ero edellisiin sosiaalisuuden lajeihin kuitenkin näkyy kuitenkin ennen kaikkea siinä, että juomisen säätely palvelee omien yksilöllisiä kokemuksia eikä ryhmän sosiaalisuuden ylläpitämiseen tähtäviä tavoitteita. Edellä kuvatut juomisen sosiaalisuuden lajit osoittavat, ettei myytti suomalaisia

yhdistävästä varsin yhtenäisestä juomatavasta ole välttämättä perusteltu. Tulosten perusteella nuorilla tuntuu olevan erilaisia sosiaalisia konteksteja, joihin juominen on sidoksissa ja joka juomista kulloinkin ohjaa. (Simonen 2007, 35–57.)

Myös Jyväskylän yliopistossa on nuorten alkoholinkäyttökulttuuria tutkittu aiemmin hieman samansuuntaisin kysymyksenasetteluin kuin tässäkin tutkimuksessa. Pietilän (2001) yhteiskuntapolitiikan pro gradu-tutkielmassa ”Tyttöjen karnevalistinen humala” on tarkasteltu suomalaistyttöjen alkoholille ja omalle juomiselleen antamia merkityksiä ja jäsennyksiä sekä peilattu noita tyttöjen esittämiä tulkintoja suomalaisiin juomatapoihin. Tutkimuksen aineisto koostui suomalaisten nuorten tyttöjen kahteen nuorten lehteen vuosien 1994–1997 välisenä aikana kirjoittamista mielipidekirjoituksista, joita Pietilä (2001) on lähestynyt aineistolähtöisesti käyttäen apunaan lingvistiikan parissa omaksuttua odotusanalyysia. Tutkimuksen tulokset osoittavat, että nuorten tyttöjen mielipidekirjoituksissa vapaus arvioidaan nuoruuden keskeisimmäksi tavoitteeksi ja tuon vapauden yksi keskeisimmistä toteuttamistapa on juhliminen viikonloppuna yhdessä muiden nuorten kanssa. Pietilä (2001) on nimennyt tämän juhlimisen katujen karnevaaliksi, jossa korostuu pyrkimys ylilyönteihin sekä arjen normeista irtautumiseen. Tässä tyttöjen karnevalistisessa juhlimisessä alkoholin merkitys näyttäytyy paitsi hauskanpidon välineenä, niin myös sosiaalisten kontaktien vauhdittajana. Johtopäätöksissään Pietilä (2001) on katsonut tyttöjen juomisen sisältävän piirteitä sekä perinteisestä suomalaisesta juomakulttuurista että myös eurooppalaisista juomatavoista.

Vaikka humalahakuinen juominen monesti liitetäänkin nimenomaan osaksi suomalaista juomakulttuuria, on nuorten alkoholin käyttöä toki tutkittu myös kansainvälisesti. Esimerkiksi ruotsalainen Philip Lalander (1998) on tutkinut ruotsalaisten nuorten aikuisten alkoholin käyttöä ja heidän alkoholille antamia symbolisia merkityksiä. Lalander (1998) on kerännyt tutkimuksensa aineistoa sekä havainnoimalla, että haastatteleamalla kolmea nuorisoryhmää, joiden alkoholinkäyttötottumukset ja alkoholia koskevat asenteet poikkeavat toisistaan. Tutkimustulokset osoittavat alkoholin olevan keskeinen symboli ruotsalaisessa kulttuurissa. Humalahakuisesti juovilla, kohtuukäyttäjillä sekä kokonaan alkoholin käytöstä pidättäytyvillä nuorisoryhmillä on kullakin omat toisistaan poikkeavat symboliset merkityksensä alkoholille, joka vaikuttaa esimerkiksi yksilöiden identiteetin muodostukseen ja siihen, miten he tulkitsevat ympäröivää maailmaa.

Myös Norell ja Törnqvist (1995) ovat tutkineet parikymppisten ruotsalaisnuorten alkoholinkäyttöä. Norellin ja Törnqvistin haastatteluihin perustuva aineisto kerättiin Ruotsissa Malmön kaupungissa 1980-luvun puolivälin tienoilla ja tutkimuksen tarkoituksena oli tulkita ruotsalaisnuorten ja alkoholin välistä suhdetta ikävaiheessa, jossa juominen on monesti runsainta paitsi Pohjoismaissa niin myös muissa länsimaisissa kulttuureissa. Norell ja Törnqvist analysoivat aineistonsa ranskalaisen filosofi Paul Ricoeurin fenomenologis-hermeneuttisen perinteen mukaisesti pyrkien tavoittamaan aineistosta niitä merkityksiä, joita ruotsalaisnuoret juhlimiselle ja juomiselle antavat. Norellin ja Törnqvistin tutkimustuloksissa ilmenee, että nuorten ystäväpiireissä vallitsee kollektiivisia alkoholinkäyttötapoja, joita nuoret pyrkivät noudattamaan säilyäkseen ystäväpiiriinsä jäseninä. Alkoholikäytäntöjen tiukka sidonnaisuus ystäväpiiriin ilmeni tuloksissa esimerkiksi siinä, että erilaiset ystäväpiirit tuottavat nuorissa erilaisia tapoja käyttää alkoholia. Tutkimuksessa haastatellut nuoret jaettiin kolmeen ryhmään: työssäkäyviin nuoriin, opiskeleviin nuoriin ja boheemeihin nuoriin. Vastoin varsin yleistä käsitystä opiskelevien nuorten railakkaasta juomisesta tutkimustulokset osoittivat sekä työssäkävien että opiskelevien nuorten suhteen alkoholiin olevan instrumentaalisempi kuin boheemeilla nuorilla. Tutkimustulosten mukaan työssäkävillä ja opiskelevilla nuorilla alkoholinkäyttö oli siis boheemeja tiukemmin arjen ja aikataulujen säätelemää.

Hieman tavanomaisemmalla menetelmällä opiskelijoiden alkoholinkäyttöön on pureuduttu Ylioppilaiden terveydenhoitosäätiön YTHS:n toteuttamassa uusien opiskelijoiden terveystutkimuksessa, jonka yhteydessä opiskelijat ovat arvioineet alkoholinkäyttöään Maailman terveysjärjestön WHO:n tuottaman AUDIT -testin perusteella. AUDIT – testi koostuu useista kysymyksistä ja perustuu pisteytykseen. Kyseisessä testissä kertynyt loppupistemäärä kuvaa yksilön alkoholinkulutuksen tasoa. Vuosien 2000 ja 2004 terveystutkimukseen perustuvat tulokset osoittavat, ettei yliopisto-opiskelijoiden alkoholinkäyttö ole sen runsaampaa kuin muillakaan samanikäisillä nuorilla. Tulosten valossa näyttää myös siltä, että yliopisto-opiskelijoiden alkoholinkulutus ei ole lisääntynyt menneistä vuosista, vaan pikemminkin vähentymässä aiempaan verraten. Toisaalta on mahdollista, että alkoholinkäyttö on myös arkipäiväistynyt aiempaan verrattuna siten, ettei sen nauttimiseen enää kiinnitetä niin suurta huomiota. Terveystutkimuksessa käy niin ikään ilmi, että yliopiston sisällä on tiedekuntaakohtaisia eroja alkoholinkäytössä. Eniten alkoholia kuluttavat yhteiskuntatieteilijät sekä taidekorkeakoulujen opiskelijat.

Terveystutkimus antoi myös viitteitä opiskelijatapahtumien alkoholinkäyttökulttuurin sisältämästä sosiaalisesta paineesta. Miesopiskelijoista joka kuudes ja naisopiskelijoista joka kahdeksas katsoi joutuneensa opiskelijatapahtumissa juomaan enemmän kuin olisi itse halunnut. Peräti puolet kaikista opiskelijoista koki lisäksi, että opiskelijatapahtumissa ei ole yleensä ollut tarjolla alkoholittomia juomia. Mikäli sellaisia tapahtumassa olikin ollut, niin alkoholittoman juoman valinta herätti usein juhlivassa joukossa huomiota ja omaa juomattomuutta joutui lähes aina perustelemaan muille. (Kunttu 2005, 8–9.)

Esimerkkinä laajoihin kvantitatiivisiin aineistoihin perustuvasta ja ennen kaikkea kansanterveysnäkökulmaa painottavasta tutkimuksesta on aina kahdeksan vuoden välein toteutettava Terveys- ja hyvinvoinninlaitoksen teettämä juomatapatutkimus. Vuoden 2008 juomatapatutkimuksen aineisto koostuu useista eri osista, kuten esimerkiksi haastattelijoiden suullisesti haastateltaville esittämistä yksilötason kysymyksistä, erilaisista rekistereistä kootuista taustamuuttujista sekä yksittäistä alkoholinkäyttökertaa kuvaavasta niin kutsutusta käyttökerta-aineistosta. Kaikkiaan vuoden 2008 syksyllä toteutettua juomatapatutkimusta varten poimittiin Tilastokeskuksen Suomen väestöä koskevasta tietokannasta 3750 henkilön satunnaisotos 15–69-vuotiaiden suomalaisten muodostamasta perusjoukosta. Tuosta perusjoukosta saatiin lopulta 2725 juomatapatutkimukseen hyväksyttyä haastattelua. (Huhtanen, Hokka & Mäkelä 2009, 4 & 6–8). Juomatapatutkimus 2008 tulokset osoittavat, että alle 30-vuotiaat joivat edelliseen juomatapatutkimukseen verrattuna harvemmin, mutta juominen on muuttunut entistä humalahakuisemmaksi. Alle 30-vuotiaiden ryhmän harventuneesta juomisfrekvenssistä huolimatta on syytä huomata, että alle 30-vuotiaat miehet kuitenkin lisäsivät humalaan johtaneita käyttökertojaan. Muita juomatapatutkimuksessa saatuja keskeisiä tuloksia olivat muun muassa naisten humalakerroilla kuluttaman alkoholin määrän kasvu kaikesta heidän kuluttamastaan alkoholista sekä se, että vuonna 2000 toteutettuun juomatapatutkimukseen verrattuna alkoholin myyntitietoihin perustuva keskikulutus oli kasvanut aikavälillä 2000–2008 maassamme peräti 17 prosenttia. Positiiviseksi kehitykseksi juomatapatutkimus 2008 tuloksissa voidaan lukea se, ettei alkoholin hinnan aleneminen ole lisännyt alkoholin kulutusta nuorimpien haastateltujen parissa sekä se, että raittius näyttäisi olevan kasvussa nuorten parissa. (Laurila 2010.)

7 Tutkimuksen toteutus

7.1 Tutkimustehtävä

Joka vuosi maamme korkeakouluissa aloittaa tuhansia uusia opiskelijoita. Varsinaisen opiskelujen ohella monen korkeakouluopintonsa aloittavan nuoren elämässä tapahtuu samaan aikaan myös monia muita merkittäviä muutoksia, kuten esimerkiksi itsenäistyminen ja kotoa pois muuttaminen sekä vastuun lisääntyminen paitsi omasta opiskelusta, niin myös omasta elämästä ylipäätään. Korkeakouluopiskeluiden alkuun liittyy useimmissa tapauksissa myös astuminen osaksi korkeakoulujen opiskelijakulttuuria. Opiskelijakulttuuriin liittyvien tapahtumien avulla on tarkoitus paitsi helpottaa uusien opiskelijoiden tutustumista toisiinsa niin myös integroida opiskelijat osaksi korkeakouluopiskelua. Varsin usein korkeakoulun opiskelijakulttuuria leimaavat tapahtumat, joissa alkoholinkäyttö on hyvin keskeisessä roolissa. Asia on tasaisin väliajoin pinnalla myös mediassa keskusteltaessa siitä, onko alkoholi oikea keino sosiaalistaa opiskelijat korkeakouluopiskelun arkeen.

Tämän tutkimuksen tarkoitus onkin ottaa selvää opiskelijakulttuurissa tapahtuvasta alkoholinkäytöstä ilmiönä. Tutkimuksen on määrä antaa vastauksia siihen, tapahtuuko nuorten suhtautumisessa alkoholiin muutoksia korkeakouluopintojen aloittamisen myötä? Pyrin myös selvittämään sitä, mieltävätkö korkeakouluopiskelijat alkoholin väistämättömäksi osaksi opiskelijakulttuuria vai olisiko kenties mahdollista korvata alkoholin sävyttämät opiskelijatapahtumat vaihtoehtoisilla toimintamalleilla? Tutkimuksessa aion myös tarkastella opiskelijakulttuurin osana tapahtuvaa alkoholin käyttöä suhteessa kansalliseen alkoholipolitiikkaamme ja sen alkoholin kulutusta hillitsemään pyrkiviin toimiin. Lisäksi pyrin tutkimuksella löytämään opiskelijoiden näkökulman alkoholipolitiikan toimenpiteiden vaikuttavuudesta omiin kulutuspäätöksiinsä ja mikäli mahdollista, niin kenties esittämään myös vaihtoehtoisia alkoholipoliittisia toimenpiteitä, joilla opiskelijat kokevat voitavan tehokkaammin saavuttaa alkoholipolitiikalle asetettuja tavoitteita. Tutkimusotteeltaan tämä tutkimus nojautuu fenomenologiaan eli kiinnostuksen keskiössä ovat nimenomaan opiskelijoiden kokemukset alkoholista osana korkeakoulujen opiskelijakulttuuria.

Keskeiset tutkimuskysymykseni ovat seuraavat:

1. Kokevatko nuoret, että heidän suhtautumisessaan alkoholiin ja alkoholin käytössä on tapahtunut muutoksia korkeakouluopintojen aloittamisen myötä?
2. Kuuluuko alkoholi väistämättömäksi osaksi opiskelijatapahtumia?
3. Miten opiskelijat kokevat alkoholipoliittisen toimenpiteiden vaikuttavan kulutuspäätöksiinsä?

7.2 Tutkimuksen teoreettinen lähestymistapa

Tämän tutkimuksen teoreettinen lähestymistapa pohjautuu fenomenologiaan. Fenomenologisessa tutkimuksessa keskiössä ovat ihmisten kokemukset. Kuten Van Manen (1990, 9–10) toteaa, fenomenologisessa lähestymistavassa pyritään saavuttamaan syvempi ymmärrys ihmisten arkipäiväisistä kokemuksista ja merkityksistä. Nuo kokemukset käsitetään fenomenologiassa hyvin laajasti ihmisen kokemuksellisenä suhteena omaan todellisuutensa, maailmaan jossa ihminen elää. Fenomenologiassa ihmisen suhde maailmaansa nähdään intentionaalisenä. Intentionaalisuudella tarkoitetaan sitä, että kaikki merkitsee meille jotakin. Näin ollen fenomenologian mukaan todellisuus ei näyttäydy edessämme ainoastaan jonakin neutraalina massana, vaan aina havaitsijan subjektiivisten pyrkimysten, uskomusten ja kiinnostusten valossa. Ihmisen toimiessa vuorovaikutuksessa häntä ympäröivän maailman kanssa syntyy kokemuksia, joita kukin yksilö siis tulkitsee suhteessa omaan elämäntodellisuuteensa. (Laine 2001, 26–27.) Burns & Grove (1980,81) kiteyttävätkin fenomenologisen tutkimuksen keskeiseksi asiaksi nimenomaan eletyn kokemuksen rakenteen mahdollisimman laajan kuvaamisen siten, että yksilöiden kokemuksilleen antamat merkitykset tulevat kuvatuksi.

Tutkijalle fenomenologian keskeinen haaste liittyy siihen, kuinka irrottautua omasta subjektiivisesta perspektiivistään ja ymmärtää toisen yksilön kokemuksia ja merkityksiä. Laine (2001,32) korostaa kriittisyyden ja reflektiivisyyden merkitystä fenomenologisessa

tutkimusotteessa. Kriittisyydellä Laine (2001,32) viittaa tässä tapauksessa tietynlaiseen itsekriittisyyteen, jossa tutkijan tulisi kyseenalaistaa välittömästi omat spontaanit tulkintansa. Reflektiivisyydellä hän puolestaan tarkoittaa tutkijan pyrkimystä olla mahdollisimman tietoinen omista tutkimukseen liittyvistä lähtökohdistaan. Kriittisyyden ja reflektiivisyyden myötä alkaa tien etsiminen toisen ihmisen kokemuksiin ja merkityksiin. Jotta olisi mahdollista tavoittaa toisen ihmisen omaa ja erityislaatuista suhdetta tutkittavana olevaan asiaan, täytyy tutkijan väistämättä pyrkiä irrottautumaan omista pinttyneistä ennakkoluuloistaan ja pysähtyä tarkastelemaan tulkintojaan kriittisesti. (Laine 2001, 32–33.)

Koska tämän tutkimuksen fokuksessa ovat nimenomaan korkeakouluopiskelijoiden subjektiiviset käsitykset ja kokemukset alkoholista sekä sen roolista osana opiskelijakulttuuria, on fenomenologisen lähestymistavan valinta tutkimuksen kannalta perusteltua. Kuten Laine (2001,29) on todennut, fenomenologiassa ei pyritä niinkään löytämään universaaleja totuuksia, vaan pikemminkin ymmärtämään jonkin tutkittavan alueen ihmisten sen hetkistä merkitysmaailmaa. Tässä tutkimuksessa on siis tarkoitus päästä käsiksi korkeakouluopiskelijoiden, opiskelijakulttuurin ja alkoholin väliseen suhteeseen sellaisena kuin opiskelijat sen ymmärtävät.

7.3 Narratiivit aineistonhankinnan menetelmänä

Erilaisia elämäkertoja ja muita kertomuksia on jo kauan käytetty tutkimusaineistoina. Erityisen käytettyjä edellä mainitut aineistot ovat olleet muun muassa historian, sosiologian, antropologian, kansanperinteen ja eri uskontojen tutkimuksessa. 2000-luvun taitteessa kiinnostus elämäntarinoita ja muita kertomuksia kohtaan eri tieteenalojen tutkimuksessa on voimistunut siinä määrin, että on perusteltua puhua jopa narratiivisesta tai elämäkerrallisesta käännteestä sosiaalitieteissä. Eri tieteissä elämäkerrallisen lähestymistavan taustana olevat näkemykset ja koulukunnat vaihtelevat, mutta kaikki jakavat yhteisen kiinnostuksen yksittäisen ihmisen ainutkertaiseen tapaan kokea, ajatella ja toimia. Ihmisen koko elämän ja hänen itsenä katsotaankin rakentuvan tarinoiden kautta. Pohtiessaan omaa elämäänsä ihminen kertoo itselleen ja muille eri tilanteissa erilaisia tarinoita, jotka puolestaan voivat avata uusia näkökulmia tai vastaavasti kätkeä entisiä. Oman elämän pohdinta on ihmisen perustavanlaatuinen ominaisuus, jonka avulla ihminen

rakentaa omaa minuuttaan. Paitsi että tarinoiden kertominen on persoonallisen ja ammatillisen kasvun väline, niin samalla se voidaan kuitenkin nähdä myös tutkimusmetodina. (Syrjälä 2007, 229–230.)

Hannu L.T. Heikkisen (2001,121) mukaan narratiivisuudella voidaan viitata yleisellä tasolla suorasanaiseen ja kertomusmuotoiseen kielenkäyttöön. Kerrontaan perustuvaa narratiivista aineistoa ovat esimerkiksi haastattelut tai vapaat kirjalliset vastaukset, joissa tutkittaville annetaan mahdollisuus kertoa käsityksensä jostain asiasta omin sanoin. Tällaista aineistoa voivat siis olla esimerkiksi päiväkirjat, elämäkerrat tai muut dokumentit, joita ei edes välttämättä ole alun perin tuotettu tutkimustarkoituksiin. Narratiivisuuden vaativassa tulkinnassa narratiiviselta tutkimusaineistolta voitaisiin edellyttää tyypilliselle kertomukselle ominaisia tunnuspiirteitä, kuten esimerkiksi sitä, että tarinalla on alku, keskikohta ja loppu sekä kronologisesti etenevä juoni. Yksinkertaisimmillaan narratiivisuus on kuitenkin mitä tahansa kerrontaan perustuvaa aineistoa, jossa ei ole välttämättä esitetty tiukkoja vaatimuksia tarinan eheydestä tai juonellisuudesta. (Heikkinen 2001, 121.)

Hieman narratiivista tutkimusta muistuttava tapa kerätä aineistoa on eläytymismenetelmä. Eläytymismenetelmällä tutkimusaineiston keräämisen tapana tarkoitetaan Eskolan ja Suorannan (1998,111–112) mukaan pienten esseiden ja lyhyehköjen tarinoiden kirjoittamista tutkijan antamien ohjeiden mukaisesti. Kirjoittamistilanteessa vastaajille annetaan kehyskertomukseksi kutsuttu orientaatio kirjoittamiseen, jonka pohjalta vastaajat laativat omien mielikuviansa pohjalta pienimuotoisen tarinan. Eläytymismenetelmälle tyypillisessä kehyskertomuksen käytössä on kuitenkin se tärkeä piirre, ettei yksi esitetty kehyskertomus vielä riitä, vaan olennaista on nimenomaan kehyskertomuksen variointi. Usein vastaajille annettavasta peruskehyskertomuksesta on ainakin kaksi versiota, jotka poikkeavat toisistaan jonkin keskeisen seikan suhteen. Menetelmän käytössä olennaista onkin juuri tuon kehyskertomuksessa esitetyn vaihtelun vaikutusten selvittäminen. Nimenomaan variointi onkin se seikka, joka erottaa eläytymismenetelmän monesta muusta tiedonhankintamenetelmästä ja samalla alleviivaa menetelmän erityistä luonnetta.

7.4 Tutkimukseen osallistuneet ja aineiston hankinta

Tätä tutkimusta varten tutkimukseen osallistuneiden kirjoitelmien kautta kerätty tutkimusaineisto on luonteeltaan narratiivinen. Se ei kuitenkaan ole tässä tapauksessa narratiivisessa tutkimuksessa usein käytetty omaelämäkerta, johon esimerkiksi Syrjälä (2007) narratiivisuudesta puhuessaan viittaa. Sen sijaan kyseessä on pikemminkin vapaamuotoinen kirjoitelma, jossa kiinnostuksen kohteena ovat osallistujien ainutkertaiset kokemukset tutkittavasta ilmiöstä. Aineistonkeruussa on sovellettu siltä osin myös eläytymismenetelmän metodia, että tutkimukseen osallistuneet saivat ennen kirjoittamistaan lyhyen johdannon kaltaisen kuvauksen siitä, mitä heidän toivottiin kirjoitelmissaan käsittelevän. Eläytymismenetelmästä poiketen tutkimukseen osallistuneille ei kuitenkaan jaettu useampia toisistaan varioituja kehyskertomuksia, vaan yksi kaikille yhteinen johdanto, jonka pohjalta tutkimukseen osallistujat laativat omat kirjoitelmansa. Tässä tutkimuksessa ei siis ollut eläytymismenetelmän tapaan tarkoitus etsiä kehyskertomuksen kirjoitelmiin aiheuttamaa variaatiota. Omaelämäkerta ja eläytymismenetelmää osuvammin tämän tutkimuksen aineiston hankintaa voisikin ehkä luonnehtia ainekirjoitukseksi, joka niin ikään soveltuu laadullisen tutkimuksen aineistoksi.

Tutkimuksen aineistonhankinnassa hyödynsin muutamaa entuudestaan minulle tuttua kontaktihenkilöä joiden kautta sain hankittua ensimmäisiä tutkimukseen osallistujia. Tämän jälkeen käytin aineiston hankinnassa ”lumipallomenetelmää”, jossa pyysin tutkimukseen osallistuneita välittämään kirjoitelmapyyntöä eteenpäin oman ystäväpiirinsä korkeakouluopiskelijoille. Kaiken kaikkiaan kirjoitelmia kertyi 11.1–10.3.2011 välisenä aikana lopulta 27. Kaikista kirjoitelmista miesten kirjoittamia oli 11 ja naisten kirjoittamia vastaavasti 16 kappaletta. Tutkimukseen osallistuneista kirjoittajista nuorimmat olivat 20-vuotiaita ja vanhin oli 27-vuotias kirjoittajien keski-ikä ollessa 23 vuotta. Yliopistossa kirjoittajista opiskeli 15 ja ammattikorkeakoulussa vastaavasti 12 opiskelijaa. Kolme kirjoittajista mainitsi lisäksi omaavansa kokemusta sekä yliopistossa että ammattikorkeakoulussa opiskelusta. Yliopistossa opiskelevista kirjoittajista yhtä lukuun ottamatta kaikki opiskelivat joko Jyväskylän tai Vaasan yliopistossa. Niin ikään ammattikorkeakoulussa opiskelevista kirjoittajista yhtä lukuun ottamatta kaikki opiskelivat joko Jyväskylän tai Vaasan ammattikorkeakoulussa. Kirjoittajien opiskelemat alat vaihtelivat runsaasti. Mukaan mahtui kirjoittajia muun muassa yliopiston puolelta

kasvatustieteelliseltä, humanistiselta, yhteiskuntatieteelliseltä sekä kauppatieteelliseltä alalta ja ammattikorkeakoulun puolelta esimerkiksi sosiaali- ja terveysalalta, liike- ja matkailualalta sekä tekniikan alalta. Taulukkoon 1. on koottu tutkimuksen osallistuneiden korkeakouluopiskelijoiden taustatietoja. Koulutusala koskevaan sarakkeeseen ei ole kirjattu opiskelijoiden tarkkaa pääainetta tai koulutusohjelmaa, vaan ainoastaan ala, johon kunkin opiskelijan koulutusohjelma kuuluu. Yliopiston osalta kyseisessä sarakkeessa on noudatettu tiedekunta- ja ammattikorkeakoulun osalta alakohtaista jaottelua. Tällä ratkaisulla pyritään turvaamaan tutkimukseen osallistujien anonymiteettiä.

TAULUKKO 1. Tutkimukseen osallistuneiden korkeakouluopiskelijoiden taustatietoja.

sukupuoli	ikä	korkeakoulu (yliopisto / AMK)	koulutusala
mies	21	AMK	liiketalouden ala
mies	24	AMK	talouden ala
mies	24	AMK	tekniikan ala
mies	23	yliopisto	kauppatieteellinen ala
mies	22	AMK	tekniikan ala
mies	25	yliopisto	humanistinen ala
mies	25	AMK	tekniikan ala
mies	26	yliopisto	kasvatus- ja opetusala
mies	23	AMK	tekniikan ala
mies	26	yliopisto	kauppatieteellinen ala
mies	26	yliopisto	kauppatieteellinen ala
nainen	20	yliopisto	yhteiskuntatieteellinen ala
nainen	25	yliopisto	kasvatus- ja opetusala
nainen	20	yliopisto	humanistinen ala
nainen	22	yliopisto	kasvatus- ja opetusala
nainen	21	yliopisto	liikunta- ja terveysala
nainen	27	yliopisto	kasvatus- ja opetusala
nainen	20	AMK	matkailuala
nainen	22	yliopisto	kasvatus- ja opetusala
nainen	20	AMK	liiketalouden ala
nainen	23	yliopisto	filosofian ala
nainen	20	AMK	luonnontieteiden ala
nainen	21	yliopisto	humanistinen ala
nainen	25	AMK	sosiaali- ja terveysala
nainen	22	yliopisto	kasvatus- ja opetusala
nainen	24	AMK	tekniikan ala
nainen	23	AMK	sosiaali- ja terveysala
Yhteensä: 27 opiskelijaa, joista miehiä 11 ja naisia 16.	Keski-ikä: 23 vuotta	Yhteensä: 15 opiskelijaa yliopistosta ja 12 opiskelijaa AMK:sta.	AMK: tekniikka 5, liiketalous 2, sosiaali- ja terveys 2, matkailu 1, talous 1 sekä luonnontieteet 1 opiskelija. Yliopisto: kasvatus- ja opetus 6, kauppatieteellinen 3, humanistinen 3, yhteiskuntatieteellinen 1, filosofinen 1 sekä liikunta- ja terveys 1 opiskelija.

Kirjoitelmien pituus ja muoto vaihtelivat kirjoittajasta riippuen. Osa kirjoittajista rönsyili kirjoitelmaansa enemmän, kun taas osa pysytteli melko tiukasti kirjoitelmien tehtävänannossa annettujen esimerkkikysymysten käsittelyssä. Pisimmät kirjoitelmista olivat pituudeltaan noin neljän sivun mittaisia ja lyhyimmät vastaavasti noin sivun mittaisia. Kirjoittajien ikä, sukupuoli, opiskelupaikka tai heidän opiskelemaisensa ala eivät aiheuttaneet minkäänlaisia säännönmukaisuuksia esimerkiksi kirjoitelmien pituuteen tai muotoon.

7.5 Kirjoitelmien analyysistä

Laadullista aineistoa voidaan analysoida useilla vaihtoehtoisilla tavoilla. Osoituksena laadullisen aineiston moninaisista mahdollisuuksista Hirsjärvi ja Hurme (2001,136) toteavat, että laadullista analyysia tehdessään tutkijan on mahdollista lähestyä aineistoaan joko aineistolähtöisesti tai vastaavasti teorialähtöisesti siten, että tutkija pyrkii tulkitsemaan aineistoaan suhteessa valmiisiin teoreettisiin ajatuksiin. Alasuutari (1994,75) toteaa laadullisen aineiston olevan kuin elämä itsessään ja näin ollen tyypillistä sille on sen ilmaisullinen rikkaus, monitasoisuus ja kompleksisuus. Hirsjärvi ja Hurme (2001, 136) puolestaan toteavat kvalitatiivisen analyysin erityispiirteeksi sen, että siinä pyritään usein säilyttämään aineisto sanallisessa muodossa.

Tässä tutkimuksessa lähestyin kirjoitelmista koostunutta aineistoa nimenomaan aineistolähtöisesti. Eskola ja Suoranta (1998, 19) toteavat, että aineistolähtöinen tapa lähestyä aineistoa on toimiva silloin, kun tarvitaan perustietoa jonkin ilmiön olemuksesta. Tällöin laadullisessa tutkimuksessa voidaan pyrkiä lähtemään liikkeelle mahdollisimman puhtaalta pöydältä ilman ennakko-olettamuksia (Eskola & Suoranta 1998,19). Vaikka puhtaaseen aineistolähtöisyyteen lieneekin parasta suhtautua varauksella (Eskola & Suoranta 1998, 153), niin pyrin ennen analyysia parhaani mukaan luopumaan kaikista ennakko-olettamuksistani, jotta korkeakouluopiskelijoiden subjektiiviset kokemukset opiskelijakulttuurin ja alkoholin välisestä suhteesta pääsisivät esiin mahdollisimman autenttisina. Ennen varsinaisen analyysimenetelmän valintaa tutustuin aineistoon huolellisesti lukemalla kirjoitelmat läpi useampaan otteeseen, jotta minulle muodostuisi

jonkinlainen kokonaiskäsitys siitä, millaisia asioista opiskelijat kirjoitelmissaan käsitteivät.

Aineistoon tutustumisen jälkeen päätin valita tärkeimmäksi analyysimenetelmäksi teemoittelun. Kuten Eskola ja Suoranta (1998,175) toteavat, ensimmäinen lähestyminen aineistoon kulkee usein nimenomaan tematisoinnin kautta. Teemoittelu on analyysimenetelmänä järkevä sellaisissa tapauksissa, joissa ratkaistavana on jokin käytännöllinen ongelma. Teemoittelussa ydinajatuksena on nostaa tekstimassasta esiin tutkimusongelmaa valaisevia teemoja. (Eskola & Suoranta 1998, 175 & 179.) Moilanen ja Rähä (2001,53) korostavat sitä, että teemoittelussa on tarkoitus löytää nimenomaan tekstin merkityksenantojen ydin. Tällöin kiinnostuksen kohteena eivät siis ole yksittäiset tekstin kohdat vaan pikemminkin tekstin sisältö kokonaisuudessaan (Moilanen & Rähä 2001, 53–54). Koska teemoittelussa ajatuksena on poimia tekstistä esiin tutkimusongelmaa valaisevia teemoja (Eskola & Suoranta 1998, 175), päätin aloittaa teemoittelun etsimällä aineistosta toistuvia piirteitä ja mainintoja. Vaikka toistuvien mainintojen ja ilmaisujen laskeminen liitetäänkin usein kvantitatiiviseen tutkimukseen, niin muun muassa Hirsjärvi ja Hurme (2001,172) ovat todenneet tietyn teeman tai säännönmukaisuuden tunnistamisen aineistosta pohjautuvan kuitenkin aina sen laskemiseen, että jokin seikka ilmenee aineistosta toistuvasti. Vaikka tässä tutkimuksessa ei aineiston koon takia olekaan mielekästä laskea esimerkiksi prosenttiosuuksia vastaajajoukosta, niin suorittamaani pienimuotoista kvantifiointia voinee puolustaa myös sillä, että se antaa myös tutkimuksen lukijoille mahdollisuuden arvioida jonkin tietyn asian ilmenemistä aineistossa sekä auttaa heitä samalla myös puntaroimaan aineistosta tekemiäni tulkintoja.

Teemoittelu on Eskolan ja Vastamäen (2001, 41–42) mukaan mahdollista toteuttaa siten, että tekstimuodossa olevaa aineistoa järjestetään uudestaan siten, että tiettyjen teemojen alle poimitaan kunkin tutkimukseen osallistujan tekstistä teemaan soveltuvia ilmaisuja. Apuna alustavien teemojen muodostamisessa käytin paitsi tutkimustehtävässä määrittelemiäni tutkimuskysymyksiä, niin myös aineiston hankintaa varten laatimaani kirjoitelmapyyntöä. Analyysissa muodostamieni teemojen alle kokosin lisäksi autenttisia teemaa kuvaavia tekstisitaatteja opiskelijoiden kirjoitelmista. Savolainen (1991,454) on kuvannut neljä erilaista tapaa käyttää sitaatteja: tutkijan tekemän tulkinnan perusteluna, aineistoa kuvaavana esimerkkinä, tutkimustekstin elävöittäjänä sekä tiivistettynä kertomuksena aineistosta. Tässä tutkimuksessa käyttötarkoituksenani oli Savolaisen

(1991,454) mainitsemista tavoista ennen kaikkea tutkimustekstin elävöittäminen sekä aineistosta tekemiäni tulkintojen perustelu. Taatakseni tutkimukseen osallistujien anonymiteetin mahdollisimman hyvin, pidättäydyin kuitenkin laittamasta tutkimuksen tulosluvussa esittämiini autenttisiin sitaatteihin täysin tarkkoja tietoja siteeratuista korkeakouluopiskelijoista. Näin ollen sitaateista on jätetty pois esimerkiksi opiskelupaikkakunta, jossa opiskelija opiskelee sekä hänen opiskelemaansa ala. Sitaateissa ilmoitetaan kuitenkin sukupuoli, ikä sekä se opiskeleeko opiskelija yliopistossa vai ammattikorkeakoulussa. Nämä taustatiedot päädyin laittamaan osaksi sitaatteja, jotta tulosten raportointi olisi mielekkäämpää luettavaa sekä siksi, että tutkimuksen lukijoilla olisi itselläkin paremmat mahdollisuudet arvioida aineistosta tekemiäni tulkintoja.

Teemoittelun ohella päätin kuitenkin jatkaa analyysiani hieman pidemmälle ryhmittelemällä kirjoitelma-aineistostani tyyppejä. Tyypittelyn ajatuksena on ryhmitellä aineisto tyypeiksi eli selviksi ryhmiksi samankaltaisia tarinoita. Tyypit siis tiivistävät ja tyypillistävät aineistoa ja niihin voidaan sisällyttää kaikkea sellaista, jota yksittäisessä vastauksessa ei välttämättä ole. Parhaassa tapauksessa tyypit tiivistävät ja kuvaavat laajasti, mutta silti taloudellisesti aineistoa. (Eskola & Suoranta 1998,182.) Roos puolestaan (1987, 42–43) toteaa tyypittelyn olevan lukijalle teemoittelua ystävällisempi tapa esitellä aineistoa. Samalla Roos (1987 42–43) kuitenkin huomauttaa tyypittelyn kuitenkin aina edellyttävän ennalta tietynlaista tarinajoukon jäsentämistä eli toisin sanoen teemoittelua. Analyysistä tekemässäni tyypittelyssä kuhunkin tyyppiin tiivistyy joitain tyypillisiä elementtejä opiskelijoiden kirjoitelmista. Aineistosta esiin nostamani tyypit eivät sinällään edusta yhtäkään aineistossa esiintyvää autenttista tyyppiä, vaan ne ovat ikään kuin koonteja niistä ominaisuuksista tai asioista, jotka toisaalta yhdistävät tiettyyn tyyppiin kuuluvia ja vastaavasti erottavat yhtä tyyppiä toisesta. Tyypittelyn tarkoituksena analyysissäni oli ennen kaikkea havainnollistaa lukijalle tutkimukseen osallistuneiden korkeakouluopiskelijoiden kirjoja tiivistetysti.

8 Opiskelijoiden kokemuksia korkeakoulujen opiskelijakulttuurin ja alkoholin välisistä suhteista – tutkimuksen tulokset

Tässä luvussa esittelen tutkimukseni tuloksia. Tulokset olen jakanut neljään alalukuun. Kolme ensimmäistä alalukua käsittelevät kirjoitelmista esiin nostamani teemoja. Ensimmäinen teemoista käsittelee korkeakouluopiskelijoiden suhtautumista alkoholiin sekä alkoholinkäyttötottumuksia. Teeman tarkoituksena on esittää paitsi korkeakouluopiskelun aloittamisen myötä opiskelijoiden alkoholinkäytössä sekä alkoholiasenteissa tapahtuneita muutoksia, niin myös yleisemmin opiskelijoiden juomisen tai juomattomuuden motiiveja. Toinen teemoista käsittelee korkeakoulujen opiskelijakulttuuriin kuuluvien tapahtumien ja alkoholin suhdetta. Tämä teema selvittää opiskelijoiden osallistumista korkeakoulujen opiskelijatapahtumiin sekä käsittelee opiskelijoiden näkemyksiä alkoholin osuudesta opiskelijatapahtumissa. Kahdesta ensimmäisestä teemasta poiketen kolmas teema ei käsittele niinkään opiskelijoiden henkilökohtaisia alkoholiasenteita ja käyttötottumuksia, vaan siinä luodaan yleisempi katsaus opiskelijoiden juomiseen yhteiskunnallisena ilmiönä. Teemassa esitetään opiskelijoiden arvioita siitä, onko korkeakouluopiskelijoiden alkoholinkäyttö liiallista ja olisiko sitä tarpeen rajoittaa. Lisäksi teema nostaa esiin opiskelijoiden arvioita siitä, miten mahdollinen alkoholinkäyttöön puuttuminen olisi tehokkainta toteuttaa. Kaikkien edellä mainittujen teemojen osalta pyrin esittämään opiskelijoiden kirjoitelmissa esiintyviä säännönmukaisia eroja esimerkiksi opiskelijoiden sukupuolen, iän ja opintojen vaiheen suhteen sekä eroja, joita ilmenee esimerkiksi yliopistossa opiskelevien ja ammattikorkeakoulussa opiskelevien välillä.

Teemoittelun ohella olen muodostanut opiskelijoiden kirjoitelmista tyyppejä, jotka kuvaavat tutkimuksen lukijalle aineistossani esiintyvien opiskelijoiden kirjoja. Tyyppejä esittelen tämän pääluvun neljännessä alaluvussa. Kirjoitelmien avulla piirtämäni tyypit eivät sinällään edusta tarkasti yhtäkään tutkimukseen osallistunutta korkeakouluopiskelijaa, vaan yhdistelevät eri kirjoitelmissa esiintyneitä keskeisiä elementtejä ja ovat näin ollen hypoteettisia rakennelmia tutkimukseen osallistuneista henkilöistä. Tyyppien kautta lukijan on kuitenkin mahdollistaa hahmottaa hiukan

paremmin esimerkiksi sitä, millaisia yhteyksiä yksilöiden alkoholinkäytön ja korkeakoulun opiskelijatapahtumiin osallistumisen välillä ilmenee.

8.1 Korkeakouluopiskelijoiden alkoholiasenteet ja alkoholinkäyttötottumukset

Ensimmäinen kirjoitelmista esiin nostamani teema käsittelee opiskelijoiden kokemuksia korkeakouluopiskelun aloittamisen vaikutuksia heidän alkoholinkäyttötottumuksiinsa ja alkoholia koskeviin asenteisiinsa. Teema on tutkimuksen kannalta erittäin keskeinen, sillä ollaanhan tutkimuksessa kiinnostuneita ennen kaikkea siitä, onko opiskelijoiden alkoholinkäyttö niin railakasta kuin usein esimerkiksi mediassa annetaan ymmärtää ja johtuvatko nuo mahdolliset juomatavat millään tavalla korkeakoulussa opiskelemisesta.

Kirjoitelmista kävi ilmi, että korkeakouluopintojen aloittaminen ei ainakaan yksin riitä selittämään nuorten suhtautumista alkoholiin. Ainoastaan neljä korkeakouluopiskelijaa kaikista kahdestakymmenestäseitsemästä tutkimukseen osallistujasta ilmoitti, että korkeakouluopiskelu oli muuttanut heidän suhtautumistaan alkoholiin. Huomattavasti suurempi osuus korkeakouluopiskelijoista kuitenkin ilmoitti, ettei opintojen aloittaminen ollut vaikuttanut heidän alkoholia koskeviin asenteisiinsa lainkaan. Tutkimuksen tulosten valossa näytti lisäksi siltä, ettei omia asenteita ja niissä tapahtuvia muutoksia ole välttämättä kovinkaan helppoa arvioida. Kaikista kahdestakymmenestäseitsemästä kirjoitelmasta reilussa kolmasosassa pidättydyttiin ottamasta selkeästi kantaa siihen, oliko asenteissa suhteessa alkoholiin tapahtunut opintojen aloittamisen myötä muutoksia.

Kuten edellä mainittiin, niin kirjoitelmista kävi ilmi, ettei korkeakouluun astuminen ollut enemmistön kohdalla muuttanut alkoholiin suhtautumista. Millaisena muutos sitten näyttäytyi niiden opiskelijoiden keskuudessa, jotka kokivat korkeakouluopintojen aloittamisen vaikuttaneen alkoholia koskeviin asenteisiinsa? Kaikkia tällaisia opiskelijoita yhdisti se, että asenne alkoholia kohtaan oli löyhentynyt. Tällaisille opiskelijoille oli tyypillistä, että he olivat muuttaneet juuri omilleen entuudestaan vieraalle paikkakunnalle ja näin erilaiset alkoholinkäyttöä sisältävät opiskelijatapahtumat koettiin tärkeäksi keinoksi tutustua uusiin ihmisiin ja sulautua osaksi oman alan opiskelijoiden muodostamaa ryhmää.

”Uskon korkeakouluopiskelun toisaalta vaikuttaneen alkoholinkäyttötottumuksiini, vaikka minun onkin ehkä vaikea erottaa sitä, mistä alkoholinkäyttötottumukseni johtuvat, sillä muutin omilleni yhtä aikaa korkeakouluopiskelun aloittamisen kanssa. Asenteeni ja totumukseni alkoholin käyttöön ovat kuitenkin varmasti muuttuneet opiskelujeni aikana.”

Yliopistossa opiskeleva 21-vuotias nainen.

”Muutto omilleen ja toiseen kaupunkiin omalla tavallaan pakotti aktiivisesti etsimään itselleen uusia läheisiä ihmisiä ja juuri näissä opiskelijatapahtumissahan ihmisiä riittää. Opiskelijatapahtumien suoraakaan vaikutusta alkoholikäyttäytymiseni muutokseen en kuitenkaan voi kieltää sillä tuskin muutos olisi ollut näin suuri, jos olisin lukion jälkeen mennyt esim. töihin.”

Yliopistossa opiskeleva 20-vuotias nainen.

”En oikeastaan kauheasti ollut alkoholin perään ennen muuttoani tänne. Lukio oli niin pieni ja kaveriporukka hieman erilainen. Täällä siitä on oikeastaan tullut jo eräänlainen tapa”

AMK:ssa opiskeleva 22-vuotias mies.

Tämän tutkimuksen tulosten valossa näyttää siis siltä, ettei korkeakouluopiskelujen aloittaminen vaikuta lähellekään kaikkien nuorten alkoholia koskeviin asenteisiin. Yksinään korkeakouluopintojen alkaminen ei näytä tämän tutkimuksen perusteella muuttavan suhtautumista alkoholiin, vaan pikemminkin taustalla on useita samanaikaisia tekijöitä, jotka yhdessä vaikuttavat siihen, että nuoren suhtautuminen alkoholiin muuttuu. Tällaisista varsinaisen opintojen aloittamisen rinnalla vaikuttavista tekijöistä tämä tutkimus nosti esiin esimerkiksi omilleen muuttamisen sekä tarpeen etsiä uusia sosiaalisia verkostoja uudessa ja vieraassa ympäristössä. Tutkimuksen tuloksia tulkittaessa on syytä huomioida myös suhtautumistapa, joka on edeltänyt korkeakouluopintojen alkua. Muutos suhtautumisessa saatetaan kokea suurempana tapauksissa, jossa alkoholinkäyttö osana vapaa-aikaa on näytellyt ennen opiskeluaikaa hyvin vähäistä roolia. Myös aiemmin hyvin pidättyväisesti tai jopa kielteisesti alkoholiin suhtautuvien nuorten keskuudessa pienetkin muutokset suhtautumisessa saatetaan ehkä kokea dramaattisempina kuin sellaisten nuorten keskuudessa, jonka suhde alkoholiin on jo ennen opintojen alkua ollut lähempänä korkeakoulujen opiskelijakulttuurissa ilmeneviä alkoholinkäytön tapoja. Korkeakouluopiskelun sijaan kaveripiirillä tuntuu olevan merkittävämpi rooli siinä, miten alkoholiin suhtaudutaan. Tutkimukseen osallistuneista miespuolisista korkeakouluopiskelijoista jokainen ja kaikista tutkimukseen osallistuneista yli puolet

ilmoitti kirjoitelmissaan selkeästi, että kaveripiirin vaikutus alkoholiin suhtautumisessa vaikuttaa myös omiin alkoholia koskeviin asenteisiin.

”Korkeakouluopintojen alkaessa alkoholinkäyttöni ei ole oikeastaan muuttunut millään lailla. Suhtautuminenkaan ei ole muuttunut. Minulla on ollut tapana juhlia yleensä vain viikonloppuisin ja siihen ei opiskelut ikinä vaikuttanut millään lailla.”

AMK:ssa opiskeleva 21-vuotias mies.

”Suhtautumiseni on mennyt enemmän kuitenkin suvaitsevammaksi ja vapaammaksi alkoholin käyttöä kohtaan. Tämä ei kuitenkaan johdu pelkästään siitä, että aloitin opiskelut, vaan osa syyllinen on ollut harrastuksissa ja siellä erittäin vahvasti mukana olevasta alkoholin käyttämisestä.”

Yliopistossa opiskeleva 23-vuotias mies.

Kaiken kaikkiaan opiskelijoiden suhtautumistavoissa ei ollut nähtävissä suuria eroja esimerkiksi kirjoittajien iän, opintojen vaiheen, opiskeltavan alan tai eri korkeakoulujen välillä. Oikeastaan ainoastaan niiden opiskelijoiden kohdalla, jotka kokivat suhtautumisessaan tapahtuneen muutoksia, voidaan yhteiseksi tekijäksi nostaa omilleen muutto uudelle paikkakunnalle sekä tarve uusien sosiaalisten kontaktien solmimiseen. Näissä tapauksissa suhtautumistavoissa tapahtuneet muutokset ajoittuvat näin ollen opintojen alkuvaiheeseen.

Vaikka korkeakouluopiskelun aloittamisella ei voida tämän tutkimuksen perusteella sanoa olevan kovin suurta merkitystä opiskelijoiden alkoholiin suhtautumisessa, niin sen sijaan alkoholinkäyttötottumuksien osalta tulokset osoittautuivat erilaisiksi. Kaikista tutkimukseen osallistuneista kahdestakymmenestäseitsemästä korkeakouluopiskelijasta viisitoista ilmoitti, että korkeakouluopiskelu oli lisännyt heidän alkoholinkäyttöään. Kolmannes kaikista tutkimukseen osallistujista puolestaan ilmoitti, ettei opintojen alku ollut muuttanut heidän alkoholinkäyttötottumuksiaan. Lisäksi kolme opiskelijaa ei ottanut kirjoitelmassaan kantaa korkeakouluopiskelun ja alkoholinkäyttönsä väliseen yhteyteen. Niiden opiskelijoiden kohdalla, jotka kokivat alkoholinkäyttönsä lisääntyneen voi yhdistävänä tekijänä pitää aktiivista opiskelijatapahtumiin osallistumista. Käytön lisääntyminen painottui useimmilla opiskelijoista nimenomaan opiskelujen alkuvaiheeseen, kun erilaisia eritoten uusien opiskelijoiden sosiaalistamiseen tähtääviä tapahtumia järjestetään runsaasti.

”Alkoholinkäyttötottumukseni muuttuivat selvästi korkeakouluopiskelujen alettua. Alkoholinkäyttöni on selkeästi lisääntynyt. Opiskelijatapahtumia järjestetään lähes viikoittain, välillä jopa pari kertaa viikossa”

AMK:ssa opiskeleva 20-vuotias nainen.

”Aloittaessani AMK:ssa opiskelun vähän yllätyin miten varsinkin heti alkuun oli erilaisia tapahtumia, joiden yhteydessä ”tulisi” käyttää alkoholia. Oli Olutpielaisia, ensimmäisen viikon bileet, ensimmäisen keskiviikon bileet, ja siitä tahti jatkui parin risteilyn muodossa ja vähintään joka kolmas viikko oli jonkinmuotoiset bileet. Bileet sijoittuvat lähes poikkeuksetta keskiviikkoilloille, joten kohdallani alkoholin käyttö viikolla lisääntyi. Ja uusiin luokkakavereihin tutustuminen tapahtui aina alottelun muodossa ennen bileitä ja usein myös viikonloppuisin oltiin yhdessä tutustumassa toisiin alkoholin nauttimisen muodossa.”

AMK:ssa opiskeleva 23-vuotias mies.

Mielenkiintoinen yksityiskohta korkeakouluopiskelun ja alkoholinkäytön lisääntymisen välillä on juomisen ajoittuminen keskelle viikkoa. Niistä opiskelijoista, jotka kokivat juomisensa lisääntyneen opintojen aloittamisen myötä, selvästi yli puolet ilmoittivat lisääntyneen alkoholinkäytön ajoittuneen nimenomaan keskelle viikkoa. Osa tällaisistakin opiskelijoista mainitsi toki myös sen, että lisääntynyt viikolla juominen oli jonkin verran vähentänyt alkoholinkäyttöä viikonloppuisin. Joka tapauksessa opiskelijoiden kirjoitelmissa korostui korkeakouluopiskelun vapaus ja jopa ajoittainen löysä etenemisvauhti. Tämän vuoksi viikolla juhliminen onnistui monen mielestä varsin helposti ilman, että opiskelut kärsivät kohtuuttomasti. Osa tutkimukseen osallistujista toki mainitsi, että joskus edellisillan juhliminen oli estänyt seuraavan päivän luennoille osallistumisen.

”Suhtautumiseni alkoholinkäyttöön ei ole muuttunut yliopisto-opintojen myötä, mutta tämä ei tarkoita etteivät käyttötottumukseni olisi muuttuneet. Tässä tapauksessa se tarkoittaa lähinnä käyttökertojen per viikko lisääntymistä ja tämä sijoittuu ennen kaikkea keskelle viikkoa. Useamman opiskeluvuoden perspektiivillä tämä on melko luonnollinen tilanne, sillä opiskelijat suuntavat viikonloppuisin töihin tai kotipaikkakunnalleen, joten opiskelijariennot sijoittuvat viikolle.”

Yliopistossa opiskeleva 25-vuotias nainen.

”Opiskelutahti ei ole ainakaan rajoittanut alkoholin nauttimisen määrää, pikemminkin lisännyt sitä. Korkeakouluissa opiskelu on paljolti itsenäistä ja aika ajoin niin löysää, että mahdollisuus juhlimiseen on sopivasti tarjottimella.”

AMK:ssa opiskeleva 24-vuotias mies.

”Opintojen aloittaminen ammattikorkeakoulussa lisäsi alussa hieman arkipäivisin juhlimista, mutta nekin olivat satunnaisia kertoja ensimmäisen syyskauden aikana. Heti alkuun järjestetään paljon aloittaneille opiskelijoille rientoja ja kaiken maan haalarikastajaisia.”

AMK:ssa opiskeleva 24-vuotias nainen.

”Ennen yliopistoa käyttö oli enemmän viikonloppupainotteista mutta yliopiston ja kuuluisien opiskelukinkereiden alettua käyttö painottui enemmän arki-iltoina tapahtuvaksi esim. tiistaisin, joka entisellä opiskelupaikkakunnallani oli ns. pikkulauantai. Viikonloppuisin käyttö sen sijaan väheni töiden takia.”

Yliopistossa opiskeleva 22-vuotias nainen.

Monesti esimerkiksi mediassa jaettu huoli siitä, että opiskeluaikojen railakkaat juomatavat jäisivät ikään kuin päälle ja kulkeutuisivat myöhemmin esimerkiksi työelämän ja terveystalveluiden riesaksi, näyttää kuitenkin ainakin tämän tutkimuksen perusteella osittain aiheettomalta. Useimmat tutkimuksen vanhemmista osallistujista sekä muuten opintojensa loppusuoralla olevat mainitsivat, että opiskeluaikojen alun lisääntynyt alkoholinkäyttö on sittemmin opintojen loppua kohti mentäessä tasaantunut ja osan kohdalla jopa vähentynyt. Suurimpana syynä juomisen vähentymiselle näyttivät olevan sekä opiskelukiireet esimerkiksi opinnäytetöiden parissa että aiemman opiskeluporukan hajaantuminen vähitellen esimerkiksi töiden vuoksi. Toinen syy opiskelujen alkuvaiheesta vähentyneelle juomiselle näytti olevan parisuhteen muodostaminen. Eritoten tutkimuksen miespuolisilla osallistujilla parisuhde näytti monessa tapauksessa korvanneen aiemmin opiskelijatovereiden kanssa vietetyt alkoholintäyteiset baari-illat.

”Minulle alkoholinkäyttö opiskelijapiireissä alkaa olla mennyttä aikaa. Yliopistokaverini ovat hajaantuneet työelämään, muihin aineisiin tai pakertamaan graduaan omiin oloihin. Yhteisiä opintoja ei juuri enää ole, ja tuttuihin törmää lähinnä sattumalta. Kun yliopistosta ei löydy enää selkeästi jonkinlaista omaa yhteisöä, jossa tuntisi olonsa mukavaksi, alkaa opiskelijajymppyröistä etääntyä. Tämä on käsitykseni mukaan hyvin yleistä. Ensimmäiset pari vuotta juodaan ja juhlietaan opiskelijabileissä omasta ainejärjestöstä löytyneiden kavereiden kanssa, mutta pikkuhiljaa yhteinen aika yliopistossa ja sen ulkopuolella alkaa vähentyä. Viimeinen niitti opiskelijabileissä pyörimiselle ja säännölliselle alkoholinkäytölle oli tyttöystävän löytäminen – jota lähestyin muuten yliopiston kirjastossa, en baarissa. Tämän jälkeen rakkauden löytäminen ei ole ollut enää motiivini illanviettoihin.”

Yliopistossa opiskeleva 25-vuotias mies.

”Opiskeluvuosien ja iän karttuessa on tämä ns. opiskelijaelämäkin muuttunut. Enää ei ole minkäänlaista mielenkiintoa roikkua baareissa tai muissakaan bileissä viikonloppuisin. Tähän tilanteeseen varmaan vaikuttavat sekä parisuhteessa eläminen että opiskelujen loppuvaiheen lähestyminen, jonka myötä ajatukset tulee suunnattua kenties toisenlaisiin tulevaisuutta koskeviin asioihin. Tätä nykyä opiskelijaelämä on aika rauhallista; kokoonnumme opiskelijakavereiden kanssa ehkä kerran kuussa tai kahdessa syömään ja juomaan yhdessä, mutta nämä tapahtumat eivät enää päädy

maissi-herne-paprika –sekoituksen koristaman etanoliboolin kumoamisen jälkeiseen örveltämiseen ja muistin menettämiseen, kuten vanhoina hyvinä aikoina.”

Yliopistossa opiskeleva 26-vuotias mies.

Yhteenvetona tämän teeman osalta voisi todeta, että tutkimuksen tulokset osoittivat, ettei korkeakouluopiskelun aloittaminen useimmiten muuta nuoren suhtautumista alkoholiin. Syitä tälle on varmasti monia, mutta yhtenä syynä asenteiden pysyvyydelle voisi olla se, että alkoholia koskevat asenteet vakiintuvat varsin vahvasti muun muassa kaveripiirin vaikutuksesta jo ennen korkeakouluopintojen aloittamista. Näin ollen opintojen aloittaminen ei yksin riitä muuttamaan nuorten alkoholia koskevia asenteita. Tutkimuksen tulosten valossa näytti siltä, että muutto toiselle paikkakunnalle opiskelemaan ja tarve uuden sosiaalisen verkoston muodostamiseen uudenvälisessä ympäristössä voisivat olla sellaisia tekijöitä, jotka muuttavat nuoren suhtautumista alkoholiin. Vaikka alkoholia koskevat asenteet vaikuttivatkin suhteellisen pysyviltä, niin nuorten juomatottumuksissa tapahtui selvästi suurempia muutoksia korkeakouluopiskelijan aloittamisen myötä. Opiskelijayhteisöön sosiaalistuminen näytti useissa tapauksissa lisäävän jonkin verran juomista varsinkin opintojen alkuvaiheessa. Usein tuo alkuvaiheessa lisääntynyt juominen näytti tosin hiukan tasaantuvan ja jopa vähentyvän opintojen edetessä. Näyttää siltä, etteivät suhtautuminen alkoholiin ja tavat käyttää alkoholia kulje täysin käsi kädessä. Useat tutkimukseen osallistuneista totesivat, että vaikka suhtautuminen alkoholiin oli säilynyt samanlaisena, niin silti tavat käyttää alkoholia olivat muuttuneet. Johtopäätöksenä edellisestä voitane todeta, että asenteet alkoholia kohtaan ovat tietyllä tapaa pysyvämpiä, kun taas juomiskäytännöt ovat herkempiä muuttumaan sekä mukautumaan yksilön elämäntilanteisiin.

8.2 Alkoholi korkeakoulujen opiskelijatapahtumissa

Toinen kirjoitelmista nostamani teema käsittelee korkeakoulujen opiskelijatapahtumien luonnetta. Teema tarkastelee sitä, miten opiskelijat ovat kokeneet korkeakoulujen opiskelijakulttuuriin liittyvät opiskelijatapahtumat. Erityisen kiinnostuneita teemassa ollaan opiskelijoiden kokemuksista, jotka käsittelevät opiskelijatapahtumien ja alkoholin välistä suhdetta.

Tutkimukseen osallistuneista korkeakouluopiskelijoista kahta opiskelijaa lukuunottamatta kaikki olivat opiskelujensa aikana osallistuneet vähintään yhteen opiskelijatapahtumaan.

Lähes kaikilla oli takanaan vähintään oman korkeakoulunsa tai oppiaineensa perinteiset ”kastajaiset”, joissa uudet opiskelijat toivotetaan tervetulleeksi osaksi opiskelijayhteisöä. Suurin osa tutkimukseen osallistujista oli lisäksi käynyt myös muissa oman korkeakoulunsa tai eri korkeakoulujen yhteistyössä järjestämässä opiskelijatapahtumissa. Tutkimukseen osallistuneet opiskelijat ovat kaikki yhtä mieltä siitä, että alkoholilla on ollut merkittävä rooli korkeakoulujen opiskelijatapahtumissa. Alkoholilla katsotaan olevan oma merkityksensä oikeaan ”juhlafiilikseen” pääsemisessä ja sen katsotaan helpottavan uusiin ihmisiin ja eritoten vastakkaiseen sukupuoleen tutustumista. Suurimmassa osassa kirjoitelmia lisäksi myönnettiin, että alkoholin nauttiminen opiskelijajuhlissa tähtää ennen kaikkea humalatilaa saavuttamiseen. Opiskelijatapahtumien ja alkoholinkäytön välinen yhteys näyttäytyi tässä tutkimuksessa siis varsin yhdenmukaisena opiskelijoiden keskuudessa sukupuolesta, iästä, opintojen vaiheesta tai korkeakoulusta riippumatta. Sen sijaan osallistuminen erilaisiin opiskelijatapahtumiin vaikuttaisi painottuvan erityisesti korkeakouluopiskelun ensimmäisiin vuosiin. Iän karttuessa ja korkeakouluopintojen lähestyessä loppusuoraa osallistumisaktiivisuus opiskelijatapahtumiin laskee. Tällaisissa tapauksissa alkoholinkäytön mainitaan monesti tasaantuvan ja siirtyvän ainakin varsinaisten opiskelijatapahtumien ulkopuolelle esimerkiksi ystäväpiiriin.

”Opiskelijatapahtumissa alkoholi näyttelee erittäin suurta osaa ja lähes jokaisen opiskelijan ja tapahtuman tarkoituksena on humalahakuinen juominen. Opiskelijat saavat monissa yökerhoissa ja pubeissa alennuksia hanatuotteista joka ilta, mutta opiskelijatapahtumiin sisältyy myös iltakohtaiset viinatarjoukset, on shottia ja drinkkiä, ja tämä edesauttaa ja ”kehottaa” humalahakuiseen juomiseen. Omien kokemusten perusteella voisin todeta, että alkoholi ja vaasalainen opiskelijakulttuuri kulkevat käsikädessä hyvin lähekkäin, eivätkä ne tule eroamaan toisistaan ainakaan lähivuosien aikana.”

AMK:ssa opiskeleva 23-vuotias mies.

”Olen osallistunut useisiin alkoholipainotteisiin opiskelijatapahtumiin kolmen ensimmäisen opiskelijavuoteni aikana ja alkuaikoina humalanhakuiset opiskelijatapahtumat olivat oiva keino rennossa ilmapiirissä tutustua ihmisiin helpommin. Alkoholin kuuluisa vaikutus ns. ”estojen” poistamiseksi toimi juuri tämän rennon ilmapiirin luojana.”

Yliopistossa opiskeleva 22-vuotias nainen.

”Olen osallistunut (viittaa kirjoitelmaansa opiskelijatapahtumiin). Opintojen neljän ensimmäisen vuoden aikana ehkä keskimäärin noin 2–3 kertaa vuodessa. Sen jälkeen kerran tai kaksi.”

Yliopistossa opiskeleva 26-vuotias mies.

Tähän tutkimukseen osallistuneiden korkeakouluopiskelijoiden mielestä alkoholi näyttää siis olevan varsin olennainen osa korkeakoulujen opiskelijatapahtumia. Miten opiskelijatapahtumissa sitten suhtaudutaan opiskelijoihin, jotka eivät käytä alkoholia? Kunnioitetaanko tällaisissa tapauksissa yksilön valintaa olla juomatta vai kokevatko opiskelijat, että juomiseen on sosiaalista painetta kanssaopiskelijoiden taholta. Kirjoitelmissa tavat kertoa opiskelijatapahtumissa tapahtuvasta alkoholinkäyttöön kannustavasta tai siihen jopa painostavasta ilmapiiristä vaihtelivat kirjoittajien keskuudessa. Osa kirjoittajista kuvaili opiskelijatapahtumissa vallitsevaa ilmapiiriä alkoholinkäyttöä suosivaksi. Tällaisena alkoholinkäyttöön kannustavana tekijänä pidettiin esimerkiksi erilaisia alkoholinjuontakilpailuja, baarisuunnistuksia sekä opiskelijabileiden happy hour-tarjouksia. Tällaisissa tapauksissa opiskelijat kokivat, että alkoholinkäyttöä tuetaan ja siihen kannustetaan, mutta viime kädessä päätös juomisesta tai juomattomuudesta tekee kuitenkin kukin itse ja yksilön päätöstä kunnioitetaan.

”En osaa sanoa voiko käyttää sanaa ”kannustaminen” tässä tapauksessa. Alkoholi on niin syöpynyt, varsinkin, opiskelijakulttuuriin, että selväpäisiä juhlia on vaikea edes kuvitella. Kuitenkin kaikki korkeakoululaiset ovat aikuisia ihmisiä ja osaavat valita itse, kaatavatko vai ei? Eri asia olisi jos puhuttaisiin esim. lukiolaisista. Silloin samanlaiset juhlut kuin Appro, olisi jo räikeää ”myrkyttämistä” järjestäjien kannalta. Mutta, kun ottaa Appron passisysteemin huomioon (leima per. juoma), onhan siinä järkyttävä kannustin. Eli KYLLÄ mielestäni kannustetaan.”

AMK:ssa opiskeleva 24-vuotias mies.

”Tietyissä opiskelijatapahtumissa alkoholinkäyttöön mielestäni kannustetaan ja joissakin tapahtumissa alkoholinkäyttö tuntuu olevan jopa pääasia, kuten esimerkiksi tapahtumissa, joissa kierretään useita baareja ja pubeja ja ostamalla juoman saat leiman suorituspassiin. Vaikka tällaisissakin tapahtumissa on mahdollista valita alkoholiton linja ja juoda vettä, niin käytännössä suurin osa kuitenkin keskittyy juomaan alkoholia.”

Yliopistossa opiskeleva 20-vuotias nainen.

Osa opiskelijoista puolestaan ilmaisi kirjoitelmissaan kokeneensa joko itse tai havainneensa opiskelijatapahtumien ilmapiirissä juomaan kannustamisen ohella myös suoranaista painostamista. Tällaisissa tapauksissa oli tyypillistä, että juomasta pidättäytyneen yksilön valintaa oli kyseenalaistettu ja juomattomuudelle oli jatkuvasti udeltu perusteita. Tämä aiheutti useissa tapauksissa sen, että opiskelijat joivat joskus jopa vasten varsinaista tahtoaan jonkin verran alkoholia yksinomaan sulautuakseen paremmin osaksi juhlijaa opiskelijayhteisöä.

”Tuoppi kädessä oleminen on mielestäni tärkeää pikemminkin sosiaaliselta kannalta. Silloin ei tarvitse olla selittelemässä kenellekään, miksi ei juo mitään. Tämäntyyppistä sosiaalista painetta oli jonkin verran opiskelijapiireissäni, mutta se oli toki suurempaa kaveripiirissäni. Jollain tapaa olut kädessä pääsee paremmin iltaan sosiaalisesti sisään – sekä omasta että toisten näkökulmasta. Suomalaisessa alkoholikulttuurissa elää vahvana asenne, jonka mukaan juomatta bileisiin tuleminen on jonkinlaista ”nynnyilyä”.”

Yliopistossa opiskeleva 25-vuotias mies.

”Usein tuleekin ostettua ainakin yksi alkoholijuoma, vaikka ei liiemmin tekisi mieli, sillä siten sulautuu helpommin porukkaan.”

Yliopistossa opiskeleva 20-vuotias nainen.

Kaikkiaan viisitoista tutkimukseen osallistuneista kahdestakymmenestäseitsemästä opiskelijasta mainitsi kirjoitelmissaan kokeneensa korkeakoulunsa opiskelijatapahtumien ilmapiiriin joko alkoholinkäyttöön kannustavana tai jopa siihen painostavana. Seitsemän opiskelijaa ilmoitti, ettei ollut kokenut tapahtumia alkoholinkäyttöön kannustavina saati siihen painostavina. Vajaa viidennes kaikista tutkimukseen osallistuneista opiskelijoista ei ottanut kirjoitelmassaan kantaa edellä mainittuun asiaan. Tämänkään asian kohdalla opiskelijoiden ikä, opintojen vaihe tai korkeakoulu ei näyttänyt vaikuttavan opiskelijoiden kokemuksiin alkoholinkäyttöön kannustamisesta tai sosiaalisesta paineesta käyttöä kohtaan. Sen sijaan mielenkiintoisena yksityiskohtana paljastui, että miespuoliset opiskelijat kokivat erityisesti alkoholinkäyttöön painostamista naisopiskelijoita enemmän. Syitä tälle on mahdotonta nimetä tämän tutkimuksen perusteella. Mahdollinen syy voisi olla esimerkiksi miesten yleensä naisia rajumpi tyyli käyttää alkoholia, jolloin miesten perinteisenä pidetystä alkoholinkäytönmallista pidättäytyminen herättää ehkä enemmän huomiota. Vastaavasti saattaa olla, että naisia kohtaan käyttäydytään yleensä hienotunteisemmin, joka niin ikään saattaisi olla syynä siihen, että naiset kokevat vähemmän suoranaista juomiseen painostamista.

Olisiko opiskelijatapahtumia sitten mahdollista järjestää ilman, ettei alkoholi olisi niin keskeinen osa tapahtumaa. Kaikista tutkimukseen osallistuneista kahdestakymmenestäseitsemästä korkeakouluopiskelijasta peräti kaksikymmentäkaksi oli joko osallistunut opiskelijatapahtumaan, jossa ei ollut käytetty alkoholia tai oli vähintäänkin kiinnostunut osallistumaan tietyn reunaehdoin myös alkoholittomaan tapahtumaan. Erityisesti erilaiset liikuntapainotteiset tapahtumat kiinnostivat sekä miespuolisia että naispuolisia korkeakouluopiskelijoita.

”Alkoholittomiakin tapahtumia löytyy, mutta ne ovat pääosin yhteistyössä järjestetty joidenkin messujen tai yhtiöiden kanssa. Hyvänä esimerkkinä muutaman kerran järjestetty Sports day, joka on järjestetty Botniahallissa ja siellä on saanut tutustua erilaisiin uusiin urheilulajeihin. Osallistuisin mieluummin alkoholittomiinkin opiskelijatapahtumiin, jos niihin liittyisi esimerkiksi urheilu.”

AMK:ssa opiskeleva 23-vuotias mies.

”Olemme muiden muassa pelanneet sähly- ja sulkapalloturnauksia muita ainejärjestöjä vastaan, sekä järjestäneet hallituksen oman cooperin- testi päivän. Näissä tapahtumissa urheilimme ja ruokailimme päälle, ilman alkoholin nauttimista. Ehkä tapahtumissa tulee siis olla jonkinlainen kipinä, joka kannustaa ihmiset liikkeelle.”

Yliopistossa opiskeleva 21-vuotias nainen.

Huolimatta siitä, että alkoholi koettiin usein merkittäväksi osaksi opiskelijatapahtumia, niin opiskelijat olisivat kiinnostuneita myös alkoholittomista tapahtumista. Alkoholittomien tapahtumien täytyisi kuitenkin olla hyvin suunniteltuja ja niissä tulisi olla riittävästi ohjelmaa. Tällaisissa tapahtumissa alkoholia ei tarvitsisi vapauttamaan tunnelmaa, vaan tapahtuman tulisi jo sinällään kyetä tarjoamaan riittävästi mielihyvää tapahtumaan osallistujille. Useat tutkimukseen osallistuneista korkeakouluopiskelijoista kuitenkin myöntävät, että alkoholitonkin opiskelijatapahtuma sisältää monesti esimerkiksi jatkobileet paikassa, joissa tarjoillaan alkoholia. Näin ollen alkuperäinen ajatus alkoholittomasta opiskelijatapahtumasta vesitty monelta monesti jatkojen vuoksi.

”Voisin osallistua alkoholittomiin opiskelijatapahtumiin. Tapahtumien tulisi olla hyvin suunniteltu, jotta ihmiset pystyisivät rentoutua helpommin myös ilman alkoholia. Paljon etukäteen laadittua ohjelmaa, jotta välttäisiin hiljaisilta hetkiltä.”

Yliopistossa opiskeleva 23-vuotias nainen.

”Olen myös itse osallistunut tällaisiin tapahtumiin, joissa itse tapahtuma on alkoholiton. Tällaisia tapahtumia ovat olleet esimerkiksi Jyväskylän ammattikorkeakoulun sisäisen sählyturnaus ja talviliikuntapäivä. Vaikka tapahtuma itsessään olisikin alkoholiton, usein miten tällaisten tapahtumien jälkeen eri opiskelijaryhmät kuitenkin järjestävät saunailtoja tai vastaavia, joissa nautitaan alkoholia (vertaa esim. after ski tai vastaava).”

AMK:ssa opiskeleva 24-vuotias mies.

Vaikka alkoholittomille opiskelijatapahtumille näyttikin löytyvän sosiaalista tilausta, niin paikoitellen vallitsevat asenteet opiskelijatapahtumien ja alkoholin välisestä itsestäänselvänä pidetystä suhteesta ovat kuitenkin lujassa. Tutkimukseen osallistujien joukosta löytyi myös muutamia sellaisia opiskelijoita, jotka suhtautuvat varsin skeptisesti alkoholittomien tapahtumien mahdollisuuksiin. Tällaisissa tapauksissa alkoholittomiin tapahtumiin osallistumista ei pidetty kovinkaan houkuttelevana vaihtoehtona. Suurempi

osa opiskelijoista näki kuitenkin alkoholittomien opiskelijatapahtumien suurimman ongelman ennen kaikkea tapahtumien markkinoinnissa. Perinteisten alkoholinkäyttöä sisältävien opiskelijatapahtumien markkinointiin käytettiin enemmän resursseja ja näin ollen opiskelijat oli myös helpompi saada innostumaan. Alkoholittomien tapahtumien markkinointi koettiin usein puutteelliseksi, minkä uskottiin jarruttavan opiskelijoiden osallistumisintoa.

”Pidän alkoholia erottamattomana osana suomalaista opiskelijakulttuuria. Ainakin 99% tapauksissa. En ainakaan ole kuullut alkoholittomista juhlista. Itse en todennäköisesti jaksaisi vaivautua selväpäiseen juhlaan ollenkaan.”

AMK:ssa opiskeleva 24-vuotias mies.

Mielestäni tällaisten tapahtumien (viittaa tekstissään alkoholittomiin opiskelijatapahtumiin) järjestämiseen ja mainostamiseen ei käytetä yhtä paljon energiaa, kuin niihin, joissa on tarkoitus ”vetää kännit”. Ryyppyjuhlia on ehkä helpompi mainostaa.

AMK:ssa opiskeleva 20-vuotias nainen.

”Ehkä voisi kuitenkin suositella ja mainostaa joitakin tapahtumia alkoholittomina, vaikka en tiedä kuinka suurta yleisöä tällaiset tapahtumat houkuttaisivat.”

Yliopistossa opiskeleva 22-vuotias nainen.

Yhteenvetona opiskelijatapahtumien ja alkoholinkäytön välisestä suhteesta voisi todeta, että usein alkoholi miellettiin varsin keskeiseksi ja jopa osittain erottamattomaksi osaksi opiskelijatapahtumia. Myös opiskelijatapahtumissa tapahtuvan juomisen luonnehdittiin usein olevan humalahakuista. Yli puolet tutkimukseen osallistuneista korkeakouluopiskelijoista koki lisäksi, että ilmapiiri opiskelijatapahtumissa oli ollut vähintään alkoholinkäyttöön kannustava ellei jopa painostava. Vaikka alkoholi miellettiinkin usein olennaiseksi osaksi hauskanpitoa, niin silti myös alkoholittomille tapahtumille näytti olevan varsin laajasti sosiaalista tilausta. Niiden ohjelman tulisi kuitenkin jatkossa olla vielä tarkemmin mietittyä, ettei tapahtumien päätarkoituksiksi muodostuisi tapahtuman jälkeen vietettävät jatkobileet. Myös alkoholittomien tapahtumien markkinointiin olisi korkeakouluopiskelijoiden mielestä syytä panostaa jatkossa enemmän, jotta opiskelijoiden osallistumisaktiivisuus myös tällaisiin tapahtumiin nousisi. Lukuunottamatta sosiaalista painetta alkoholinkäyttöä kohtaan, jota miehet siis kokivat tutkimukseen osallistuneita naisopiskelijoita enemmän, niin tämän teeman muiden osa-alueiden osalta opiskelijoiden sukupuoli, ikä, opintojen vaihe tai korkeakoulu eivät

tuottaneet mitään merkittäviä säännönmukaisuuksia opiskelijoiden kokemusten ja mielipiteiden välille.

8.3 Korkeakouluopiskelijoiden juominen yhteiskunnallisena ilmiönä

Kolmas kirjoitelmista esiin nostamistani teemoista suuntaa katseensa aiempaa enemmän korkeakouluopiskelijoiden juomiseen kollektiivisena ilmiönä. Kahdesta ensimmäisestä teemasta poiketen tässä teemassa ollaan kiinnostuneempia korkeakouluopiskelijoiden juomisesta laajempaan yhteiskunnallisena ilmiönä, vaikka tutkimukseen osallistuneet pelaavatkin ilmiötä usein omien kokemuksiansa kautta. Teeman keskeisiä kysymyksiä ovat muun muassa opiskelijoiden näkemykset siitä, olisiko korkeakouluopiskelijoiden juomista syytä vähentää ja miten tuo tavoite juomisen vähentämisestä olisi tarvittaessa mahdollista toteuttaa. Samalla opiskelijat tulevat antaneeksi myös hieman vinkkejä alkoholipoliittisille päättäjille siitä, millaiset alkoholipoliittiset toimet ovat vaikuttavimpia haluttaessa puuttua nuorten aikuisten alkoholinkäyttöön.

Korkeakouluopiskelijoiden mielipiteet tarpeesta vähentää opiskelijoiden alkoholinkäyttöä vaihtelivat jonkin verran. Viisi opiskelijaa kaikista tutkimukseen osallistuneista korkeakouluopiskelijoista ei ottanut kirjoitelmassaan selvää kantaa asiaan. Asiaan kantakaottaneiden mielipiteet jakautuivat siten, että noin kolmannes oli sitä mieltä, että opiskelijoiden alkoholinkäyttö on liiallista ja sen vähentäminen olisi tarpeellista. Tällaisissa tapauksissa perusteluiksi vähentämisen tarpeeseen esitettiin esimerkiksi alkoholista aiheutuvia terveyshaittoja, opiskelujen hidastumista sekä tarvetta alkoholintäyteisen juhlimiskulttuurimme murtamiseen.

”Mielestäni opiskelijoiden alkoholinkäyttöä tulisi kuitenkin vähentää, jos se selkeästi hidastaa opintojen etenemistä ja muodostuu jopa itse opiskelua tärkeämmäksi ja enemmän aikaa vieväksi asiaksi. On kuitenkin vaikea selvittää, johtuuko opintojen kangertelu runsaasta alkoholinkäytöstä vai jostain muusta seikasta. Tietenkin on myös vaarana, että runsas alkoholinkäyttö jatkuu vastaisuudessakin opiskelijaelämän jälkeen, jonka vuoksi jo opiskeluajan aikaiseen opiskelijoiden alkoholinkäyttöön pitäisi puuttua.”

Yliopistossa opiskeleva 20-vuotias nainen.

Opiskelijakulttuuri on ihan mukavaa, mutta osalla se heijastuu myös useina poissaoloina koulusta ja sitä kautta hylättyinä arvosanoina. Ehkä opiskelijat juovat tosiaan liikaa.

AMK:ssa opiskeleva 22-vuotias mies.

Vastaavasti loput eli noin kaksikolmasosaa katsoivat, ettei opiskelijoiden alkoholinkäyttöä ole syytä vähentää. Tällaisissa tapauksissa perustelut olivat edellistä kirjavampia. Monet korkeakouluopiskelijoista, jotka olivat sitä mieltä, ettei juomista tarvitsisi kollektiivisella tasolla vähentää, tarkastelivat asiaa monelta kantilta ja punnitsivat kirjoitelmissaan asiaa tarkasti. Tärkein perustelu sille, miksi kollektiiviset toimet juomisen kitkemiseksi eivät ole tarpeen liittyivät yksilöllisten valinnan vapauksien korostamiseen. Juomisen katsottiin viime kädessä olevan kunkin yksilön omalla vastuulla. Välillä rajultakin tuntuva alkoholinkäytön uskottiin kuuluvan ikäänkuin luonnolliseksi osaksi opiskeluaikaa ja samoin kuin opiskelu sen katsottiin olevan ohimenevä vaihe ihmisen elämässä. Opiskeluaika koettiin ajanjaksoksi, jolloin yksilöllä on lupa pitää hauskaa ennen kuin esimerkiksi perhe- ja työelämä asettavat elämälle uudenlaisia reunaehtoja. Useimmat tutkimukseen osallistujista kokivat, ettei korkeakoulujen opiskelijakulttuurissa ilmenevät alkoholinkäytöntavat häiritse opiskelua siten, että esimerkiksi median huoli opiskelijoiden opintojen ja valmistumisen viivästyisestä olisi perusteltu.

”Opiskelijaelämä, mikä sitten lasketaankaan sellaiseksi, kattaa yksilöllisesti tietyn ajanjakson elämä polulla. Nykyään ollaan tehty jo pakotteita korkeakouluopiskelijoiden nopeampaan valmistumiseen, jotta he olisivat hyödyksi yhteiskunnallisesti. Ei siinä mitään pahaa minun mielestäni ole. En kuitenkaan koe että opiskelijakulttuuriin kuuluva alkoholin käyttö korreloisi millään tavalla korkeakouluopintojen pitkittymistä yhteiskunnallisesti merkittävällä tavalla.”

Yliopistossa opiskeleva 25-vuotias mies.

”En näe tätä (viittaa kirjoitelmassaan opiskelijoiden alkoholinkäytön vähentämiseen) hirmuisen tarpeellisena, koska juhliminen on sidoksissa opiskelijaelämään. Usein opintojen päätyttyä aletaan perustaa tulevaa elämää, kuten lapsia ja asuntoa, joten ehkä opiskelijaelämä on aikaa, jolloin pidetään huolta ystävistä ja hauskanpidosta, unohtamatta opintoja kuitenkaan. Kukin on vastuussa omasta halustaan tai haluttomuudestaan alkoholin liittämässä opiskelijatapahtumiin.”

AMK:ssa opiskeleva 24-vuotias nainen.

”Tämä on mielestäni jokaisen henkilökohtainen asia. Uskoisin useimpien korkeakouluopiskelijoiden hallitsevan oman alkoholinkäyttönsä.”

Yliopistossa opiskeleva 26-vuotias mies.

Vaikka valtaosa tutkimukseen osallistuneista opiskelijoista ei nähnytkään korkeakoulun opiskelijakulttuuriin liittyviä alkoholinkäytäntötapoja ratkaisua kaipaavana yhteiskunnallisena ongelmana, niin silti useat opiskelijat esittivät kirjoitelmissaan arvioitaan siitä, millaisin toimin opiskelijoiden juomista olisi mahdollista hillitä. Suurin osa vastaajista käsitteli asiaa nimenomaan siitä näkökulmasta, miten opiskelijatapahtumien alkoholinkäyttöä saataisiin tehokkaimmin vähennettyä ottamatta juurikaan kantaa opiskelijatapahtumien ulkopuolella tapahtuvaan korkeakouluopiskelijoiden alkoholinkäyttöön. Opiskelijoiden kirjoitelmissa eniten esiin nostettu keino oli korkeakoulujen tapahtumakulttuurin muuttaminen. Käytännössä tapahtumakulttuurin muuttamisella viitattiin useimmiten joko ”ryyppyjuhlien” suoranaiseen kieltämiseen tai vähintäänkin niiden määrän vähentämiseen. Toinen varsin usein opiskelijoiden ehdotuksissa esiintynyt alkoholinkäytön hillitsemiseen tähtäävä keino liittyi korkeakoulujen opiskelukäytäntöjen muokkaamiseen. Näissä tapauksissa käytäntöjen muokkaamisella viitattiin esimerkiksi läsnäolopakkojen tiukentamiseen sekä opiskelun aikatauluttamiseen siten, että luentoja siirrettäisiin enemmän heti aamulla alkaviksi. Mielenkiintoisena yksityiskohtana voi pitää sitä, että tarvetta tapahtumakulttuurin muuttamiseen korostettiin sekä nais- että miesopiskelijoiden kirjoitelmissa, mutta akateemista vapautta rajoittavia ehdotuksia esittivät ainoastaan miesopiskelijat.

”Jos haluaisi vähentää opiskelijoiden alkoholinkäyttöä, se onnistuisi ehkä parhaiten vähentämällä iltapainotteisia tapahtumia ja lopettamalla jo ryyppyleiman saaneiden tapahtumien järjestäminen.”

Yliopistossa opiskeleva 23-vuotias nainen.

”Korkeakoulujen alkoholinkäyttökulttuuria muuttaisi varmasti läsnäolopakko, vaikken sitä toivokaan.”

AMK:ssa opiskeleva 21-vuotias mies.

Vaikka valtaosassa kirjoitelmia opiskelijoiden juomista tarkasteltiin nimenomaan korkeakoulujen opiskelijatapahtumien viitekehyksessä, niin silti osa tutkimukseen osallistujista tarkasteli asiaa myös opiskelijakulttuuria laajemmista näkökulmista. Näissä kirjoitelmissa korostettiin opiskelijatapahtuminen alkoholinkäyttökulttuuria osana laajempia suomalaisia juomatapoja. Tällaisissa tapauksissa opiskelijoiden juomatottumukset nähtiin ikään kuin osana suomalaista kansanluonnetta. Tämän vuoksi opiskelijoiden alkoholinkäytön vähentämiseen ei uskottu olevan suoria ja erityisesti opiskelijoihin kohdistettuja toimia, vaan mahdollisen muutoksen tulisi läpäistä koko

yhteiskunta. Suomalaisen alkoholikulttuurin laajemman suunnanmuutoksen uskottiin siten vaikuttavan myös korkeakoulujen opiskelijakulttuureissa ilmeneviin alkoholinkäytön tapoihin.

”En näe asiaa minään erityisenä opiskelijoiden ”ongelmana”, vaan kyse on nähdäkseni laajemmasta kulttuurisesta käytännöstä. Viina maistuu köyhille ja rikkaille, koulutetuille ja kouluttamattomille. Muutamien muiden maiden alkoholikulttuuriin tutustuneena voin sanoa, että Suomessa juodaan humalahakuisesti selvästi eniten. Jos opiskelijoiden ja muiden suomalaisten alkoholinkäyttöä haluttaisiin vähentää, pitäisi raittiustalkoiden olla koko kansakunnan kattavat. Mielestäni on turhaa yrittää kitkeä opiskelijoiden alkoholinkäyttöä jollain omalla ohjelmalla. Suurten päätösten ja linjausten pitää tulla valtion tasolta, ja niitä pitää soveltaa kuhunkin kansakunnan kohderyhmään sopivimmalla mahdollisella tavalla.”

Yliopistossa opiskeleva 25-vuotias mies.

”Koen niin, että alkoholinkäytöllä on liian suuri merkitys nuorten/opiskelijoiden elämässä. Osittain tämä on seurausta kulttuurista syistä. Nuoret eivät uskalla olla avoimia, omia itsejään, vaan tarvitsevat usein alkoholista saatavaa rohkaisua.”

Yliopistossa opiskeleva 21-vuotias nainen.

Arvioidessaan korkeakouluopiskelijoiden juomista yhteiskunnallisena ilmiönä tutkimukseen osallistuneet tulivat samalla sivunneeksi kirjoitelmissaan myös erilaisia alkoholipolitiikassamme käytössä olevia alkoholin haittavaikutusten ehkäisyyn tähtäviä toimia. Useat kirjoittajista tuntuivat arvioivan alkoholipoliittisia toimia omista lähtökohdistaan. Tarkastellessaan omaan alkoholinkäyttönsä vaikuttavia tekijöitä, esittivät monet opiskelijat samalla arvioitaan siitä, vaikuttavatko kyseiset tekijät tai tekijöihin kohdistetut alkoholipoliittiset toimet myös laajemmin korkeakouluopiskelijoiden alkoholinkäyttöön. Opiskelijoiden kirjoitelmissa eniten alkoholinkäytölle rajoja asettavaksi tekijäksi nousi alkoholin hinta. Kaikkiaan viisitoista opiskelija mainitsi, että alkoholin hinta vaikutti jos ei suoraan juomiskertoihin, niin ainakin juotuihin alkoholimääriin. Opiskelijat uskoivat, että alkoholipoliittisena toimenpiteenä merkittävät hinnannostot vaikuttaisivat varmasti kulutusta vähentävästi, sillä opiskelijabudjetilla elettäessä alkoholiin ei ole varaa käyttää kohtuuttomia summia. Valtaosa opiskelijoista uskoi erityisesti anniskeluravintoloissa tapahtuvan alkoholinkäytön vähentyvän merkittävästi, mikäli tuoppien hinnat kohoaisivat tuntuvasti ja happyhour-tyyppiset tarjoukset lopetettaisiin. Osa sellaisistakin opiskelijoista, joka piti hintaa merkittävänä omaa alkoholinkulutustaan säätelevänä tekijänä mainitsi kuitenkin, että mahdolliset hinnannostot esimerkiksi anniskeluravintoloissa eivät välttämättä juurikaan vähentäisi opiskelijoiden kulutusta, vaan ainoastaan siirtäisi sen ravintolan seinien ulkopuolelle muihin

ympäristöihin. Samalla lailla myös vähittäismyynnissä tapahtuvien hinnankorotusten uskottiin ainakin jossain määrin siirtävän kulutuksen painopistettä ja lisäävän muun muassa matkustajatuonnin määrää halvemman alkoholin maista.

”Hinta voi vaikuttaa sitten kun se pompsahtaa aivan uskomattomiin lukemiin, mutta sitten voi käydä virossa ”tankkaamassa”.”

AMK:ssa opiskeleva 25-vuotias mies.

Kirjoitelmissa oli havaittavissa, että opiskelijoiden ikä ja sen myötä muu elämäntilanne vaikutti siihen, kuinka merkittävänä omaa kulutusta määrittävänä tekijänä hintaa pidettiin. Tutkimukseen osallistuneista korkeakouluopiskelijoista useimmiten ne, jotka olivat hieman vanhempia ja osa heistä jo mukana työelämässä kokivat alkoholin hinnan vähemmän merkittävänä asiana. Vastaavasti hieman nuoremmat ja päätoimisesti opiskelevat puolestaan kokivat hinnan huomattavasti työssäkäyviä opiskelijoita merkittävämpänä tekijänä.

”Joskus kun opiskelijabudjetilla lähtee juhlimaan niin alkoholin hinta vaikuttaa eniten alkoholijuomien valintaan.”

Yliopistossa opiskeleva 22-vuotias nainen.

”Alkoholin hinta erityisesti baareissa vaikuttaa; opiskelijabudjetilla ei ole kovin usein varaa mennä ”vetämään perseitä”.”

Yliopistossa opiskeleva 22-vuotias nainen.

”Hinta tai minkäänlaiset myyntirajoitukset eivät ole minun alkoholinkäyttöni kynnyksysymyksiä.”

Yliopistossa opiskeleva 25-vuotias mies.

”Jos tykkään jostain tietystä siiderimerkistä, en katso hintaa, ostan sitä mikä on hyvää”

AMK:ssa opiskeleva 24-vuotias nainen.

Alkoholipoliittiseksi toimenpiteeksi luettavat alkoholin hinnan säätelyt näyttäisivät siis tämän tutkimuksen perusteella olevan opiskelijoiden mielestä tehokkain tapa rajoittaa heidän alkoholinkulutustaan. Perinteiseen alkoholin haitoista kertovaan valistukseen korkeakouluopiskelijat eivät sen sijaan uskoneet. Kaikista kahdestakymmenestäseitsemästä tutkimukseen osallistujasta yksitoista opiskelijaa pohti kirjoitelmissaan valistuksen mahdollisuuksia korkeakouluopiskelijoiden alkoholinkäytön vähentämisessä. Yhdeksän heistä oli yksiselitteisesti sitä mieltä, ettei valistus tehoa korkeakouluopiskelijoihin. Näissä tapauksissa valistus koettiin usein etäiseksi. Lisäksi opiskelijat korostivat, että usein

valistuksen keskeisenä sisältönä olleet alkoholin terveyshaitat tiedostettiin korkeakouluopiskelijoiden keskuudessa jo yleisesti ennen varsinaista valistusta. Valistuksen mahdollisuuksiin kantaottaneista kaksi opiskelijaa suhtautuivat valistukseen varovaisen positiivisesti. Näissäkin tapauksissa valistuksen tulisi opiskelijoiden mukaan alkaa jo paljon aikaisemmin kuin korkeakoulussa, jossa monien opiskelijoiden asenteet ja tavat käyttää alkoholia ovat jo varsin vakiintuneet.

”Alkoholin liikkäytön vaaroista on toivotettu iät ja ajat, joten ainakaan valistamispuolelta en ole saanut kipinää lopettaa, taikka vähentää ”höpöttämistä”.”

AMK:ssa opiskeleva 24-vuotias mies.

”Valistuskampanjat eivät ole minuun ikinä vaikuttaneet. Varsinainen valistus tuntuu tässä iässä tarpeettomalta, tuntee itsensä jo kohtalaisen hyvin ja luottaa omaan alkoholin käyttöön ja siihen ettei se lähde käsistä.”

AMK:ssa opiskeleva 24-vuotias nainen.

”Ehkä alkoholin haitoista kertominen sekä valistuksen lisääminen voisivat myös joihinkin vaikuttaa.”

Yliopistossa opiskeleva 26-vuotias mies.

Valistuksen sijaan opiskelijat kokivat, että heihin tehokkaimmin osunutta valistusta ovat käytännön esimerkit omasta lähipiiristä. Läheisen ihmisen alkoholinkäyttö ja siitä mahdollisesti koituneet ongelmat koettiin parhaiten myös omaa itseä varottavina esimerkkeinä. Aina käytännön esimerkin ei tosin tarvinnut löytyä edes omasta lähipiiristä, vaan jo kaupungilla nähtävät alkoholiongelmien kanssa painivat ihmiset olivat pysäyttäneet osan nuorista pohtimaan myös omaa alkoholinkulutustaan.

”Lähipiirissä on ihminen, jonka alkoholin käyttö on liukunut käsistä, ja se on minulle varoittava esimerkki. Alkoholi voi muuttaa ihmistä hurjan paljon ja kun sen on nähnyt läheltä, riittää se rajaksi, johon ei ikinä itseään päästä.”

AMK:ssa opiskeleva 24-vuotias nainen.

”Olen aika lailla sokea kaiken maailman valistuksille, tiedän omat rajani ja osaan jotenkuten pysyä niissä, se riittää minulle. Tosin esimerkiksi kaupungilla näkee monta elävää syytä vähentää alkoholin käyttöä. Nämä ”esimerkit” avaavat silmiä joskus. Mutta niin kauan kun käyttäminen pysyy omissa käsissä ja käyttää omia rahoja, on mielestäni turvallisilla vesillä.”

AMK:ssa opiskeleva 21-vuotias mies.

Muista perinteisistä alkoholipolitiikan keinovalikoimiin kuuluvista kulutusta hillitsemään tähtävistä toimista opiskelijat käsittelivät kirjoitelmissaan varsin usein myös alkoholin

myyntirajoituksia. Myyntirajoituksia oli useimmiten tulkittu tutkimukseen osallistuneiden kirjoitelmissa varsin kapeasti keskittyen ainoastaan siihen, että alle 20-vuotiaille ei ole sallittua myydä yli 21% tilavuusprosenttia sisältäviä alkoholijuomia. Koska kaikki myynninrajoituksia kirjoitelmissaan käsitelleet henkilöt olivat jo yli 20-vuotiaita, eivät he katsoneet myyntirajoituksilla olevan juurikaan merkitystä omaan tai ylipäätään opiskelijoiden alkoholinkulutukseen.

”Jos myyntirajoituksista puhutaan, niin luulen että opiskelujen alkuaikoina tuli enemmän siideri/lonkero linjalla mentyä, mutta nyt vanhempana koen olevani enemmän Alkon asiakas enkä lähikaupan kaljajhyllyn. Tähän tietysti vaikuttaa se että kun on 20-vuotias, ei Alkosta enää löydy tuotteita, joista tarvitsisi tarkastaa alkoholin prosenttiosuudet ja ostaminen on näin helpompaa.”

Yliopistossa opiskeleva 22-vuotias nainen.

”Myyntirajoitukset eivät enää vaikuta, sillä olen täyttänyt jo 20.”

AMK:ssa opiskeleva 20-vuotias nainen.

Hintojen, valistuksen ja myyntirajoitusten ohella opiskelijat nostivat kirjoitelmissaan arvioitavaksi myös muita alkoholipoliittisia toimenpiteitä. Hajanaisia mainintoja keräsivät esimerkiksi elintarvikeliikkeissä myytävien alkoholijuomien prosenttiosuusten laskeminen, myyntiaikojen rajoittaminen sekä rattijuopumusrajan laskeminen, joilla kaikilla arveltiin olevan jonkin verran opiskelijoiden alkoholinkulutusta hillitsevää vaikutusta. Yhteenvedonä tämän teeman osalta voisi todeta, että valtaosa opiskelijoista ei katsonut korkeakouluopiskelijoiden juomista niin vakavaksi asiaksi, että olisi perusteltua puhua yhteiskunnallisesta ongelmasta, joka tarvitsisi oman spesifin kulutuksen rajoittamiseen tähtäävän ohjelmansa. Pikemminkin opiskeluaikana tapahtuva juhliminen nähtiin luonnollisena osana opiskeluaikaa ja nuoren elämäntilannetta ja alkoholinkäytön uskottiin taittuvan laskuun omalla painollaan, jähkä opiskelijoiden elämäntilanteet vähitellen muuttuvat. Vaikka enemmistö tutkimukseen osallistuneista ei pitänytkään opiskelijoiden alkoholinkulutuksen vähentämistä kovin tarpeellisena, niin silti he arvioivat, että alkoholin hinnan nostaminen olisi keinoista tehokkain. Sen sijaan valistuksen mahdollisuuksiin ei korkeakouluopiskelijoiden keskuudessa uskottu kovinkaan laajasti. Tämänkään teeman osalta ei korkeakouluopiskelijoiden kirjoitelmissa ilmennyt juuri säännönmukaisuuksia, jotka olisivat johtuneet korkeakoulusta, opiskeltavasta alasta tai opintojen vaiheesta. Sen sijaan ikä näytti tuottavan jonkin verran eroja siihen, miten merkittävänä kulutus päätöksiä ohjaavana tekijänä alkoholin hinta koettiin. Vanhemmilla ja osin varmasti siitä syystä työelämässä jo mukana olevilla hinta näytteli pienempää roolia

kuin päätoimisesti opiskelevilla nuorilla. Myös sukupuoli tuotti siltä osin eroja opiskelijoiden välille, että ainoastaan pojat esittivät akateemista vapautta rajoittavia ehdotuksia pohtiessaan korkeakouluopiskelijoiden alkoholinkäyttöön vähentämiseen tähtääviä toimia.

8.4 Tutkimuksen osallistuneet korkeakouluopiskelijat tyyppinä

Aiemmissa luvuissa esitetyn teemoittelun ohella korkeakouluopiskelijoiden kirjoitelmien pohjalta oli mahdollista laatia myös aineistoa tiivistäviä tyyppikuvauksia. Tässä aluvussa esittelen kolme erilaista korkeakouluopiskelijan tyyppikuvausta. Erottelu-ulottuvuutena tyyppittelyssä käytin erityisesti yksilön alkoholinkäyttötottumuksia sekä kokemuksia korkeakoulujen opiskelijakulttuuriin liittyvistä opiskelijatapahtumista. Edellisten ohella myös kirjoitelmissa välittyvä yleinen suhtautuminen alkoholiin ja opiskelijaelämään oli yksi peruste tyyppien muodostamiselle. Tyyppikuvaukset eivät edusta tarkasti yhtäkään tutkimukseen osallistunutta korkeakouluopiskelijaa, vaan ovat koonteja erilaisista ominaisuuksista, jotka kirjoitelmissa vaikuttivat yhdistävän tietyn tyyppisiä opiskelijoita keskenään ja toisaalta erottavan noita opiskelijoista toisentyypisistä opiskelijoista.

Ensimmäistä aineistostani muodostamaa tyyppiä voi luonnehtia nimityksellä ” *maltillinen osallistuja*”. Tähän tyyppiin kuuluville korkeakouluopiskelijoille on tyyppillistä varsin säästeliäs osallistuminen korkeakoulujen opiskelijatapahtumiin. Maltilliset osallistajat kävivät kyllä läpi perinteiset korkeakouluopiskelijaksi tulemiseen liittyvät riitit, kuten kastajaiset sekä opiskelun alkuun painottuvat ”uusien opiskelijoiden bileet”. Tähän tyyppiin kuuluvien korkeakouluopiskelijoiden osallistumisaktiivisuus varsinaisen opiskelun ulkopuolisiin tapahtumiin hiipuu kuitenkin suhteellisen nopeasti, usein jo ensimmäisen lukukauden aikana. Maltillisten osallistujien motiivina opiskelijajuhliin osallistumisessa on usein halu tutustua uusiin opiskelijatovereihin ja verkostoitua, jotta alku uudessa opinahjossa olisi helpompi. Varsin usein maltilliset opiskelijat kuitenkin viettävät yhä edelleen pääosan vapaa-ajastaan opiskelun ulkopuolelta olevien ystäviensä seurassa.

Maltilliselle osallistujalle on tyyppillistä myös suhteellisen vähäinen alkoholinkäyttö. Tällaisten opiskelijoiden juomisen vähyys selittyy usein halulla opiskella aktiivisesti ja

edetä opinnoissa nopeasti. Toisin sanoen korkeakouluopiskelu tarkoittaa tällaisille opiskelijoille ennen kaikkea opiskelua ja mahdollinen muu opiskelijaelämä saa ristiriitatilanteessa väistyä opiskelun tieltä. Maltillisilla osallistujilla on usein myös jokin harrastus, joka vie merkittävän osan vapaa-ajasta ja monesti harrastamista pidetään myös syynä pidättäytyä alkoholista. Harrastusten ohella myös halu käyttää rahansa muuhun kuin alkoholiin on tämäntyyppisiä opiskelijoita leimaava piirre. Maltilliset osallistajat kokevat saavansa muista asioista kuin alkoholista enemmän mielihyvää ja tästä syystä myös rahankäyttö kohdistetaan mieluummin muualle kuin juhlimiseen.

Vaikka maltilliset osallistajat eivät itse juuri käytäkään alkoholia, niin he eivät silti suoranaisesti vastusta opiskelijakulttuuriin liitettävää alkoholinkäyttöä. Tällaiset opiskelijat kuitenkin kokevat, ettei alkoholi olisi välttämätön osa tapahtumia. Ne vähäiset opiskelijatapahtumat, joihin maltillinen osallistuja muilta intresseiltään ehtii, voisivat siis yhtä hyvin olla alkoholittomia tapahtumia. Kaikista tähän tutkimukseen osallistuneista opiskelijoista maltillisen osallistujan-tyyppiin kuului noin neljännes opiskelijoista.

Toista aineistosta hahmottelemaani tyyppiä voi luonnehtia nimityksellä ”aktiivinen osallistuja”. Nimensä mukaisesti tällainen opiskelija on maltillista osallistujaa aktiivisempi ja halukkaampi ottamaan osaa korkeakoulujen opiskelijatapahtumiin. Perinteisten kastajaisten ja ”aloitusbileiden” ohella aktiivinen osallistuja osallistuu mielellään myös muihin korkeakoulujen opiskelijakulttuuriin liittyviin opiskelijatapahtumiin, kuten esimerkiksi sitseille², risteilyille sekä eri korkeakoulujen yhteistyössä järjestämiin tapahtumiin. Aktiivisille osallistujille on varsin usein tyypillistä, että he ovat muuttaneet opiskelupaikkakunnalleen muualta. Näin ollen motiivina ahkeralle opiskelijatapahtumiin osallistumiselle on ennen kaikkea tutustuminen opiskelijatovereihin sekä uuden ystäväpiirin muodostaminen uudessa ympäristössä. Toisin kuin maltillisilla osallistujilla, niin aktiivisilla osallistujilla nämä opiskelijatapahtumissa solmitut tuttavuudet näyttelevät keskeistä osaa myös opiskelun ulkopuolisen vapaa-ajan vietossa. Aktiivisten osallistujien viikonloput kuluvatkin usein opiskelijapiireissä juhlien.

Aktiivisten osallistujien alkoholinkäyttö on runsaampaa kuin tämän tutkimuksen kahden muun tyyppin keskuudessa. Alkoholia käytetään paitsi viikonloppuisin, niin usein myös

² Sitsit=pohjoismaalaista perinnettä noudattava akateeminen pöytäjuhla, jossa syödään, juodaan ja lauletaan. (<http://cc.joensuu.fi/epsilon/v2/index.php?page=sitsi-saannot>)

arkipäivisin, koska opiskelijatapahtumat sijoittuvat useimmiten keskelle viikkoa. Aktiivisten osallistujien alkoholinkäyttö noudatteleekin usein opiskelijatapahtumien kalenteria. Alkoholista kuuluu opiskelijajuhlissa usein riittävästi ja edellisen illan kommelluksia muistellaan usein myöhemmin juhlien jälkeen. Tietyllä tapaa rajua juhlamista jopa ihannoidaan tämän tyyppin keskuudessa. Opiskeluaika katsotaan niin lyhyeksi ajanjaksoksi ihmisen elämässä, että siitä on aktiivisten osallistujien mielestä otettava kaikki hyöty irti, sillä työelämässä ihminen ehtii elämänsä aikana varmasti olla ihan riittävästi. Aktiivisten osallistujien keskuudessa on myös varsin yleistä ottaa kaikki hyöty irti akateemisesta vapaudesta. Mikäli edellisen illan juhlat joskus venähtävät aamuun asti, niin aktiiviselta osallistujalta saattavat monesti jäädä aamun luennot väliin. Vaikka alkoholi kuuluu usein varsin keskeiseksi osaksi opiskelijatapahtumia, niin on syytä huomata, että aktiivisten osallistujien osallistuvat muita tyyppisiä aktiivisemmin myös alkoholittomiin opiskelijatapahtumiin. Kaiken kaikkiaan voi todeta, että aktiivisten osallistujien elämä on kietoutunut korkeakoulun ympärille. Sosiaalinen verkosto koostuu usein muista opiskelijoista ja yhdessä juhlominen sekä harrastaminen täyttävät merkittävät osan aktiivisten osallistujien arjesta. Tähän tutkimukseen osallistuneista korkeakouluopiskelijoista noin puolet kuului aktiivisten osallistujien-tyyppiin.

Kolmatta aineistoni tyypeistä voisi luonnehtia nimityksellä ”*hiipuva osallistuja*”. Hiipuva osallistuja on usein jo irtautunut tai ainakin irtautumassa opiskelijaelämästä. Monesti tähän tyyppiin kuuluville opiskelijoille on tyypillistä halu astua eteenpäin elämässä. Monelle tämä tarkoittaa esimerkiksi opintojen loppuunsaattamista ja vähittäistä työelämään astumista. Opiskelijan statuksesta ja opiskelijaelämästä sen mukana koetaan jo saadun irti riittävästi ja näin ollen siitä ollaan valmiita päästämään irti uudenlaisten haasteiden siintäessä jo näköpiirissä. Osa tähän tyyppiin kuuluvista opiskelijoista muistelee kuitenkin opiskelun ensimmäisiä vuosia tietynlaisella haikeudella. Silloin saattoi vielä huoletta osallistua opiskelijajuhlisiin vailla paineita valmistumisesta ja työllistymisestä. Moni hiipuvista osallistujista onkin aikanaan käynyt hyvinkin ahkerasti erilaisissa opiskelijatapahtumissa. Useat hiipuvista osallistujista kuitenkin kokevat, että nyt on aika väistyä nuorempien opiskelijoiden tieltä. Monesti tähän tyyppiin kuuluville opiskelijoille on tyypillistä tunne siitä, etteivät he enää kehtaa rellestää nuorempien opiskelijoiden seassa. Opiskelijatapahtumiin saatetaan silti yhä osallistua silloin tällöin. Osallistumisaktiivisuus on suurimmillaan silloin, kun esimerkiksi oman vuosikurssin opiskelijat päättävät kokoontua yhteen verestämään opiskelumuistojaan.

Hiipuvien osallistujien alkoholinkäyttö on monesti hiipunut tai vähintäänkin tasaantunut yhdessä opiskelijatapahtumiin osallistumisen kanssa. Varhaisempien opiskeluvuosien ajoittain railakaskin alkoholinkäyttö on vaihtunut hillitympään ja monen mielestä sivistyneempään käyttöön. Arkisin juhliminen on monesti vähentynyt jo luonnollisena seurauksena vähittäisestä työelämään siirtymisestä ja viikonloput halutaan puolestaan pyhittää esimerkiksi parisuhteella. Hiipunut osallistuminen ja vähentynyt alkoholinkäyttö ei kuitenkaan tarkoita täydelliseen absolutismiin siirtymistä. Keskeinen muutos onkin se, että juominen on siirtynyt uudenlaiseen ympäristöön. Aiemmin opiskelijatapahtumiin sijoittuneen alkoholinkäytön ovat korvanneet kotona parhaiden ystävien keskuudessa tapahtuvat illanvietot. Hiipuville osallistujille on tyypillistä, että opiskelun alkuvuosien tiivis opiskelijajoukko vähitellen hajoaa esimerkiksi töiden perässä ympäri Suomea ja yhteydenpito yhtenä suurena laumana vähenee. Jäljelle jää monissa tapauksissa muutamat hyvät opiskeluaikana saadut ystävät, joiden kanssa pidetään yhä edelleen aktiivisesti yhteyttä ja vietetään mahdollisuuksien mukaan myös yhteistä aikaa. Yhteenvetona hiipuvien osallistujien-tyypistä voisi todeta, että korkeakoulu ja opiskelijaelämä alkaa tässä vaiheessa näyttää toissijaiselta ympäristöltä yksilön elämässä. Sen tilalle astuvat usein monella perhe-elämä sekä työelämä. Kaikista tutkimukseen osallistuneista korkeakouluopiskelijoista tähän tyyppiin luettavia opiskelijoita oli noin neljännes.

Edellä esitettyjä tyyppejä tulkittaessa on syytä muistaa, että kyseessä on karkea yleistys, jonka pohjalta mitään sukupuolisdonnaisia tai korkeakoulukohtaisia eroja tai yhtäläisyyksiä on turha etsiä. Toki sen perusteella voidaan todeta, että usein esimerkiksi hiipuvien osallistujien-tyyppiin kuuluvat opiskelijat ovat kahteen muuhun tyyppiin verrattuna hieman vanhempia. Esitetyn tyypittelyn perusteella on kuitenkin mahdotonta sanoa, että esimerkiksi aktiivisten osallistujien-tyyppiin kuuluvat siirtyisivät vähitellen kohti hiipuvien opiskelijoiden-tyyppiä. Tutkimukseen osallistuneiden opiskelijoiden keskuudessa oli myös opintojensa loppusuoralla olevia opiskelijoita, jotka olivat yhä edelleen luettavissa aktiivisten osallistujien tyyppiin. Vastaavasti opiskelijatapahtumiin osallistumisen hiipumisen aikataulu vaihteli runsaasti noudatellen esimerkiksi kunkin tutkimukseen osallistujan henkilökohtaisia elämänkulkuja. Kaikilla tuota hiipumista ei varmasti edes tapahdu ennen kuin opiskelut on loppuunsaatettu. Yllä oleva tyypittely kuitenkin esittää tiivistetyssä muodossa tutkimuksen lukijalle sen, millaisten opiskelijoiden

kirjoitelmista tutkimuksen aineisto koostui ja auttaa näin ehkä lukijaa ymmärtämään myös tutkimuksessa esitetyjä tuloksia.

9 Tarkastelu ja johtopäätökset

Tässä pääluvussa aion tarkastella saamiani tuloksia sekä arvioida tutkimuksen toteutusta. Olen jakanut pääluvun neljään alalukuun. Kahdessa ensimmäisessä alaluvussa arvioin tutkimuksen toteutusta. Ensimmäinen alaluvuista keskittyy ennen kaikkea arvioimaan tutkimustehtävän toteutumista sekä tutkimuksessa tehtyjä käytännön ratkaisuja, kun taas toinen alaluku keskittyy enemmän tutkimuksen luotettavuutta koskeviin kysymyksiin. Kolmannessa alaluvussa arvioin tutkimukseni tuloksia ja pyrin solmimaan saamani tutkimustulokset osaksi aiempaa tutkimusta sekä tutkimukseni teoreettista taustaa. Kyseisessä alaluvussa pohdin lisäksi sitä, ovatko tutkimuksessa saamani tulokset missään määrin yleistettävissä koskemaan kaikkia korkeakouluopiskelijoita ja miten tämän tutkimuksen tuottamaa tietoa voitaisiin käyttää hyväksi. Viimeisessä alaluvussa hahmottelen puolestaan tämän tutkimuksen herättämiä mahdollisia jatkotutkimushaasteita.

9.1 Tutkimustehtävän toteutumisesta ja tutkimusmenetelmästä

Tämän tutkimuksen tehtävänä oli selvittää korkeakoulujen opiskelijakulttuurin ja alkoholinkäytön välisiä yhteyksiä. Aihetta lähestyttiin ennen kaikkea korkeakouluopiskelijoiden näkökulmasta käsin. Keskeiset tutkimuskysymykseni pyrkivät löytämään vastauksia siihen, muuttuvatko nuorten alkoholia koskevat asenteet ja juomatavat korkeakouluopintojen aloittamisen myötä, millaisena opiskelijat näkevät opiskelijatapahtumien ja alkoholin välisen suhteen sekä siihen, miten opiskelijat kokevat alkoholipoliittisten toimenpiteiden vaikuttavan omiin kulutuspäätöksiinsä. Edellisten tutkimuskysymysten ohella kirjoitelmia varten laatimani johdanto sisälsi myös muita pieniä tukikysymyksiä, joiden tarkoitus oli helpottaa tutkimukseen osallistuneiden korkeakouluopiskelijoiden kirjoitelmien tuottamista.

Tutkimustehtävässä tutkimukselleni asettamani tavoitteet tulivat tutkimuksessa suhteellisen hyvin täytetyiksi. Keskeisistä tutkimuskysymyksistäni nuorten korkeakouluopiskelun aloittamisen vaikutuksia nuorten alkoholia koskeviin asenteisiin ja juomatapoihin kartoittanut kysymys sekä alkoholin ja opiskelijatapahtumien suhdetta käsitelleeseen kysymykseen onnistuttiin vastaamaan hyvin. Sen sijaan kolmanteen keskeiseen tutkimuskysymykseeni, joka käsitteli alkoholipoliittisten toimenpiteiden vaikutuksia

opiskelijoiden kulutustottumuksiin, vastattiin hieman suppeammin. Sen sijaan, että tutkimukseen osallistuneet korkeakouluopiskelijat olisivat pohtineet laajasti alkoholipoliittisten toimenpiteiden vaikutuksia ja arvioineet sitä, mitkä keinot olisivat opiskelijoiden alkoholinkäytön hillitsemisessä tehokkaimpia, niin he keskittyivät kirjoitelmissaan pikemminkin pohtimaan omaan juomiseensa vaikuttavia seikkoja. Näissä pohdinnoissa kyllä sivuttiin esimerkiksi alkoholipoliittisista toimenpiteistä muun muassa hintasääätelyä, myyntirajoituksia sekä valistuskampanjoita, mutta asioita tarkasteltiin ehkä odottamaani enemmän mikro- kuin makrotasolla. Kaiken kaikkiaan tutkimuskysymysten laatimisen voinee katsoa onnistuneen kohtuullisesti. Kolmannen tutkimuskysymyksen osalta kirjoitelmia varten laatimassani johdannossa olisi jälkikäteen tarkasteltuna ollut ehkä paikallaan eritellä tarkemmin alkoholipoliittisia toimenpiteitä ja ohjata tutkimukseen osallistuneita opiskelijoita tarkastelemaan asiaa myös laajemmasta näkökulmasta. Toisaalta opiskelijat ottivat kyllä kirjoitelmissaan kantaa yleisellä tasolla korkeakouluopiskelijoiden juomiseen ilmiönä. Noissa kannanotoissa eivät kuitenkaan painottuneet niinkään alkoholipoliittiset toimenpiteet, vaan pikemminkin arviot siitä, onko korkeakouluopiskelijoiden alkoholinkäyttöön ylipäätään tarpeen puuttua spesifeillä opiskelijoihin suunnatuilla alkoholinkäyttöä hillitsemään pyrkivillä ohjelmilla.

Aineistonhankinnan menetelmänä kirjoitelmien käyttöä voi mielestäni pitää varsin onnistuneena valintana. Niiden vahvuutena voi varmasti pitää monilta osin samoja piirteitä, joita Eskola ja Suoranta (1998, 123–124) katsovat kuuluvan elämäkertoihin aineistoina. Kirjoitelma-aineistossa näkyy välittömästi miten ihmiset sanovat kokevansa elämänsä, eikä haastattelijan ja haastateltavan interaktio näin ollen pääse vaikuttamaan aineiston laatuun (Eskola & Suoranta 1998, 123). Hyväksi puoleksi voidaan niin ikään laskea Syrjälän ja Nummisen (1998, 70) näkemys siitä, että ihmisen saadessa itse kertoa haluamistaan asioista hänet nähdään siten aktiivisena subjektina, eikä ainoastaan tutkimuksen passiivisena objektina. Näin tutkimukseen osallistujille tarjoutui siis mahdollisuus kirjoitelmille annetun viitekehyksen puitteissa käsitellä kirjoitelmissaan niitä asioita, joita he itse kokevat merkityksellisiksi ja jättää vastaavasti käsittelemättä vähemmän merkittäviä ja mahdollisesti itselle epämiellyttäviä asioita. Koska alkoholi tutkimusaiheena on luonteeltaan varsin herkkä uskon, että kirjoitelmien kautta tekemässäni aineiston hankinnassa onnistuttiin esimerkiksi haastattelua paremmin välttämään tilanteet, joissa tutkittavat olisivat kokeneet itsensä vaivaantuneiksi tai että tilanne olisi aiheuttanut heissä

kiusauksen vastata sosiaalisesti suotavasti haastattelijaa miellyttääkseen. Näin ollen tämän tutkimuksen kirjoitelmien kautta kerätyssä tutkimusaineistossa ei siis ole sitä riskiä, että esimerkiksi kokemattomuuteni haastattelijana ja siitä johtuva liiallinen johdattelu olisi päässyt vaikuttamaan tutkimukseen osallistujien vastauksiin.

Toki kirjoitelmilla tutkimusaineistoina oli myös omat heikkoutensa. Elämäkertaineistojen tavoin kirjoitelmissa saattoi jäädä kertomatta monia tutkimuksen kysymyksenasettelun kannalta keskeisiäkin asioita (Roos 1987, 34). Luonnollisesti kirjoitelma-aineistoja kerätessäni minulta puuttui myös haastatteluille tyypillinen mahdollisuus esittää haastateltavalle tarkentavia kysymyksiä ja tätä kautta suunnata tiedonhankintaa tutkimukseen kannalta haluttuun suuntaan. Niin ikään Hirsjärven ja Hurmeen (2000, 34–35) mainitsema haastatteluissa oleva mahdollisuus tarkastella haastateltavien ei-kielellisiä vihjeitä, jotka monesti auttavat ymmärtämään haastateltavien vastauksia, ei ollut aineiston hankinnan luonteesta johtuen minun keinovalikoimissani. Lisäksi on täysin mahdollista, että kirjoitelmaa varten laatimani johdanto saatettiin tutkimukseen osallistujien keskuudessa ymmärtää eri tavoin, joka saattoi näin omalta osaltaan vaikuttaa kirjoitelmien sisältöön. Ihmisten erilainen asenne kirjoittamista kohtaan ja valmiudet tuottaa tekstiä saattoivat niin ikään vaihdella runsaasti. Roos (1987,63) on havainnut jopa sukupuolen tekijänä, joka ohjaa kirjoittamista ja tuottaa näin eroja naisten ja miesten kirjoittamisen välille. Kaiken kaikkiaan voisikin kaikesti todeta, että parhaimmillaan kirjoitelmien avulla keräämäni tutkimusaineisto tarjosi minulle erinomaisen mahdollisuuden saada tietoa alkoholin kaltaisesta arasta aiheesta. Silti kirjoitelmiin aineiston hankinnan menetelmänä liittyi myös oma haasteensa, jota tässäkin tutkimuksessa ei päästy pakoon. Minun mahdollisuuteni vaikuttaa kertyneeseen aineistoon olivat monella tapaa rajallisemmat kuin ne olisivat olleet esimerkiksi haastattelulla toteutetussa aineiston hankinnassa. Näin ollen lopullinen tutkimusaineisto oli minullekin tietyllä tapaa arvoitus.

Huolimatta vähäisistä mahdollisuuksistani kontrolloida kertyvää aineistoa, niin kirjoitelmansa palauttaneiden korkeakouluopiskelijoiden voi katsoa edustavan loppujen lopuksi suhteellisen hyvin kaikkien korkeakouluopiskelijoiden muodostamaa joukkoa. Tutkimuksen aineiston yliopisto-opiskelijoiden ja ammattikorkeakouluopiskelijoiden välisen suhteen voi katsoa edustaneen jopa erittäin hyvin niitä suhteellisia osuuksia, joiden mukaan korkeakouluopiskelijat jakautuvat yliopisto-opiskelijoihin ja vastaavasti

ammattikorkeakoulussa opiskeleviin. Myös tutkimukseen osallistuneiden sukupuolijakaumaa voinee pitää hyvin kaikkia korkeakouluopiskelijoita edustavana naisten ollessa lievänä enemmistönä myös tähän tutkimukseen osallistuneiden korkeakouluopiskelijoiden keskuudessa. Myös opiskelijoiden ikäjakauma edusti varmasti ainakin kohtalaisen hyvin kaikkien korkeakouluopiskelijoiden kirjoa. Toki tutkimuksen kohdejoukkoa voi toki aina arvioida myös kriittisesti. Koska aineistonhankinnassa hyödynnettiin ”lumipallomenetelmää” on mahdollista, että korkeakouluopiskelijat välittivät kirjoitelmapyyntöä ennen kaikkea lähimmässä ystäväpiirissään. Monesti ystävien arvot ja vapaa-ajan vieton tavat saattavat olla keskenään hyvin yhteneväisiä, joten tämä on omalta osaltaan saattanut kaventaa tutkimuksessa ilmenevien kokemusten ja mielipiteiden kirjoa. Lisäksi lienee perusteltua esimerkiksi pohtia myös sitä, ovatko vasta korkeakouluopintonsa aloittanut opiskelija ja niitä jo lopettelemassa oleva opiskelija samassa asemassa arvioidessaan korkeakoulujen opiskelijakulttuurin ja alkoholin välistä suhdetta. Tutkimustehtävän kannalta nyt kertynyttä tutkimusjoukkoa voinee kuitenkin pitää tutkimustehtävässä tutkimuksen tavoitteiden saavuttamisen kannalta varsin onnistuneena näytteenä kaikkien korkeakouluopiskelijoiden muodostamasta perusjoukosta.

Kirjoitelma-aineiston analyysimenetelmäksi valittu teemoittelu ja sitä syventänyt tyypittely olivat niin ikään suhteellisen onnistuneita valintoja analyysimenetelmäksi. Vaikka kirjoitelmia olisi ollut varmasti mahdollista analysoida myös muilla tavoin, niin teemoittelulla saatiin hyvin seulottua kirjoitelmista esiin korkeakouluopiskelijoiden kokemuksia tutkittavasta aiheesta. Vastaavasti teemoittelua syventämällä tyypittelyllä saatiin puolestaan tiivistetyksi esitettyä myös aineiston variaatiota ja tuotua esiin erilaisten korkeakouluopiskelijoiden kirjoa. Toki aineiston analyysia olisi varmasti vielä jatkossa mahdollista myös kehittää. Esimerkiksi nyt tehtyä analyysia olisi mielenkiintoista yhä edelleen syventää tuomalla tutkimukseen myös lisää määrällistä analyysia. Toki tällainen määrällisen analyysin tuominen osaksi tutkimusta edellyttäisi jonkin verran muutoksia myös tutkimuksen aineistonhankinnan menetelmään sekä mahdollisesti myös tutkimukseen osallistuneiden korkeakouluopiskelijoiden määrän kasvattamista.

9.2 Luotettavuuden tarkastelua

Perinteisesti tutkimuksen luotettavuudesta puhuttaessa nojaututaan reliabiliuden ja validiteetin käsitteisiin. Käsitteiden määrittelyt vaihtelevat jonkin verran, mutta reliabiliudesta puhuttaessa viitataan usein siihen, että tutkittaessa samaa henkilöä kahdella eri tutkimuskerralla päädytään samaan tulokseen. Reliabiliuden voi kuitenkin määrittellä myös joko siten, että kaksi arvioitsijaa päätyy samaa ilmiötä tutkiessaan samaan tulokseen, tai siten, että kahdella rinnakkaisella tutkimusmenetelmällä saavutetaan samaa ilmiötä tutkittaessa sama tulos (Hirsjärvi & Hurme 2001,186.) Vastaavasti tutkimuksen luotettavuuden arvioinnissa niin ikään käytettävä validiteetin käsite jaetaan usein kahteen erilliseen osaan, sisäiseen ja ulkoiseen validiteettiin. Grönforsin (1982,174) mukaan sisäisellä validiteetilla tarkoitetaan tutkimuksen teoreettisten ja käsitteellisten määrittelyjen sopusointua. Toisin sanoen sisäisen validiteetin voidaan katsoa osoittavan tutkijan tieteellisen otteen ja oman tieteenalansa hallinnan voimakkuutta. Ulkoisen validiteetin Grönfors (1982,174) katsoo puolestaan tarkoittavan tehtyjen tulkintojen ja johtopäätösten sekä aineiston välisen suhteen pätevyyttä. Tietyn tutkimushavainnon katsotaan olevan ulkoisesti validi silloin, kun se kuvaa tutkimuskohdetta täsmälleen sellaisena kuin se on. Näin ollen ulkoisen validiteetin käsite on yhteydessä enemmän itse tutkijaan kuin tutkittavien käyttäytymiseen. (Grönfors 1982,174.)

Edellä esitetyt reliabiliteetin ja validiteetin käsitteen soveltuvuudesta laadullisen tutkimuksen arvioinnin kriteereiksi on kuitenkin esitetty näkemyksiä, joiden mukaan perinteisesti ymmärretyinä käsitteet eivät soveltuisi kvalitatiivisen tutkimuksen luotettavuuden perusteiksi. Osittain varmasti tämän vuoksi kvalitatiivisia menetelmiä on usein kritisoitu tutkimuksen luotettavuuskriteerien häilyvyydestä. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa aineiston analyysivaihetta ja luotettavuuden arviointia ei voi erottaa yhtä jyrkästi toisistaan kuin kvantitatiivisessa tutkimuksessa. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa tutkija joutuu jatkuvasti pohtimaan tekemiään ratkaisujaan ja ottamalla yhtä aikaa kantaa sekä analyysin kattavuuteen että tekemänsä työn luotettavuuteen. Näin ollen laadullisen tutkimuksen lähtökohtana täytyy pitää tutkijan avointa subjektiviteettia ja sen myöntämistä, että tutkija on itse tutkimuksensa keskeinen tutkimusväline. Näin ollen tutkija joutuu laadullista tutkimusta tehdessään jatkuvasti pohtimaan tutkimuksessaan

tekemiään ratkaisuja ja ottamaan kantaa sekä tekemänsä analyysin kattavuuteen että tutkimuksensa luotettavuuteen. (Eskola & Suoranta 1998, 209–211.)

Koska tämä tutkimus oli laadullinen tutkimus, pyrin alusta alkaen tekemään näkyväksi tutkimukseni menetelmälliset ratkaisut. Tutkimuksen toteutusta koskevassa luvussa 7 pyrin parhaan kykyni mukaan kuvailemaan ja perustelemaan sekä aineistonhankinnassa että aineiston analyysissä tekemiäni valintoja. Tällä tavoin pyrin antamaan tutkimukseni lukijoille edellytyksiä arvioida tutkimuksessa käytettyjen menetelmien soveltuvuutta tutkimusongelmien ratkaisemisessa. Tutkimuksen tuloksia esittelevässä luvussa pyrin puolestaan välttämään analyysini vaikutelmanvaraisuutta käyttämällä tutkimustulosteni tukena runsaasti autenttisia sitaatteja tutkimukseen osallistuneiden korkeakouluopiskelijoiden kirjoitelmista. Tämän tarkoituksena oli ennen kaikkea tehdä näkyväksi tulkintojeni taustalla olevaa aineistoa ja antaa samalla tutkimuksen lukijoille myös paremmat valmiudet arvioida aineistosta tekemiäni tulkintoja. Tutkimuksen menetelmällisten ratkaisujen sekä tutkimuksen tulosten raportoinnin ohella keskityin läpi tutkimuksen pohtimaan tutkittavan ilmiöön kuuluvia keskeisiä käsitteitä. Noiden pohdintojeni kautta pyrin paitsi laatimaan tutkittavan ilmiön kannalta keskeisiä tutkimuskysymyksiä, niin taustoittamaan ilmiötä mahdollisimman laajasti. Edellisten lisäksi pyrin korkeakouluopiskelijoille kirjoitelmia varten laatimallani johdannolla varmistamaan sen, että kertyvällä kirjoitelma-aineistolla kyettäisiin vastamaan tutkimustehtävässä asetettuihin tutkimuskysymyksiin.

Kaiken kaikkiaan pyrin läpi tutkimuksen noudattamaan tutkimuksen teon eettisiä periaatteita sekä tekemään tutkimuksessa tekemiäni ratkaisut mahdollisimman läpinäkyviksi. Tästä huolimatta tutkimuksessa on yhä edelleen myös mahdollisia virhelähteitä, joiden kontrollointi tämäntyyppisessä laadullisessa tutkimuksessa lienee liki mahdotonta. Kenties merkittävin tällaisista virhelähteistä liittyy inhimillisen kokemuksen ainutkertaisuuteen. Vaikka pyrin laatimaan kirjoitelmia varten mahdollisimman selkeän ja johdonmukaisen johdannon, niin minun on silti mahdotonta tietää, miten tutkimuksen osallistuneet ovat tahoillaan tulkinneet tuota johdantoa. Kysymys, joka minusta näytti ilmeiseltä ja selkeältä on saattanut jonkun tutkimuksen osallistujan mielestä näyttäytyä sekavana ja vaikeasti tulkittavana. Samalla tavalla tutkimukseen osallistujien keskuudessa kysymyksiä on saatettu tulkita toisistaan poikkeavilla tavoilla. Kaikki tämä on saattanut osaltaan vaikuttaa kirjoitelmiin ja näin ollen myöhemmin myös tutkimuksen tuloksiin.

Kokemuksen ainutkertaisuus asetti myös kirjoitelmien tulkinnalle omat haasteensa. Vaikka pyrin tietoisesti lukemaan kirjoitelmia mahdollisimman neutraalisti ilman ennakkoolettamuksia, niin silti omat aiemmat kokemukseni ovat väistämättä ainakin jossain määrin ohjanneet aineistosta tekemiäni tulkintoja. Joku toinen tutkija olisi saattanut tulkita saman aineiston ainakin jossain määrin eri tavalla. Kuten edellä on todettu, niin tutkijan subjektiviteetti on aina oleva läsnä laadullisessa tutkimuksessa. Koska subjektiviteetistä minun oli mahdotonta päästä irti, niin luotettavuuden takaamiseksi pyrin raportoimaan toimeni mahdollisimman tarkasti. Näin ollen tutkimuksen luotettavuuden lopullinen arviointi on jokaisen lukijan tehtävä itse.

9.3 Pohdintaa tutkimuksen tuloksista

Jotta tutkimuksen tulokset eivät jäisi pelkäksi luetteloksi korkeakouluopiskelijoiden kokemuksista ja näkemyksistä eikä kokoelmaksi kirjoitelmista irrotettuja sitaatteja, on paikallaan pohtia tutkimuksen antia myös laajemmin. Ehkäpä tutkimuksen kaikkein tärkein anti oli sen tuottama korkeakouluopiskelijoiden kokemusperäinen tieto heidän alkoholinkäyttötottumustensa ja korkeakouluopiskeluun liittyvän opiskelijakulttuurin välisistä yhteyksistä. Nimenomaan tuota korkeakouluopiskelijoiden omiin kokemuksiin ja näkemyksiin perustuva tieto on seikka, joka erottaa tämän tutkimuksen valtaosasta muita nuorten alkoholinkäyttöä tutkineista tutkimuksista. Useat aiemmat tutkimukset ovat kyllä selvittäneet varsin laajasti esimerkiksi juomiskertojen tiheyttä ja kulutettuja alkoholilitroja. Noiden tutkimusten tuottama tieto on usein tutkimusraporteissa pelkistetty numeroiksi tai jakaumiksi. Numeraalinen tieto antaa usein kyllä arvokasta tietoa jonkin ilmiön esiintymisestä ja laajuudesta, mutta samalla pelkistetty tieto myös väistämättä kadottaa osan tutkittavien ”omasta äänestä”. Tämän tutkimuksen tarkoituksena oli saada vastauksia ennen kaikkea siihen, onko korkeakoulujen opiskelijakulttuurilla ja opiskelijoiden alkoholinkäytöllä yhteyttä toisiinsa. Asialla voidaan spekuloida mediassa loputtomiin, mutta loppujen lopuksi parhaan vastauksen asiaan kykenevät varmasti antamaan korkeakouluopiskelijat itse. Tässä tutkimuksessa nimenomaan korkeakouluopiskelijoiden omat kokemukset ja näkemykset asiasta nostettiin tarkastelun keskiöön. Tämän tutkimuksen jälkeen ollaan luultavasti ainakin vähän viisaampia siitä, millaisena korkeakoulujen opiskelijakulttuurin ja opiskelijoiden alkoholinkäytön väliset suhteet näyttäytyvät.

Sen lisäksi, että tässä tutkimuksessa keskityttiin ennen kaikkea korkeakouluopiskelijoiden kokemuksiin ja näkemyksiin määrällisten indikaattorien sijaan, niin myös korkeakouluopiskelijoita erityisenä tutkimuksen kohdejoukkona voi pitää ainakin osittain uutena lähestymistapana alkoholia käsittelevissä tutkimuksissa. Vaikka nuorten ja nuorten aikuisten alkoholinkäyttöä olikin jo ennen tätä tutkimusta tutkittu runsaasti, niin useimmiten tutkimus oli keskittynyt esimerkiksi sukupuolten välisiin alkoholinkäytön eroihin tai eri ikäluokissa ilmeneviin alkoholinkäytön tapoihin. Aiemmistä tutkimuksista poiketen tämän tutkimuksen kohdejoukkona ei ollut tietty ikäluokka, vaan nimenomaan korkeakouluopiskelijat, jotka tässä tutkimuksessa nähtiin omana erityisenä tutkimuskohteenaan. Korkeakouluopiskelijat tutkimuksen kohdejoukkona tarjosivat paitsi tietoa korkeakouluopiskelijoiden alkoholinkäytöstä, niin myös päivitetyn kuvan korkeakoulujen opiskelijakulttuurista ja opiskelijoiden elämästä ylipäätään. Erilaiset ylioppilaskuntien historiikit (ks. Kolbe 1996 & Lamberg 2004) keskittyvät kyllä kertomaan opiskelija-aktiivisuuden heräämisestä ja opiskelijakulttuurin synnyn vaiheista, mutta koska kyseessä on historiikki, niin tämän hetken opiskelijakulttuuria saati sitten ammattikorkeakouluissa ilmenevää opiskelijakulttuuria ei noissa teoksissa käsitellä kovinkaan laajasti. Monet korkeakouluopiskelijoiden elämää käsittelevistä tutkimuksista (ks. esimerkiksi Aittola 1986 & 1992) ovat niin ikään sen verran vanhoja, että esimerkiksi ammattikorkeakouluinstituutio ei tutkimuksien tekohetkellä ollut edes olemassa. Näin ollen tämän tutkimuksen myötä saatiin varmasti jonkin verran uutta ja ennen kaikkea ajan tasalla olevaa tietoa opiskelijoiden elämästä ja korkeakoulujen tämän päivän opiskelijakulttuurista.

Tutkimuksen teemoittain jäsennellyistä tuloksista tämän tutkimusraportin luvussa 8.1 esitetyt korkeakouluopiskelun nuorten alkoholiasenteisiin ja juomatottumuksiin aiheuttamat muutokset näyttäytyvät keskenään hieman ristiriitaisella tavalla. Vaikka selvä enemmistö tutkimukseen osallistuneista korkeakouluopiskelijoista katsoi, ettei opiskelun aloittaminen ollut muuttanut heidän suhtautumistaan alkoholiin, niin silti yli puolet opiskelijoista mainitsi alkoholinkäyttönsä lisääntyneen korkeakouluopiskelun aloittamisen myötä. Tämän perusteella lieneekin mahdollista todeta, että yksilön alkoholia koskevat asenteet eivät välttämättä heijastu suoraan alkoholinkäytön tapoihin. Tutkimuksen perusteella on mahdotonta esittää selkeitä syitä edellä mainitulle asialle. Silti vaikuttaisi siltä, että yksilön perusasennoituminen alkoholia kohtaan on juurtunut sitkeämmin osaksi

yksilöä kuin juomatottumukset, jotka saattavat hetkellisesti vaihdella elämäntilanteiden mukaisesti. Yhtä mahdollista selitystä yksilön suhtautumistapojen ja asenteiden pysyvyydelle voisi hakea Simpuran ja Partasen (1985) suomalaista juomakulttuuria koskevista näkemyksistä. Simpuran ja Partasen (1985) tutkimuksessa esitetään, että vaikka suomalainen juomakulttuuri virittää ja suuntaa alkoholia koskevia asenteitamme, niin silti yksilö voi omaksua erilaisia alkoholinkäytön malleja ja sopeuttaa toimintaansa kulloisenkin ympäristönsä mukaan. Näin ollen on mahdollista, että korkeakouluopiskelijoiden alkoholia koskevat asenteet ovat ankkuroituneet osaksi yleisempää ja suhteellisen pysyvänä pidettyä suomalaisen alkoholin käytön kulttuurista mallia, eikä korkeakouluopiskelun aloittaminen yksin riitä muutamaa niistä merkityksiä, joita nuoret alkoholiin liittävät.

Sen sijaan Simpuran ja Partasen (1985) näkemys yksilön mahdollisuudesta sopeuttaa omia alkoholinkäytön mallejaan vastaamaan tietyn ympäristön odotuksia saattaa osaltaan selittää sitä, miksi yli puolet kaikista tähän tutkimukseen osallistuneista korkeakouluopiskelijoista mainitsi alkoholinkäyttönsä lisääntyneen opiskelujen aloittamisen myötä. Saattaa olla, että korkeakouluopintonsa aloittavat nuoret kokevat korkeakoulun ympäristönä odottavan heiltä tietynlaista käyttäytymismallia myös alkoholinkäytön suhteen. Usein monet ihmiset muistelevat jälkepäin puheissaan korkeakouluopiskelua aikana, jolloin opiskelun ohella pidettiin hauskaa ja juhlittiin railakkaasti. Ehkäpä nämä kertomukset vauhdikkaasta opiskelijaelämästä ikään kuin ruokkivat myyttiä ja tulevien opiskelijoiden käsityksiä siitä, millaista korkeakouluopiskelijan elämän tulisi olla. Tällöin legendat alkoholintäyteisistä opiskelijajuhlilla alkavat luultavasti helposti tietyllä tapaa toistaa itseään, jolloin nuorten juominen mahdollisesti lisääntyy korkeakouluopintojen aloittamisen myötä. Tämän tutkimuksen tulosten perusteella juomisen lisääntyminen näytti sijoittuvan erityisesti keskelle viikkoa. Tämä havainto tukee esimerkiksi Aittolan (1986) näkemyksiä opiskelijoiden työssäkäyviä ihmisiä vapaammasta viikkorytmistä. Vaikka Aittolan (1986) tutkimuksesta on vierähtänyt aikaa jo yli kaksikymmentä vuotta, niin silti opiskeluaikaa elämänvaiheena tuntuu yhä edelleen leimaavan tietynlainen vapauden tunne, josta opiskelijat tuntuvat ottavan kaiken irti juhlimalla silloin tällöin myös keskellä viikkoa. Toki alkoholia koskevien suhtautumistapojen ja asenteiden sekä juomatottumusten taustalla voi olla myös yksilökohtaisempia eroja, jotka juontavat juurensa esimerkiksi yksilön ystäväpiiriin. Myös tässä tutkimuksessa oli nähtävissä selviä viitteitä ystäväpiirin merkityksestä yksilön juomatottumuksia selitettäessä. Tältä osin tutkimus tukeekin

esimerkiksi Norellin ja Törnqvistin (1995) tutkimuksessa esitettyjä tuloksia ystäväpiirin vaikutuksesta nuoren alkoholinkäytön tapoihin.

Tämän tutkimuksen tulokset osoittivat, että korkeakouluopiskelijat näkevät alkoholin kuuluvan varsin kiinteästi osaksi korkeakouluissa järjestettäviä opiskelijatapahtumia. Vaikka suuressa osassa kirjoitelmia myönnettiin, että juominen opiskelijatapahtumissa tähtää ennen kaikkea humalatilan saavuttamiseen, niin silti alkoholin nauttimisen tärkein funktio opiskelijatapahtumissa on vapauttaa estoja ja helpottaa uusiin ihmisiin tutustumista. Tutkimukseen osallistuneet korkeakouluopiskelijat näkevät alkoholin roolin siis hyvin samankaltaisesti kuin Mäkelän ja Virtasen (1987) tutkimat kauppaoppilaat. Kummassakin tapauksessa alkoholin nauttiminen nähtiin siis eräänlaisena keinona valmistaa yksityistä minää seurallisuutta varten. Korkeakouluopiskelijoiden kirjoitelmissa oli havaittavissa myös Törrösen ja Maunun (2005) tutkimuksessaan havaitsemia juomisen tyyppitilanteita. Noista tyyppitilanteista korkeakouluopiskelijoiden kirjoitelmissa voitiin havaita piirteitä erityisesti seurallisesta bilettämisestä. Seurallisen bilettämiseen liittyvistä konventioista kirjoitelmista tuli ilmi pyrkimys nauttia alkoholia siten, että olisi ikäänkuin helpompi sulautua korkeakouluopiskelijoiden muodostamaan porukkaan.

Törrösen ja Maunun (2005) juomisen tyyppitilanteiden ohella korkeakouluopiskelijoiden kirjoitelmissa oli havaittavissa myös Simosen tutkimuksessaan (2006) mainitsemista sosiaalisuuden lajeista pidäkkeetön sosiaalisuus. Tämä pidäkkeetön sosiaalisuus oli nähtävissä erityisesti kirjoitelmien juomisen sosiaaliseen paineeseen ja juomisen kannustamiseen liittyvissä maininnoissa. Kuten tutkimuksen tulokset osoittivat, niin yli puolet korkeakouluopiskelijoista oli kokenut opiskelijatapahtumien ilmapiirin joko juomiseen kannustavana tai siihen jopa painostavana. Kirjoitelmien kuvaukset juomiseen kannustamisesta noudattelevat hyvin pitkälle Simosen (2006) näkemyksiä pidäkkeettömästä sosiaalisuudesta juomistilanteissa. Pidäkkeettömän sosiaalisuuden tavoite arjesta irtautumisesta ja hulvattomasta sosiaalisesta tilasta tuntui monien korkeakouluopiskelijoiden mielestä leimaavan myös korkeakoulujen opiskelijakulttuurin osana järjestettäviä opiskelijatapahtumia. Tämä pidäkkeettömään sosiaalisuuteen liitettävä hulvattoman tilan tavoittelu on usein nähtävissä esimerkiksi korkeakouluopiskelijoiden kirjoitelmissaan mainitsemissa alkoholinjuontikilpailuissa sekä erilaisissa kapakoiden kiertämiseen liittyvissä tapahtumissa. Vaikka valtaosa tutkimukseen osallistujista olikin kokenut opiskelijatapahtumien ilmapiirin alkoholinkäyttöön kannustavaksi, niin

suoranaisen painostuksen kokeminen oli ollut huomattavasti yleisempää miespuolisten korkeakouluopiskelijoiden keskuudessa. Syitä miesten kokemalle suuremmalle painostukselle on varmasti useita, mutta yksi mahdollinen syy saattaisi löytyä nimenomaan pidäkkeettömään sosiaalisuuteen liittyvistä piirteistä. Simosen (2006) mukaan pidäkkeettömälle sosiaalisuudelle on usein tunnusomaista miespuolinen juomaseurue, joka usein rohkaisee jäseniään yhä rajumpaan alkoholinkäyttöön ja koheltamiseen. Vaikka opiskelijatapahtumissa juhliiva seurue koostuu useimmiten kummastakin sukupuolesta, niin lienee mahdollista, että erityisesti miehet toteuttavat naisia enemmän pidäkkeettömään sosiaalisuuteen tähtäävää toimintaa.

Vaikka alkoholi nähtiinkin tutkimukseen osallistuneiden keskuudessa varsin erottamattomaksi osaksi opiskelijatapahtumia, niin valtaosa korkeakouluopiskelijoista oli joko osallistunut tai oli vähintäänkin kiinnostunut osallistumaan myös alkoholittomaan opiskelijatapahtumaan. Tällaisille alkoholittomille tapahtumille tuntui olevan jopa sosiaalista tilausta. Huolimatta suhteellisen positiivisesta asennoitumisesta alkoholittomia tapahtumia kohtaan, niin silti useissa kirjoitelmissa välittyi kuitenkin myös tietynlainen skeptisyys tällaisia tapahtumia kohtaan. Korkeakouluopiskelijat suhtautuivat epäilevästi alkoholittomien tapahtumien vetovoimaisuuteen ja toivoivat tapahtumilta paitsi parempaa suunnittelua, niin myös tehokkaampaa markkinointia. Alkoholin voinee katsoa olevan varsin tiukasti juurtunut opiskelijoiden käsityksiin siihen, mitä hyvän opiskelijatapahtuman aikaansaamiseksi tarvitaan. Korkeakouluopiskelijoiden kirjoitelmista jäi sellainen vaikutelma, että koko opiskelijatapahtumien järjestämiskulttuuri kaipaisi muutosta, mikäli tapahtumien painopistettä haluttaisiin siirtää aiempaa enemmän alkoholittomien tapahtumien suuntaan.

Huolimatta siitä, että opiskelijat katsoivat alkoholin olevan varsin keskeinen osa korkeakoulujen opiskelijakulttuuria, niin valtaosa opiskelijoista ei pitänyt vallitsevaa toimintakulttuuria mitenkään ongelmallisena. Opiskelijoiden kirjoitelmissa juominen esitettiin usein yksilön itsensä henkilökohtaisena valintana, eikä siihen katsottu olevan tarpeellista puuttua laajoin korkeakouluopiskelijoita ryhmänä koskevilla toimenpiteillä. Myös tässä kohdin kirjoitelmissa korostettiin opiskeluaikaa ainutlaatuisena ajanjaksona ihmisen elämässä josta halutaan ottaa kaikki irti. Opiskelijoiden juomista tunnuttiin usein perustelevan nimenomaan sillä, että opiskeluvuodet olivat ikäänkuin viimeinen

mahdollisuus pitää kunnolla hauskaa ennen perheen perustamista ja työelämään siirtymisen mukanaan tuomia velvoitteita.

Sen sijaan, että tutkimukseen osallistujat olisivat pohtineet laajasti alkoholipoliittisia toimenpiteitä ja niiden vaikutusta korkeakouluopiskelijoihin, he keskittyivät enemmän tarkastelemaan asiaa ennen kaikkea opiskelijatapahtumien viitekehysessä. Vaikka valtaosa opiskelijoista ei katsonutkaan tarpeelliseksi puuttua korkeakouluopiskelijoiden juomiseen, niin silti mahdollisen muutoksen tulisi heidän mielestään lähteä ennen kaikkea suomalaisen juomakulttuurin kokonaisvaltaisesta muuttamisesta. Näin ollen voitane päätellä, ettei korkeakoulujen opiskelijatapahtumissa esiintyvää alkoholinkäyttökulttuuria voida tutkimukseen osallistuneiden korkeakouluopiskelijoiden mielestä erottaa suomalaisesta juomakulttuurista täysin irralliseksi kulttuuriksi, jonka muuttamiseen tarvittaisiin nimenomaan korkeakouluopiskelijoihin kohdistettuja toimia. Vaikka opiskelijat eivät kirjoitelmissaan käsitelleet ja arvioineet kovin laajasti erilaisia maassamme harjoitettavia alkoholipoliittisia toimenpiteitä, niin silti yli puolet opiskelijoista mainitsi hinnan olevan tärkeä alkoholinkäyttöön vaikuttava tekijä. Alkoholintuntuvat hinnankorotukset saattaisivat siis vähentää opiskelijoiden alkoholinkäyttöä. Tosin hinnankorotusten todellisia vaikutuksia on todella vaikea arvioida, sillä osa tutkimukseen osallistujista mainitsi rajujen hinnannostojen myötä hyödyntävänsä matkustajatuontia halvemman alkoholin maista. Joka tapauksessa myös korkeakouluopiskelijat näyttävät vahvistavan jo aiemmin Sosiaali- ja terveysministeriön (2009) mainitsemaa käsitystä siitä, että hintasäätely näyttää olevan alkoholipoliittisista toimenpiteistä kaikkein vaikuttavin.

Tämän tutkimuksen tulosten perusteella näyttäisi siltä, etteivät korkeakouluopiskelijat usko juurikaan alkoholipolitiikan pehmeämpiin keinoihin, kuten esimerkiksi valistukseen. Suurin syy valistuksen tehostomaksi kokemiselle voi olla esimerkiksi korkeakouluopiskelijoiden usein kirjoitelmissa arvioima valistuksen liian myöhäinen ajankohta. Tämän perusteella voisi päätellä, että valistus olisi saattanut tavoittaa korkeakouluopiskelijat paremmin, mikäli se olisi aloitettu aiemmin. Saattaa olla, että korkeakouluopiskelijoiden käsitykset ja mielipiteet ovat jo niin vakiintuneita, ettei niihin ole korkeakoulussa enää juurikaan mahdollisuutta vaikuttaa valistuksen keinoin.

Kuten Mäkelä (1999,140) on todennut, niin ei olemassa niin tiivistä yhteisöä, ettei siinä esiintyisi kulttuurista muuntelua. Tuon Mäkelän (1999) näkemyksen voi katsoa täyttyvän

myös tässä tutkimuksessa ainakin siltä osin, että tutkimukseen osallistuneista korkeakouluopiskelijoista löytyi erilaisia tyyppisiä, joiden suhtautuminen alkoholiin, alkoholinkäyttötottumukset sekä yleinen suhtautuminen opiskelijaelämään vaihtelivat keskenään. Vaikka korkeakouluopiskelijat usein esimerkiksi mediassa mielletäänkin yhtenäiseksi ryhmäksi, niin tämän tutkimuksen tulokset osoittivat, että korkeakouluopiskelijoiden yksilöllisyyttä ei voida väheksyä. Tämän tutkimusraportin luvussa 8.4 esitettävät erilaiset korkeakouluopiskelijoiden tyyppikuvaukset ovat monella tapaa hyvin samankaltaisia kuin Lalanderin (1998) ruotsalaisten nuorten aikuisten alkoholinkäyttöä käsitelleessä tutkimuksessa. Kuten Lalanderinkin (1998) tutkimuksessa, niin myös tässä tutkimuksessa havaittiin, että samaan ikäluokkaan kuuluvilla erilaisilla ihmisillä on toisistaan poikkeavia tapoja suhtautua alkoholiin ja käyttää sitä. Tämän tutkimuksen korkeakouluopiskelijoiden tyyppikuvaukset osoittivat, että maltillisten osallistujien, aktiivisten osallistujien sekä hiipuvien osallistujien keskuudessa opiskelijaelämään ja alkoholinkäyttöön osana sitä suhtaudutaan toisistaan poikkeavilla tavoilla. Tämän perusteella voisi siis todeta, että korkeakouluopiskelun aloittaminen ei suinkaan yhdenmukaista kaikkia nuoria. Sen sijaan yksilöllisillä asenteilla ja elämäntilanteilla näyttäisi yhä edelleen olevan merkitystä muun muassa siihen, miten nuori suhtautuu alkoholiin ja opiskelijaelämään.

Vaikka tämän tutkimuksen tulokset vahvistivatkin monia aiemmissä tutkimuksissa esitettyjä nuorten alkoholinkäyttöä koskevia tutkimustuloksia, niin silti tutkimuksen tuloksissa löytyi myös eroavaisuuksia aiemmissä tutkimuksissa saatuihin tuloksiin. Yhtenä eroavaisuutena voitaisiin esiin nostaa tässä tutkimuksessa havaittu miesten ja naisten tapa puhua alkoholista. Tässä tutkimuksessa miesten ja naisten kirjoitelmissa alkoholia koskeva ilmaisu ja alkoholia koskevat asenteet näyttäytyivät hyvin samankaltaisina. Tämä havainto poikkeaa Pyörälän (1991) tutkimuksen havainnosta, jossa miesten ja naisten alkoholia koskevan ilmaisun sekä juomisen maailman katsottiin olevan jopa niin etäällä toisistaan, että sen valossa oli jopa perusteltua kyseenalaistaa koko yhtenäisen suomalaisen juomakulttuurin olemassaolo. Saattaa olla, että tämän tutkimuksen osoittamat hyvin vähäiset erot miesten ja naisten alkoholia koskevassa ilmaisussa johtuvat siitä, että naisten alkoholinkäyttö on viime vuosina ollut kasvussa. Ehkäpä naisten lisääntynyt juominen näkyy tässäkin tutkimuksessa siinä, että sen myötä naisten alkoholia koskeva ilmaisu, alkoholiin suhtautuminen sekä juomatottumukset ovat jo siinä määrin lähentyneet miesten

vastaavia, ettei tässä tutkimuksessa ole perusteltua puhua Pyörälän (1991) tapaan naisten ja miesten humalasta toisistaan erillisinä maailmoina.

Ovatko tässä tutkimuksessa saadut tulokset sitten yleistettävissä koskemaan kaikkia Suomen korkeakouluopiskelijoita? Vaikka tutkimukseen osallistujien jakauma esimerkiksi yliopistossa opiskelevien ja ammattikorkeakoulussa opiskelevien sekä sukupuolten välillä edustaakin suhteellisen hyvin kaikista korkeakouluopiskelijoista laskettuja jakaumia, niin silti tilastollisen yleistämisen suhteen on oltava varovainen. Ensinnäkin tutkimukseen osallistuneet korkeakouluopiskelijat tulivat pääosin joko Jyväskylän tai Vaasan yliopistosta tai ammattikorkeakouluista. Näin ollen tutkimukseen osallistuneiden korkeakouluopiskelijoiden ei voida katsoa edustavan kaikkia Suomen korkeakouluopiskelijoita. Toiseksi lienee paikallaan huomauttaa, että koska kyseessä oli laadullinen tutkimus, ei tutkimuksessa alunperinkään pyritty saamaan tutkimustuloksia, joiden perusteella pystyttäisiin tekemään kattavia kaikkia korkeakouluopiskelijoita koskevia yleistyksiä. Mikäli tutkimuksen tavoitteena olisivat olleet kattavat yleistykset, olisivat myös tutkimuksen metodiset ratkaisut olleet erilaisia.

Sen sijaan tutkimuksella tavoiteltiin tietoa korkeakouluopiskelijoiden kokemuksista alkoholinkäytön ja korkeakoulujen opiskelijakulttuurin välisistä yhteyksistä. Kuten Uusitalo (1991,78) toteaa laadullisessa tutkimuksessa olisi tilastollisen yleistettävyyden sijaan paikallaan puhua teoreettisesta tai olemuksellisesta yleistettävyydestä. Tällöin keskeiseksi nousevat ne tulkinnat, joita aineistosta tehdään. Ratkaiseva asia tässä tapauksessa ei siis ole aineiston koko ja siitä lasketut tunnusluvut, vaan tulkintojen kestävyys ja syvyys. Ehkäpä tämänkin tutkimuksen osalta voitaisiin sanoa ainakin osan tutkimuksessa saaduista tuloksista olevan yleistettävissä Uusitalon (1991) laadullisen tutkimuksen yleistettävyydelle antamien merkitysten mukaisesti. Tässä tutkimuksessa kaikki korkeakouluopiskelijat olivat esimerkiksi sitä mieltä, että alkoholilla on ollut merkittävä rooli korkeakoulujen opiskelijatapahtumissa. Luultavasti tämä tutkimustulos säilyisi suhteellisen muuttumattomana, vaikka tutkimukseen olisi osallistunut opiskelijoita kaikista Suomen korkeakouluista. Sen sijaan yksittäisen korkeakouluopiskelijan alkoholinkäyttötottumukset ja alkoholia koskevat asenteet olivat tässäkin tutkimuksessa sen verran yksilöllisiä, ettei niiden perusteella ole perusteltua tehdä kaikkia korkeakouluopiskelijoita koskevia yleistyksiä. Kaiken kaikkiaan voisikin todeta, että tutkimuksen tulokset kertovat suuntaa antavasti siitä, millaisena suomalaisten

korkeakoulujen opiskelijakulttuurin ja alkoholin välinen suhde näyttäytyy korkeakouluopiskelijoiden mielestä. Sitä vastoin tulosten perusteella ei voida tehdä johtopäätöksiä siitä, millainen suhde alkoholiin yksittäisellä suomalaisella korkeakouluopiskelijalla on.

Mitä merkitystä tässä tutkimuksessa saaduilla tuloksilla on ja kenelle tuloksilla saattaisi olla käyttöarvoa? Kokonaisuudessaan tutkimuksen voi katsoa tuottaneen uutta ja ennen kaikkea ajankohtaista tietoa siitä, millaisena korkeakouluopiskelijat kokevat korkeakoulujen opiskelijakulttuurin ja alkoholin välisen suhteen. Korkeakouluopiskelijoiden kokemusperäinen tieto esimerkiksi opiskelijatapahtumiin liitetyistä merkityksistä ja toiveista saattaa tulevaisuudessa auttaa korkeakoulujen tapahtumienjärjestäjiä vastaamaan entistä paremmin kaikkien korkeakouluopiskelijoiden opiskelijatapahtumiin kohdistamiin toiveisiin. Esimerkiksi tutkimuksen tuloksissa korkeakouluopiskelijoiden alkoholittomille opiskelijatapahtumille esittämät toiveet saattavat jatkossa helpottaa tällaisten tapahtumien järjestämistä. Tätä kautta olisi ehkä mahdollista myös muokata opiskelijatapahtumia suuntaan, jossa alkoholilla ei olisi enää yhtä keskeistä roolia. Tapahtumienjärjestäjien lisäksi tutkimuksen tuottamalla tiedolla saattaa olla sovellusarvoa myös alkoholipoliittisille päättäjillemme. Tieto siitä, millaiset asiat vaikuttavat korkeakouluopiskelijoiden alkoholinkäyttöön, saattaa jatkossa auttaa suuntamaan myös alkoholipoliittista tavoitteenasettelua ja päätöksentekoa. Näin ollen tutkimuksen tuottaman tiedon avulla nuorten aikuisten juomiseen voidaan ehkä tulevaisuudessa puuttua aiempaa tehokkaammin ja samalla ennalta ehkäistä monia ongelmia, joita alkoholin liiallisesta käytöstä saattaisi myöhemmin aiheutua. Tutkimuksen korkeakoulun opiskelijatapahtumien järjestäjille ja alkoholipoliittisille päättäjille tuottaman tiedon ohella tutkimus tarjoaa lisäksi ylipäätään kaikille korkeakoulujen opiskelijakulttuurin ja alkoholinkäytön välisestä suhteesta kiinnostuneille tietoa siitä, miten korkeakouluopiskelijat itse edellä mainitun asian kokevat.

9.4 Jatkotutkimushaasteita

Alkoholi jo itsessään on tutkimuskohteena sen verran laaja, että siitä on mahdollista johtaa vielä runsaasti kiinnostavia lisätutkimusasetelmia. Koska korkeakoulujen opiskelijakulttuurin ja alkoholin välisiä suhteita ei ollut juurikaan tutkittu ennen tätä

tutkimusta, niin jo se itsessään takaa, että aihe ei suinkaan ole vielä läpeensä tutkittu. Jo pelkästään toistamalla nyt tehty tutkimus esimerkiksi viiden tai kymmenen vuoden kuluttua voitaisiin saada viitteitä siitä, mihin suuntaan korkeakoulujen opiskelijakulttuuri sekä opiskelijoiden alkoholia koskevat asenteet sekä juomatottumukset ovat tutkimusten välisenä aikana kehittyneet. Samoihin tutkimuskysymyksiin voitaisiin niin ikään hakea vastauksia myös määrällisen tutkimuksen kautta, jolloin voitaisiin saada tietoa, jota voitaisiin yleistää koskemaan suomalaisia korkeakouluopiskelijoita tätä tutkimusta laajemmin. Tämän tutkimuksen tuottamaa tietoa voitaisiin luultavasti hyödyntää myös tämän tyyppisen määrällisen tutkimuksen kyselylomakkeen laatimisessa.

Edellisen ohella erilaiset vertailuasetelmat voisivat olla mielenkiintoisia. Tällöin voitaisiin vielä kattavammin ja suuremmilla aineistolla vertailla esimerkiksi yliopisto-opiskelijoiden ja ammattikorkeakoulussa opiskelevien opiskelijoiden, oppiaineiden ja tiedekuntien välisiä tai sukupuolten välisiä eroja suhteessa korkeakoulujen opiskelijakulttuurissa ilmeneviin alkoholinkäytäntöihin. Myös pitkittäistutkimus, jossa tiettyjen opiskelijoiden suhdetta korkeakoulun opiskelijakulttuuriin ja alkoholinkäyttöön tutkittaisiin läpi heidän korkeakouluopintojensa ajan, voisi syventää nyt saatua tietoa esimerkiksi erilaisista opiskelijatyypeistä. Tällä tavoin olisi ehkä mahdollista kuvata myös sitä prosessia, jossa nuori ensin integroituu osaksi korkeakouluopiskelua ja opiskelijakulttuuria ja vähitellen opintojen loppuvaiheessa alkaa irtautua siitä ja suunnata kohti uusia haasteita. Varsin hedelmällisen jatkotutkimushaasteen saattaisi muodostaa myös asetelma, jossa korkeakouluopiskelijoiden alkoholinkäyttöä verrattaisiin suhteessa omaan ikäluokkaansa esimerkiksi juomatapatutkimuksen kaltaisilla pääosin määrällisillä indikaattoreilla. Tällöin voitaisiin saada tietoa siitä, onko korkeakoulussa opiskelevien nuorien alkoholinkäyttö runsaampaa vai vähäisempää koko ikäluokkaan suhteutettuna. Kaiken kaikkiaan voidaan todeta korkeakouluopiskelijoiden, korkeakoulujen opiskelijakulttuurin sekä alkoholin välisissä suhteissa riittävän vielä runsaasti tutkittavaa.

Lähteet

Ahlström, S. (2005) Päihdelinkin tietoisuus 291 – Nainen ja alkoholi. Saatavilla [www-muodossa. http://www.paihdelinkki.fi/Tietoiskut/291-nainen-ja-alkoholi](http://www.paihdelinkki.fi/Tietoiskut/291-nainen-ja-alkoholi) (luettu 1.6.2011.)

Aittola, T. (1992) Uuden opiskelijatyypin synty. Opiskelijoiden elämänvaiheet ja tieteenalaspesifien habitusten muovautuminen 1980-luvun yliopistossa. Jyväskylä: Jyväskylän yliopiston sosiologian laitoksen julkaisu nro. 36.

Aittola, T. & Poikkeus A-M. (1987) Opiskelijakulttuuria etsimässä. Kulttuuritutkimus 4, 3, 11–24.

Aittola, T. (1986) Yliopisto-opiskelu elämänvaiheena: esitutkimusraportti. Jyväskylä: Jyväskylän yliopiston sosiologian laitoksen julkaisu nro. 36.

Alasuutari, P. (1994) Kulttuuritutkimus ja kulturalismi. Teoksessa J. Kupiainen & E. Sevänen (toim.) Kulttuuritutkimus, 32–50. Helsinki: Suomalaisen kirjallisuuden seura.

Alasuutari, P. (1994) Laadullinen tutkimus. Tampere: Vastapaino Oy.

Alatalo, E. & Peltokangas, N. (2009) Perinteiden jäljillä. Oulun ammattikorkeakoulun yhteisölehti 5/2009. Saatavilla [www-muodossa. http://www.oamk.fi/oranssi/2009/toukokuu/](http://www.oamk.fi/oranssi/2009/toukokuu/) (luettu 14.12.2010.)

Bourdieu, P. & Passeron, T. (1979) Inheritors. Chicago: University press.

Buchmann, M. (1989) The script of life in modern society. Chicago: Chicago University Press.

Burns, N. & Grove, S.K. (1993) The practice of nursing research: conduct, critique and utilization. Philadelphia: W.B. Saunders.

Eskola, J. (2007) Eläytymismenetelmän autuus ja kurjuus. Teoksessa Juhani Aaltola ja Raine Valli (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin I – Metodien valinta ja aineistonkeruu: virikkeitä aloittelevalle tutkijalle. Jyväskylä: PS-kustannus, 71–86.

Eskola, J. & Suoranta, J. (1998) Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Tampere: Vastapaino.

Eskola, J. & Vastamäki, J. (2001) Teemahaastattelu: opit ja opetukset. Teoksessa J. Aaltola & R. Valli (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin I – metodien valinta ja aineistonkeruu: virikkeitä aloittelevalle tutkijalle. . Jyväskylä: PS-kustannus, 24–42.

Grönfors, M. (1982) Kvalitatiiviset kenttätutkimusmenetelmät. Juva: WSOY.

Hirsjärvi, S. & Hurme, H. (2000) Tutkimushaastattelu: teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Yliopistopaino.

Heikkinen H. L. T. (2001) Narratiivinen tutkimus – todellisuus kertomuksena. Teoksessa Juhani Aaltola ja Raine Valli (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin II – Näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin. Jyväskylä: PS-kustannus, 116–132.

Huhtanen P., Hokka, P. & Mäkelä, P. (2009) Juomatapatutkimus 2008: aineistonkuvaus. Terveystieteiden ja hyvinvoinninlaitoksen avauksia 16/2009. Helsinki: Valopaino Oy.

Häikiö, M. (2007) Alkon historia: valtion alkoholiliikekieltoain kumoamisesta Euroopan unionin kilpailupolitiikkaan 1932–2006. Helsinki: Otava.

Hämeenkadun appron historia. Saatavilla [www-muodossa.](http://www.hameenkadunapro.fi/)
<http://www.hameenkadunapro.fi/> (luettu 14.12.2010.)

Jokinen, K. (1985) Näkökulmia nuorisotutkimukseen. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto. Sosiologian laitos.

Jokinen, K. (1989) Skeittaus, break ja muuttuva ruumiinkulttuuri. Teoksessa K.Suomi, A. Tiihonen & K. Jokinen. Hölkkääjiä, sählääjiä ja skeittaajia. Helsinki: Opiskelijoiden liikuntaliiton julkaisusarja A 1, 97–148.

Jyväskylän yliopiston ylioppilaskunta (1982) Kulttuuri, itse tehtyä vai ylhäältä annettua – Kulttuuriohjaaja ihmettelee. Teoksessa Esa Pirnes & Risto Niemi-Pynttari (toim.) Opiskelijaelämää. Jyväskylä: Jyväskylän yliopiston ylioppilaskunta.

Kauppakadun appron historia. Saatavilla [www-muodossa](http://www.muodossa.com).
<http://www.kauppakadunappro.com/?sivu=historia> (luettu 14.12.2010.)

Keryell, G. (1997) Suomalainen humala kansallisena instituutiona. Alkoholipolitiikka 62 (3) 167–185.

Kolbe, L. (1996) Eliitti, traditio ja murros. Helsingin yliopiston ylioppilaskunta 1960–1990. Helsinki: Otava.

Kunttu, K. (2005) Kaad liiveihis ryyp. Elämäntapaliiton mielipidelehti Myötäote 3/2005. Saatavilla [www-muodossa](http://www.muodossa.com).
http://www.elamantapaliitto.fi/images/stories/liitteet/mayris/myotaote05_3_netti.pdf
 (luettu 3.2 2011.)

Laine, T. (2001) Miten kokemusta voidaan tutkia? Fenomenologinen näkökulma. Teoksessa J. Aaltola & R. Valli (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin II – näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin. Jyväskylä: PS-kustannus, 26–43.

Lairio, M. (1980) Opiskelu uudistetussa tutkintojärjestelmässä osana opiskelijoiden kokonaisajankäyttöä. Jyväskylä: Jyväskylän yliopiston psykologian laitoksen julkaisuja 232.

Lalander, P. (1998) Anden i flaskan : alkoholens betydelser i olika ungdomsgrupper. Tukholma: Brutus Östling bokförlag Symposion.

Lamberg, M. (2004) Nuoruus ja toivo. Jyväskylän yliopiston ylioppilaskunta 1934–2003. Jyväskylä: Gummerus.

Laurila, N. (2010) Odotettavissa sammuneita naisia ja alkoholistivanhuksia. Saatavilla www-muodossa.

<http://raitis.fi/raitisfi/artikkelit/alkoholista/odotettavissa-sammuneita-naisia-ja-alkoholistivanhuksia.html> (luettu 25.2.2011.)

Lehtonen, R. (1999) Tähtäimessä tulevaisuus: tutkimus suomalaisista ammattikorkeakouluopiskelijoista. Helsinki: Opiskelijajärjestöjen tutkimussäätiö Otus, 16/1999.

Luoma-aho, V. (2005) Iloista opiskelijaelämää. Elämäntapaliiton mielipidelehti Myötäote 3/2005. Saatavilla www-muodossa.

http://www.elamantapaliitto.fi/images/stories/liitteet/mayris/myotaote05_3_netti.pdf (luettu 29.1.2011.)

Lähteenmaa, J. (1991) Näkyvä nuorisokulttuuri – 50-luvulta tämän päivän ilmiöihin. Teoksessa Jaana Lähteenmaa & Lasse Siurala (toim.) Nuoret ja muutos. Helsinki: Hakapaino. 93–103.

Mikkonen, J. & Ruokonen, R. (2007) Mäyräkoirasta sikspäkkiin-yhteisöterveyshankkeen loppuraportti. Helsinki: Kehitys Oy.

Mitkä ovat sitsit? Epsilon ry. Saatavilla www-muodossa: <http://cc.joensuu.fi/epsilon/v2/index.php?page=sitsi-saannot>. (luettu 14.6.2011).

Moilanen, P. & Rähkä P. (2001) Merkitysrakenteiden tulkinta. Teoksessa J. Aaltola & R. Valli (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin II – näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin. Jyväskylä: PS-kustannus, 44–67.

Mäkelä, K. (1999) Valtio, väkijuomat ja kulttuuri. Kirjoituksia Suomesta ja sosiologiasta. Helsinki: Gaudeamus.

Mäkelä, K. & Virtanen, M. (1987) Kauppaoppilaiden suomalainen humala. *Alkoholipolitiikka* 52 (4), 162–172.

Niemi, I. & Pääkkönen H. (2001) Ajankäytön muutokset 1990-luvulla. Helsinki: Tilastokeskus.

Norell, M. & Törnqvist C. (1995) Berättelser om ruset : Alkoholens mening för tjugoåringar. Tukholma: Symposion.

Opetus- ja kulttuuriministeriö (2010) Ammattikorkeakoulut. Saatavilla [www-muodossa. http://www.minedu.fi/OPM/Koulutus/ammattikorkeakoulutus/ammattikorkeakoulut/?lang=fi](http://www.minedu.fi/OPM/Koulutus/ammattikorkeakoulutus/ammattikorkeakoulut/?lang=fi) (luettu 25.11.2010.)

Peltonen, M. (1997) Kerta kiellon päälle. Suomalainen kieltolakimentaliteetti vuoden 1733 juopumusasetuksesta kieltolain kumoamiseen 1932. Helsinki: Tammi.

Peltonen, M. (2002) Remua ja ryhtiä. Alkoholilolot ja tapakasvatus 1950-luvun Suomessa. Helsinki: Gaudeamus.

Pietilä, N. (2001) Tyttöjen karnevalistinen humala : tulkintoja tyttöjen alkoholikulttuurista. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto, yhteiskuntatieteiden ja filosofian laitos.

Pyörälä, E. (1991) Nuorten aikuisten juomakulttuuri Suomessa ja Espanjassa. Alkoholipoliittisen tutkimuslaitoksen tutkimusseloste no. 183. Helsinki.

Rantanen, T. (2010) Kupla luomassa opiskelijakulttuuria. *Innoste* 2/2010.

Roos, J. P. (1987) Suomalainen elämä. Hämeenlinna: Suomalaisen kirjallisuuden seura.

Saarenmaa, K., Saari, K. & Virtanen, V. (2010) Opiskelijatutkimus 2010. Opetus- ja kulttuuriministeriön 2010:18.

Salasuo, M. & Tigerstedt C. (2007) Miten nuorten juomista on tutkittu 1950–2007. Teoksessa Christoffer Tigerstedt (toim.) *Nuoret ja alkoholi*. Helsinki: Hakapaino Oy. 9–32.

Savolainen, P. 1991. Kvalitatiiviset tutkimustavat suomalaisessa kasvatustieteessä. Aikuiskasvatuskirja Kasvatus (5–6), 451–458.

Siisiäinen, M. & Kankainen, T. (2009) Järjestötoiminnan kehitys ja tulevaisuuden näkymät Suomessa. Teoksessa Oikeusministeriön julkaisuja 2009:5. Suomalaiset osallistujina. Katsaus suomalaisen kansalaisvaikuttamisen tilaan ja tutkimukseen. Helsinki: Oikeusministeriö. 90–137.

Siisiäinen, M. (1988). Nuorisojärjestöt itsenäisessä Suomessa. Jyväskylä: Jyväskylän yliopiston sosiologian laitoksen julkaisu 43.

Sillanpää, M. (2002) Säännöstelty huvi. Suomalainen ravintola 1900-luvulla. Helsinki: Suomalaisen kirjallisuuden seura.

Simonen, J. (2007) Nuorten juomisen sosiaalisuuden lajit. Teoksessa Christoffer Tigerstedt (toim.) Nuoret ja alkoholi. Helsinki: Hakapaino Oy. 33–58.

Simpura, J. (1983) Drinking contexts and social meanings of drinking: a study with Finnish drinking occasions.

Simpura, J. & Partanen, J. (1985) Juomatavat muuttuvassa yhteiskunnassa. Teoksessa Jussi Simpura (toim.) Suomalaisten juomatavat. Haastattelututkimuksen tuloksia vuosilta 1968, 1976 ja 1984. Helsinki: Alkoholitutkimussäätiö, 206–218.

Simpura, J. (1989) Viinapää ja nykyaika. Alkoholipolitiikka 3/1989.

Simpura, J. (1982) Vapaan viina aika. 50 vuotta suomalaista alkoholipolitiikkaa. Helsinki: kirjayhtymä.

Sosiaali- ja terveysministeriö (2006) Alkoholiolot EU-Suomessa. Kulutus, haitat ja politiikan kehys 1990–2005. Saatavilla [www-muodossa](http://www.muodossa.fi). <http://www.stm.fi/julkaisut/nayta/julkaisu/1064891#fi> (luettu 4.11.2010.)

Sosiaali- ja terveysministeriö. (2009) Alkoholipolitiikalla vähennetään alkoholin kulutusta ja haittoja. Saatavilla [www-muodossa](http://www.muodossa).
<http://www.stm.fi/hyvinvointi/paihdehaitat/alkoholipolitiikka> (luettu 2.11.2010.)

Sulkunen, P., Alasuutari, P., Nätkin R. & Kinnunen, M. (1985) Lähiöravintola. Helsinki: Otava.

Syrjälä, L. (2007) Elämäkerrat ja tarinat tutkimuksessa. Teoksessa Juhani Aaltola ja Raine Valli (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin I - metodin valinta ja aineistonkeruu: vinkkejä aloittelevalle tutkijalle. Jyväskylä: PS-kustannus, 229–243.

Syrjälä, L. & Numminen, M. (1988) Tapaustutkimus kasvatustieteessä. Oulun yliopiston kasvatustieteiden tiedekunnan tutkimuksia 51.

Tiilikainen, A. (2000) Uusi opiskelija ja yliopisto. Opiskelijoiden ensimmäisen vuoden opintokokemukset ja vastaanotto yliopistolla. Helsinki: Opiskelijajärjestöjen tutkimussäätiö Otus, 17/2000.

Tigerstedt, C. (2007) Alkusanat. Teoksessa Christoffer Tigerstedt (toim.) Nuoret ja alkoholi. Helsinki: Hakapaino Oy. 5–8.

Törrönen, J & Maunu A. (2007) Miten nuoret aikuiset pohtivat ja säätelevät humalajuomistaan? Teoksessa Christoffer Tigerstedt (toim.) Nuoret ja alkoholi. Helsinki: Hakapaino Oy. 59–87.

Törrönen, J. (2005) Nuorten aikuisten humalakokemukset. Analyysi juomatapojen dynamiikasta ravintola- ja juomispäiväkirjoissa. Yhteiskuntapolitiikka 70 (5), 488–506.

Uusitalo, H. (1991) Tiede, tutkimus ja tutkielma. Juva: WSOY.

Valtioneuvoston periaatepäätös alkoholipolitiikan linjauksista. Esitteitä 2003:6. Saatavilla [www-muodossa](http://www.muodossa).
http://www.stm.fi/julkaisut/esitteita-sarja/nayta/_julkaisu/1084594#fi (luettu 2.11.2010.)

Van Manen, M. (1990) *Researching lived experience: human science for an action sensitive pedagogy*. New York: State University of New York Press.

Åke, T. (2009) *Edunvalvontaa ja yhdessäoloa. Tosineen historia 1959–2009*. Jyväskylä: Jyväskylän yliopistopaino.

Österberg, E. (2005) Pähdelinkin tietoisuus 281 – Alkoholipolitiikka. Saatavilla www-muodossa. <http://www.paihdelinkki.fi/tietoiskut/281-alkoholipolitiikka> (luettu 2.11.2010.)

Liite 1. Kirjoitelmapyyntö.

”Alkoholin rooli opiskelijoiden elämässä.”

Hyvä korkeakouluopiskelija!

Opiskelen Jyväskylän yliopistossa yhteiskuntatieteiden ja filosofian laitoksella ja tutkin pro gradu -tutkielmassani korkeakouluopiskelijoiden alkoholinkäyttöä. Olen kiinnostunut erityisesti korkeakouluopiskeluun usein liittyvän opiskelijakulttuurin yhteydessä tapahtuvasta alkoholinkäytöstä. Pyytäisinkin sinua kirjoittamaan pienimuotoisen kirjoitelman omista alkoholinkäyttötottumuksistasi sekä korkeakouluopiskeluun liittyvän opiskelijakulttuurin mahdollisista vaikutuksista alkoholinkäyttöösi. Toivoisin, että voisit kirjoitelmassasi tarkastella vapaamuotoiseen tyyliin esimerkiksi seuraavia teemoja:

*Onko korkeakouluopiskelun aloittaminen muuttanut omia alkoholinkäyttötottumuksiasi tai ylipäätään suhtautumistasi alkoholiin?

*Oletko osallistunut korkeakouluopiskeluopintojesi aikana opiskelijatapahtumiin, joissa on tarjottu/nautittu alkoholia?

*Kannustetaanko opiskelijatapahtumissa mielestäsi käyttämään alkoholia?

*Pidätkö opiskelijatapahtumissa tapahtuvaa alkoholinkäyttöä humalahakuisena?

*Onko alkoholi mielestäsi erottamaton osa erilaisia opiskelijakulttuuriin liittyviä opiskelijatapahtumia?

*Voisitko kuvitella osallistuvasi alkoholittomiin opiskelijatapahtumiin? Millaisia niiden tapahtumien tulisi tällaisissa tapauksissa olla?

*Mitkä tekijät vaikuttavat alkoholin käyttöösi? Vaikuttavatko esimerkiksi alkoholin hinta, myyntirajoitukset tai erilaiset alkoholinkäytön vaaroista kertovat valistuskampanjat tapoihisi käyttää alkoholia?

*Millä keinoilla uskoisit korkeakouluopiskelijoiden alkoholinkäytön vähentämisen toteutuvan kaikkein tehokkaimmin?

*Onko mielestäsi ylipäätään tarpeen vähentää opiskelijoiden alkoholinkäyttöä?

Edellisten esimerkkiteemojen ohella voit nostaa esiin myös muita kokemuksiasi aiheen tiimoilta. Tutkimuksen kannalta on erittäin oleellista saada tietoa nimenomaan opiskelijoiden omakohtaisista kokemuksista ja näin ollen kaikki kokemuksesi otetaan ilolla vastaan! Toivoisin, että liittäisit lisäksi kirjoitelmaasi hieman taustatietoa itsestäsi (esimerkiksi ikä, sukupuoli, oppilaitos, opintojesi vaihe yms.). Käsittelen kaikki kirjoitelmat luottamuksellisesti tutkimuksenteon eettisiä periaatteita noudattaen. Tutkimustulosten ohessa kirjoitelmista saatetaan julkaista esimerkkiotteita. Mahdollisesti julkaistavat otteet muokataan siten, ettei niistä voi tunnistaa alkuperäistä kirjoittajaa.

Toivoisin, että palauttaisit kirjoitelmasi sähköpostitse alla olevaan sähköpostiosoitteeseen. Samasta osoitteesta saat tarvittaessa lisätietoa tutkielmastani.

Suuret kiitokset vaivannäöstäsi!

Ystävällisin terveisin, Joni Söderman
Sähköposti: joni.soderman@jyu.fi

